

กิจกรรมที่ 2 เสาวนามุมมองใหม่งานคุมประพฤติ “เกิดอะไรขึ้นเมื่อคุมประพฤติใช้กระบวนการวิจัยชุมชน”

ผู้ดำเนินการเสวนา อาจารย์ไพสิฐ พานิชยกุล คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ร่วมเสวนา	1. นายจรัสพงษ์ ขจิตสารพัคภัย	อัยการประจำกรมสำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน
	2. นางอรพินธ์ สุวัณณะปุระ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติภาค 5
	3. นายธราเทพ ปันทวัน	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนากลาง อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน
	4. นายทศ เสาวภาณี	กำนันตำบลทาหมืองลิก

ผู้ดำเนินการเสวนา ในเวทีวันนี้ผู้ดำเนินการเสวนาทำหน้าที่สองหน้าที่ คือ การถอดประสบการณ์จากการทำงานในพื้นที่ และการสรุปตอนท้ายในทัศนะของผู้ดำเนินการเสวนาในฐานะที่ได้เข้าร่วมกระบวนการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่แบบนี้จะนำไปสู่อะไรในอนาคตบ้าง มีจุดไหนที่เป็นข้อสังเกตซึ่งจะเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก ๆ สำหรับกระบวนการวิจัย เพราะการวิจัยเป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนา และหัวใจของการพัฒนาคือการปลดปล่อย ปลดปล่อยออกจากความกลัว ปลดปล่อยจากความไม่รู้ และที่สำคัญคือการปลดปล่อยไปสู่สิทธิเสรีภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการในการขวนถอดประสบการณ์ขออนุญาตส่งเวทีนี้ให้ชุมชนซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยตรงก่อน จึงขอเชิญท่านทศ เสาวภาณี กระบวนการที่คุมประพฤติเข้าไปทำงานในทัศนะของท่านกำนันในฐานะที่ท่านเป็นทั้งคนในชุมชนและผู้ร่วมกระบวนการ ท่านคิดอย่างไร

นายทศ เสาวภาณี การที่คุมประพฤติเข้าไปทำงานที่ตำบลทาหมืองลิก โดยเฉพาะที่บ้านทาหมืองลิกถือเป็นสิ่งที่ดี เมื่อก่อนนี้ชาวบ้านมีทัศนะว่าถ้ามีคุมประพฤติเข้ามาว่าน่ากลัวและรู้สึกมีสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นในหมู่บ้านและการเข้ามาไม่ผ่านกระบวนการของชุมชน แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปเพราะให้ชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการโดยชุมชน โดยใช้พลังของชุมชนทางด้านความคิด ด้านสติปัญญาของชาวบ้านเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา เพราะก่อนหน้านี้ถ้าเกิดปัญหาจะไปหาตำรวจและศาลก็ทำให้เสียเวลา ค่าใช้จ่ายและเสียความรู้สึกระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายทั้งสองฝ่าย ถ้าเรื่องจบลงจะมีทั้งฝ่ายแพ้และฝ่ายชนะเมื่อกลับมาอยู่ในชุมชนทั้งสองฝ่ายยังคิดใจกันอยู่ เมื่อให้ชุมชนดูแลและจัดการตนเองเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะให้ชุมชนแก้ไขปัญหากันเองเพราะคนที่มามีปัญหาคือคนในชุมชนเองด้วยการสร้างความไว้วางใจ มีปัญหาที่ปรึกษาหารือกัน

การดำเนินการในบ้านทาหมืองลิกจะมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนทางเสียงตามสายโดยแทรกไปกับการแจ้งข่าวสารอื่น ๆ โดยเน้นการแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้งถ้ามีปัญหาความขัดแย้งให้มาปรึกษาคณะกรรมการที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชน หากไม่สะดวกให้ไปหาบ้านกำนันก็ได้ ถ้าหากไปแจ้งความดำเนินคดีเสียความรู้สึก และการเสียเวลา ดังนั้นเมื่อมีปัญหาให้

ของเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาที่จะมาแจ้งถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมรวมทั้งผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์คือสมาชิกเครือข่ายทั้งหมดบ้าน สมาชิกเครือข่ายคือเกราะป้องกันที่จะช่วยสอดส่องดูแลในหมู่บ้าน เพราะกลุ่มประเพณีจะมาเป็นครั้งคราวแต่คนในชุมชนรู้จักกันลึกซึ้งไม่สามารถโกหกกันได้ ดังนั้น เมื่อได้รับแจ้งปัญหาก็จะมีการร่วมกันแก้ไขปัญหไปด้วยกัน การทำงานเชิงป้องกันก็สำเร็จไปหลายราย แต่ที่ไม่สำเร็จหรือเป็นความผิดร้ายก็จะส่งไปดำเนินคดีต่อไป

ผู้ดำเนินการเสวนา ประเด็นที่ก้านั้นสะท้อนเป็นมุมมองจากผู้ที่มีหน้าที่ดูแลคนในชุมชน อยากจะให้ผู้ใหญ่บ้านสะท้อนมุมมองสำหรับผู้มีหน้าที่ดูแลคนในชุมชนและสะท้อนมุมมองจากประสบการณ์การทำงานวิจัยชุมชน ว่าเป็นอย่างไรร

นายธราเทพ ปันทวัน การทำงานร่วมกับ สกว.และการทำงานกลุ่มประเพณีในการทำวิจัยชุมชนครั้งนี้ สิ่งประทับใจที่สุดคือ

1. ไม่มีใครผิด ไม่มีใครถูก
2. งานวิจัยไม่จำเป็นจะต้องจบการศึกษาปริญญาเอก ปริญญาโท ไม่จำเป็นจะต้องมีการศึกษาสูง ๆ ชุมชนสามารถวิจัยตนเองได้ เพื่อจะร่วมหาแนวทางจากสิ่งที่เกิดปัญหาแล้วโยนปัญหาไปในชุมชนให้ชุมชนช่วยกันแก้ไข ซึ่งหมายถึง ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมวางแผนและรับประโยชน์ร่วมกัน เหล่านี้คือสิ่งที่ร่วมกันทำมาตั้งแต่แรก

ครั้งแรกเมื่อกลุ่มประเพณีเข้าไปในฐานะผู้นำชุมชนตั้งคำถามว่า "กลุ่มประเพณีทำไม?" มีอะไร หรือจะเอาผู้ศึกษาเสพติคมาบำบัดบริบทใกล้เคียงหมู่บ้านซึ่งอยู่ติดกับเหมืองบ้านปู้จึงต้องทำให้คิด แต่เมื่อได้มาทำงานร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมสร้าง หาข้อมูลถึงรู้ว่า แม้ชุมชนมีปัญหาหลายอย่างแต่เรามีศักยภาพที่จะร่วมกันแก้ไข เพราะในกระบวนการวิจัยจะต้องมีการมาเรียนรู้ร่วมกันหลายฝ่ายตั้งแต่กรรมการหมู่บ้าน ประชาคมหมู่บ้าน ถ้าประชาคมหมู่บ้านเข้มแข็งอย่างปัจจุบันนี้เวลามีปัญหาป่าไม้หรือปัญหาอื่น ๆ ผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ตัดสินใจว่าใครเป็นคนผิด แต่ได้นำกระบวนการนี้ไปใช้โดยนำปัญหาลงไปสู่ประชาคมหมู่บ้าน ถ้ามีปัญหาทำลายสิ่งแวดล้อมหรือของส่วนรวมก็นำปัญหานี้ลงสู่ประชาคมประชาคมจะกำหนดกฎเกณฑ์ร่วมกันบางทีอาจจะขัดกับข้อกฎหมายแต่ว่าทางหมู่บ้านจะใช้ว่ากฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันของชุมชน แต่จะอ้างอิงถึงกฎหมายอยู่บ้างแต่กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันบางครั้งต้องมาคิดร่วมกัน เช่น การตัดไม้ส่งขายนอกหมู่บ้านจะจัดการกันอย่างไร การจุดประทัดในงานลอยกระทงสร้างความเดือดร้อนให้กับหมู่บ้านจะทำอย่างไร ประชาคมก็คิดร่วมกันและนำมติของประชาคมไปสู่ชุมชนว่าชุมชนคิดอย่างไร จะรับมติของประชาคมหรือไม่ ถ้ารับเหตุผลเป็นอย่างไร ถ้าไม่รับเราจะแก้ไขอย่างไร ส่วนนี้ได้ร่วมกับสำนักงานกลุ่มประเพณีมาเกือบ 2 ปีแล้วเกิดผลดี สร้างความคิด สร้างจิตใจ และสร้างกลุ่มให้เข้มแข็งขึ้น ชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรง

ผู้ดำเนินการอภิปราย เป็นการถอดประสบการณ์จากงานวิจัยที่ดีมาก อันหนึ่งที่คิดว่าเป็นประเด็นสำคัญ คือ การที่ไม่ควรมีใครมาชี้ผิด ชี้ถูก ปัญหา ก็คือ แล้วใครจะชี้ผิดถูก สิ่งใหญ่บ้านพยายามจะตอบคือ ผิดถูกเรารู้ด้วยสำนึกของเราเอง อันนี้คือหัวใจของการคุมประพฤติ หัวใจของการคุมประพฤติ คือ “ทำยังไงให้ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด รู้สึกนึกในการกระทำผิดว่าสิ่งที่ตนเองทำนั้นเป็นอย่างไร แล้วปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยชุมชนมีส่วนที่เป็นเหมือนน้ำที่จะช่วยให้บัวที่ปรึมน้ำ ๆ นั้นชูขึ้นมา อันนี้เป็นข้อค้นพบสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือว่ากระบวนการยุติธรรมวิถีไท (ย) ที่ทุกคน อันนี้เป็นรูปธรรมเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่

งานนี้เริ่มเมื่อประมาณ 4 ปีที่แล้ว ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันคุยมาหลายครั้งความมุ่งหวังก็เพื่อให้เกิดงานแบบนี้ในพื้นที่ หลังจากนั้นจึงเริ่มทำงาน โดยมี สกว.เป็นผู้หนุนเสริม เมื่อฟังจากผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งจากการสาธิตแล้ว อยากฟังทัศนะของคนที่ทำงานคุมประพฤติ อันนี้อยากจะเรียนกับท่านที่เป็นคนคุมประพฤติว่า ว่ารู้สึกอย่างไร เมื่องานคุมประพฤติไม่ได้ทำเฉพาะไปติดตามตัวคนที่ทำผิดเท่านั้น แต่เป็นการไปทำให้เกิดอะไรดี ๆ อีกมากมาย ในชุมชน สิ่งที่เป็นคำถามรวมทั้งแนวที่ สกว.ให้มาก่อนที่จะไปลงชุมชนจากประสบการณ์คนที่จะไปลงพื้นที่นั้นไม่ใช่ไปในฐานะนักกฎหมาย หรือเป็นคนชี้ผิดชี้ถูก แต่เข้าไปในฐานะนักพัฒนา จุดนี้อยากจะฟังเสียงสะท้อนว่าทำแล้วเป็นสุขหรือเปล่า ส่วนราชการปัจจุบันทำแล้วไม่มีความสุข มีตัวชี้วัดที่เข้ามาเป็นเป้าหมายในการทำงาน และจากที่เราฟังจากชาวบ้านมาแล้วสองท่านที่นี้ลองมาฟังคนกลางที่ลงไปทำงานว่าท่านคิดเห็นอย่างไร และยังมีงานแบบนี้ในพื้นที่อื่นได้อีกหรือไม่เพราะงานที่จัดวันนี้เพื่อจะให้เกิดการขยายผล

นางอรพินธ์ สุวัฒน์ประ งานนี้จุดมุ่งหมายเดิมอยากให้เกิดยุติธรรมวิถีไท(ย) แต่ตอนนี้ก็ยังไปไม่ถึงขออธิบายถึงยุติธรรมวิถีไท(ย) ในความหมายของทีมงานว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีกระบวนการยุติธรรม กระแสหลักและยุติธรรมทางเลือก ซึ่งทุกท่านทราบคืออยู่แล้ว แต่เราอยากเห็นอีกอันหนึ่งก็คือยุติธรรมของชาวบ้านที่จัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมด้วยภูมิปัญญา ด้วยจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้น ยุติธรรมวิถีไท(ย)ที่อยากให้เป็น คือ 1) กระบวนการยุติธรรมของชาวบ้านที่จัดการด้วยจารีตประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญา 2) ยุติธรรมทางเลือก 3) ยุติธรรมกระแสหลัก รวมกันเป็นยุติธรรมวิถีไท(ย) ถ้าหากมีความขัดแย้งและอาชญากรรมเกิดขึ้นลำดับแรกอยากให้การจัดการด้วยการกระบวนการยุติธรรมของชาวบ้านก่อน และหากไม่สามารถแก้ไขด้วยกระบวนการของชาวบ้านก็ใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การประนีประนอมขอความหรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และเมื่อไม่สามารถจัดการด้วยการยุติธรรมทางเลือกได้ก็ใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

หลังจากไปทำงานกับ สกว.ทีมงานได้เรียนรู้หลายอย่าง การลงพื้นที่ในฐานะนักพัฒนา ก่อนที่จะไปทำงานชุมชนคนที่จะไปทำงานต้องปรับเปลี่ยนตัวเองก่อนเพราะเราไปทำงานกับชุมชนไป

เรียนรู้กับชุมชน เราจะไม่เอาความเป็นข้าราชการไปครอบงำชุมชน เราไปเรียนรู้จากชุมชนและได้ความรู้หลายอย่างจากชุมชน หลังจากที่เราไปทำงานโดยการพูดคุยและจัดเวทีชุมชนหลายครั้ง หลังจากนั้นพบว่าเราเข้าไปทุกครั้งจะพบความเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง ครั้งแรกกับครั้งหลังจะเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากครั้งแรก ๆ เพราะครั้งแรกชุมชนจะเรียกร้องให้เราเข้าไปจัดการและช่วยเหลือ แต่ครั้งหลัง ๆ ทางทีมชุมชนบอกว่าจะคุยกันก่อนเมื่อได้ข้อตกลงอย่างไรแล้วจะแจ้งเรามาอีกทีหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เช่น การทำบุญทอดผ้าป่า การสร้างรั้วโรงเรียนร่วมกับเราว่าให้ชุมชนนากลางมีความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและเป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองได้

หลังจากนั้น เราได้นำชุดความรู้ที่ได้จากชุมชนนากลางไปปฏิบัติจริงในเวทีชุมชนที่บ้านท่าเหมืองลึกกับสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน จากประสบการณ์การทำงานพนักงานคุมประพฤติจะเกิดเหตุการณ์เหมือนสถานการณ์จำลอง คือ ข้อมูลที่ได้มาจากพยานมีความแตกต่างกัน บางครั้งเราไปไม่พบผู้ใหญ่บ้านพนักงานคุมประพฤติก็น่าสงสัยจะสอบถามข้อมูลของผู้กระทำผิดจากภรรยาผู้ใหญ่บ้าน บางครั้งภรรยาผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ค่อยเต็มใจบอกว่าไม่ค่อยรู้เรื่อง จากนั้นพนักงานคุมประพฤตินำข้อมูลที่ได้จากตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และจากพยานมาประมวลซึ่งนำหนักแล้วจัดทำรายงานเสนอผู้มีอำนาจดำเนินการต่อไป แต่ในเวทีชุมชนมีการขออนุญาตจากผู้เกี่ยวข้องในการใช้เวทีชุมชนเมื่อได้รับอนุญาตถึงดำเนินการ ในการพูดคุยมีการกำหนดกติการ่วมกันเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วมีการกำหนดแผนและการส่งต่อไปยังขั้นตอนหลังวินิจฉัยตามข้อตกลงร่วมกันว่าใครจะดูแลคนไหนอย่างไร ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ก็วางแผนว่าจะดูแลตัวเองอย่างไร อันนี้ น่าจะเป็นความสุขสำหรับคนทำงานว่าเราไม่ได้ปล่อยให้พวกเขาเหล่านั้นโดดเดี่ยวแต่เราให้เขาอยู่กับชุมชนที่มีความรักและความเอื้ออาทรต่อเขาไม่มีใครทอดทิ้งเขา ไม่มีใครบอกว่าเขาเป็นผู้กระทำผิด ก็จะช่วยกันดูแลและช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

ผู้ดำเนินการเสวนา ทักษะของคนที่ต้องไปทำงานกระบวนการวิจัยที่จะแก้ปัญหาในการทำงานจากทักษะของชาวบ้านและทักษะของเจ้าหน้าที่ที่รับนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้น ยุทธธรรมด้านหน้าที่จะให้ประชาิมีส่วนร่วมมันจะเกิดขึ้นได้จริง ๆ ตามวิสัยทัศน์ของกระทรวง เมื่อลงสู่การปฏิบัติไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการกำหนดวิสัยทัศน์แต่จะเกิดขึ้นด้วยการเปลี่ยนหลาย ๆ อย่างแต่ที่สำคัญคือ *“การเปลี่ยนคน เปลี่ยนโครงสร้างและเปลี่ยนคนในชุมชน”* นี่เป็นตัวอย่างเบื้องต้นของการวิจัย ซึ่งจะมีการติดตามประเมินผลและการขยายผลต่อไป

จากงานวิจัยชิ้นเล็กๆ นี้ จะเรียนถามผู้ใช้ประโยชน์ ท่านอธิการบดีรศพงษ์ เพราะกฎหมายไม่กีดกันที่ให้บทบาทอธิการเข้ามาใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยแบบนี้ไปใช้ประโยชน์ที่จะ ทำให้ทำให้คนยอมรับกระบวนการยุติธรรมด้วยใจด้วยเหตุผลไม่ใช่ยอมรับด้วยอำนาจ ยอมรับด้วยอำนาจของข้อมูลด้วยอำนาจของเหตุผลให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา ในทักษะของท่านที่ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

ขึ้นนี้ และในฐานะที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักว่า แนวโน้มเป็นอย่างไรหากมีงานลักษณะนี้มากขึ้น อีกลักษณะหนึ่งหากกฎหมายเกิดช่องให้หลายคดีหรือหลายความผิดสามารถใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้จะดีหรือไม่

นายจรูญ พงษ์ ขจัดสารพัดภัย ท่านอัยการจังหวัดติตราหารได้มอบหมายให้มาทำหน้าที่แทนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมมาก การฟ้องคดีอาญาอยากให้เป็นมาตรฐานสุดท้ายจริง ๆ การฟ้องคดีอาญาไปที่ศาลหลักของมันคือเอาคนที่กระทำผิดออกจากสังคมชั่วคราว เป็นหลักของการแก้แค้นมันไม่ใช่การแก้ปัญหา ปัจจุบันนี้มีคำสำคัญที่มักจะได้ยินอยู่เสมอคือการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้กระทั่งการร่างกฎหมายความโปร่งใสคือการที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ในเรื่องเครือข่ายยุติธรรมชุมชนอยากให้เห็นดังนี้

เครือข่ายยุติธรรมชุมชนขึ้นก่อนนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในชั้นพนักงานสอบสวน ถ้ามีข้อเท็จจริงเข้าเงื่อนไขความผิดที่ยอมความได้อยากให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการไกล่เกลี่ยในชั้นนี้ ข้อดี ถ้าไกล่เกลี่ยสำเร็จคดีก็ไม่จำเป็นต้องขึ้นสู่ศาล จำนวนนักโทษในเรือนจำก็จะไม่เพิ่มขึ้น ถ้าเป็นความผิดที่ไม่สามารถยอมความได้จึงให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

พนักงานอัยการที่เข้าไปใช้ข้อมูลและทำงานร่วมกันเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีกฎหมายอยู่ 3 ฉบับ ฉบับแรกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กประจำจังหวัด ทุกจังหวัดส่วนกฎหมายอีกสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งและวิधिพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 เปิดช่องให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กใช้อำนาจในส่วนนี้ อีกฉบับหนึ่งก็คือ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดให้อัยการจังหวัดเป็นประธานคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดประจำจังหวัด ซึ่งจากสถานการณ์จำลองของบ้านเหมืองลึกซึ่งเป็นกรณีเยาวชนติดยาเสพติด อยากมองว่าการใช้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนมาแก้ไขตรงนี้อะไรให้มองความตั้งใจจริงของการแก้ปัญหาของเยาวชน การแก้ปัญหาของเยาวชนชุมชนต้องจริงจัง ตั้งใจจริง ให้โอกาสกับเยาวชนผู้หลงผิด เยาวชนที่หลงผิดเป็นเพราะใจไม่แข็งแรงจะถูกเพื่อนชักจูงไป การแก้ไขต้องใช้หลักความเมตตาให้โอกาสกับเด็ก ชุมชนและสังคมต้องให้โอกาสกับเด็ก เข้าไปดูสภาพครอบครัวว่ามีช่องว่างอย่างไร เมื่อก่อนเรานิยามว่าครูเป็นพ่อแม่คนที่สองก็อยากให้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนเป็นคุณแม่พ่อคุณแม่คนที่สามเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ปัญหาของเด็กและเยาวชนบางครั้งต้องอาศัยเครือข่ายที่เยาวชนมีส่วนช่วยกำลังใจและเป็นตัวอย่างแก่เขาได้ ถ้าเยาวชนที่เคยทำผิดเมื่ออายุพ้นเยาวชนไปแล้วอยากให้คนเหล่านี้เข้ามาเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เชื่อว่าเด็กที่กระทำผิดถ้า พ่อ แม่ ผู้ใหญ่บ้านกำนันมาพูดแต่จิตวิทยาเด็กกับอีกแบบหนึ่ง คือ การลอกเลียนแบบผู้ที่เคยผิดพลาดและกลับตัวได้ ตรงนี้สำคัญมาก อยากฝากให้เด็กคนที่กระทำผิดแล้วกลับมาเป็นกำลังสำคัญของชุมชน

ในส่วนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติหากมีการติดตามประเมินผลผู้ที่กระทำผิดที่เข้าสู่ยุติธรรม ชุมชนแล้วมีความสัมฤทธิ์ผลเพียงใด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนอย่างไรบ้าง

ผู้ดำเนินการเสวนา ฝากไว้สองประเด็นหลักสำคัญ ได้ฝากโจทย์ของการวิจัยไว้ คือ จะทำอย่างไรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดแล้วปรับเปลี่ยนมาเป็นกำลังสำคัญที่จะเป็นคำตอบหรือเป็นทางเลือก ในการที่จะแก้ปัญหา เป็นสิ่งที่ไม่มีการพูดถึงมากนักผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย คงจะมีการประสานกันว่าหากต้องการที่จะเอาคนที่เคยหลงผิดพลิกมาเป็น โอกาสในการป้องกันและ แก้ไขปัญหา โจทย์วิจัยอันนี้จะทำอย่างไรต่อ คิดว่าเป็นโจทย์ใหญ่มากถ้ามีการขยายไปยังความผิดอื่น ด้วยถ้ามองในแง่ของคนที่จะทำการวิจัย

งานที่ออกมาจากการพูดคุยกับทั้งสี่ท่านเชื่อมโยงไปที่ท่านอธิบดีพูดถึงการกระจายอำนาจ มันไม่ใช่เรื่องของหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่จะทำอย่างไรต่อไปที่จะให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างรัฐกับชุมชนความยุติธรรมที่อยากเห็นคือ ความยุติธรรมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสังคมไทย ไม่ใช่ ความยุติธรรมที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งหมดที่ได้คุยกันมาทั้งสี่ท่านเพื่อจะสรุปบทเรียนในเบื้องต้น ว่าได้อะไร ท่านที่ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยอยากให้พัฒนาต่อ หรือมีข้อเรียกร้องที่จะไปสนับสนุนต่อ ท่านที่อยู่ร่วมในเวทีอยากมีคำถามหรือมีข้อแลกเปลี่ยนขอให้ใช้โอกาสนี้สอบถามผู้ที่อยู่บนเวทีได้ รวมทั้งผู้บริหารที่อยู่ในห้องนี้ทั้งผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและท่านอธิบดีกรม คุมประพฤติคงจะให้เกียรติตอบถาม

นายชุติลป์ สารรัตน์ ประธานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดน่าน ขออนุญาตแลกเปลี่ยนต้องเรียน ข้อมูลให้ทราบผมเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ ได้ทำงานเป็นผู้บริหาร อบต.และได้เป็น คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วย เข้าใจในประเด็นที่ท่านวิทยากรทั้งสี่ท่านเล่าให้ ฟังใน ผมชื่นชมชุมชนที่จังหวัดลำพูนที่ทำได้ดีมากรวมทั้งท่านผู้นำชุมชนทั้งสองท่านด้วย ผมขอแสดงความชื่นชมและมีหลายชุมชนที่ทำเหมือนท่านอยู่ หลายชุมชนที่เขาคิดแปลกๆ ไปอีกจากประสบการณ์ การทำงานที่จังหวัดน่านมีหลายชุมชนได้มีกิจกรรมเฝ้าระวังลูกหลานเขา ซึ่งมีข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดจะมีมาตรการของชุมชนไว้ด้วย จริงอยู่บางครั้งต้องให้ออกาสบางชุมชนมีข้อมูลว่าผู้กระทำผิด หรือผู้เสพที่ได้รับ โอกาสหลายครั้ง แต่ยังมีความประพฤติไม่ดีขึ้นหรือมีการกระทำผิดซ้ำ ศูนย์ ยุติธรรมชุมชนก็เชื่อมประสานกับสำนักงานคุมประพฤติ ในกรณีที่มีผู้เสพที่เหลื่อขอทางศูนย์ยุติธรรม ชุมชนก็จะทำหนังสือถึงสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดคัดค้านการ ประกันตัวในชั้นของ คณะอนุกรรมการ ถ้าเชื่อมประเด็นนี้เข้ากันได้ก็จะทำให้การดูแลเยาวชนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังทำให้การคืนคนดีสู่สังคมได้มากขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นว่าปัญหาของชุมชนต้องให้ชุมชน แก่ก่อนในเบื้องต้นและชุมชนนั้นแหละรู้ดี รู้ปัญหาทุกอย่าง ขอแลกเปลี่ยนว่าถ้าเป็นปัญหาลักษณะนี้จะเป็นผลดีหรือผลต่อการที่เราจะช่วยกันทำงานในเรื่องนี้

ผู้ดำเนินการเสวนา อยากจะฟังคำตอบจากใคร

นายชุติลป์ สารัตนะ อ้าปากจะโยนประเด็นอยากจะหาหรือโยนประเด็นไปกลางวงถ้ามีศูนย์ยุติธรรมชุมชนศูนย์ใดศูนย์หนึ่งทำงานถึงระดับที่รู้ว่าเด็กคนนี้เสพยาเสพติดทางศูนย์พยายามช่วยเหลือทุกอย่างให้ความสงเคราะห์และให้โอกาสให้อาชีพแต่เด็กก็พยายามจะกลับเข้าสู่กระบวนการที่เด็กเคยปฏิบัติมาเป็นครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ถ้าอย่างนี้ทางศูนย์ยุติธรรมชุมชนต้องการที่จะสร้างที่จะสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นให้เค้าและขอทำหนังสือคัดค้านการประกันตัวไปที่คณะอนุกรรมการ ฯ โดยเฉพาะท่านอัยการน่าจะให้คำตอบได้ดีที่สุด

นายจรัสพงษ์ ขจัดสารพัดภัย ต้องขอชื่นชมศูนย์ยุติธรรมชุมชนของจังหวัดน่านที่มีความเข้มแข็งและมีความตั้งใจและจริงใจ ที่จะช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าบวก็มี 4 เหล่า กฎหมายเราก็พยายามช่วยผู้เสพยาและป่วย เราพยายามช่วยถ้าผู้เสพยาไม่ให้ความร่วมมือหรือแม้กระทั่งศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือเครือข่ายทุกฝ่ายพยายามช่วยกันเต็มที่ซึ่งไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ยังกลับเข้าไปยุ่ง ตรงนี้กฎหมายก็กำหนดว่าถ้าไม่สามารถฟื้นฟูได้ก็จำเป็นต้องส่งกลับไปสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะกระแสนักเราช่วยเค้าไม่ได้ถ้าเต็มที่แล้วไม่ได้ก็คือไม่ได้ ก็ยังมีกระบวนการในชั้นศาลซึ่งสามารถดำเนินการต่อไปได้แม้ว่านาย ก เป็นผู้ป่วย แก่ใจแล้วก็ไม่สามารถแก้ไขได้ คิดว่าเป็นส่วนน้อยมากที่จะช่วย จริง ๆ แล้ว ร้อยละ 90 การฟื้นฟูผ่านพอมานแล้วหลังจากนั้น ส่วนของอัยการก็จะยุติดำเนินคดีเนื่องจากตามกฎหมายถือว่าพ้นจากความผิดตามข้อกล่าวหา

ผู้ดำเนินการเสวนา ผมอยากจะเสริมประเด็นมุมมองแบบชาวบ้าน โจทย์ใหญ่ก็คือว่าการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่บางพื้นที่อาจจะยังไม่มี อาจจะเพิ่งเริ่มก่อตัวจากพื้นที่ที่มีระบบแบบนี้ของชาวบ้าน ขึ้นมาหากมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง(โดยทุนของชาวบ้านเอง โดยแรงใจ แรงกายของชาวบ้านเอง) จะทำให้ขยายตัวขึ้นไป และมีช่องให้ขยายมากขึ้นมีการปรับระบบของข้าราชการ ซึ่งตรงนี้ต้องอาศัยนโยบายของกระทรวงรวมถึงช่วยในเรื่องของบุคลากร ในเรื่องของงบประมาณ ในเรื่องของเครื่องมือในการที่จะสร้างช่องต่อระหว่างข้าราชการในพื้นที่กับทางเครือข่ายของชาวบ้าน อันนี้ผมคิดว่านโยบายยังไม่เกิดแต่ในจังหวัดน่าน ซึ่งถือว่าเป็น “หัวพ่อ” ของชุมชน ได้พัฒนาต่อยอดรูปแบบของชุมชนขึ้นนำมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในหมู่บ้านอันนี้ผมคิดว่าเป็นโจทย์ใหญ่ของส่วนราชการของรัฐเองในระดับจังหวัดยังเป็นช่องโหว่ ในขณะเดียวกัน มืออีกข้างที่พยายามยื่นขึ้นมาจากชุมชนบางที่ยังไม่มี สองมือนี้ยังไม่จับไม่ถนัด มือที่จับไม่ถนัดที่จะพยายามแลกเปลี่ยนข้อมูลช่วยกันในการวางระบบในแง่การป้องกันชุมชนโดยทางรัฐ จะเป็นผู้ช่วยและทางกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะรับลูกต่อถ้าเหลือบอกว่าแรงพลังของชุมชนที่ว่า นอกจากคำถามนี้มีคำถามหรือข้อแลกเปลี่ยนหรืออะไรบ้าง

นางวันทนา คันธวาท ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน เนื่องจากเพิ่งย้ายจากพะเยามา แทน ผอ.เทพพรหม ก็มีโอกาสที่ได้ใช้ข้อมูลการตรวจพิสูจน์ ของชุมชน มีข้อสังเกตด้วยความห่วงใยที่ใช้ข้อมูล ของชุมชน ในคดีตรวจพิสูจน์ผู้เสพและผู้ติดเป็นผู้ค้าในชุมชนนั้นด้วย แต่ในเวทีชุมชนไม่มีใครกล้าพูดเพราะกลัวอันตรายกับตัวเอง และพ่อ แม่ และตัวผู้เสพผู้ติดอยู่ร่วมด้วยใครจะให้ผลร้ายกับตัวเอง เพราะฉะนั้นการทำแบบนี้จะไม่ได้ข้อเท็จจริงนี้ 100% ถ้าเราจะคัดกรองว่าคนไหนเป็นผู้เสพเป็นผู้ติด ถ้าติดมานาน สมควรที่จะได้รับการบำบัดทางกายหรือทางแพทย์ก่อน ที่จะเข้าสู่กระบวนการทางสังคมช่วยโอปป้าดูแล เพราะฉะนั้น คู่มือพนักงานคุมประพฤติไปสอบข้อเท็จจริงที่ผ่านมา ผู้ค้านำมาค้าในชุมชน แต่เวทีของกลุ่มมีข้อมูลตรงนี้ แต่พอจะวินิจฉัยแต่ทางชุมชนรีบโทรมาบอกเราว่าคนนี้ค้านะ ไม่กล้าให้ข้อเท็จจริงในเวที ด้วยความห่วงใยว่าในขั้นตอนตอนนี้เราควรแยกครอบครัวกับตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ออกได้ไหม เพื่อที่ว่าข้อเท็จจริงที่เราจะได้ชัดเจนและต้องแก้และในการที่จะแยกเค้าไปเข้าสู่กระบวนการนี้ก่อนที่จะให้ชุมชนเข้ามาโอปป้าหรือภายหลังจะวินิจฉัยแล้วเราค่อยเอาครอบครัว และตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์มาคุยกับชุมชนเพื่อทำข้อตกลงร่วมกันดีหรือไม่ อันนี้เป็นข้อเสนอแนะและข้อสังเกต

นางอรพินธ์ สุวัฒน์ประระ ต้องขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการจังหวัดลำพูน ที่ทำมาเป็นการเริ่มต้นของพวกเรา ข้อสังเกตนี้เราจะรับไว้พิจารณาปรับปรุงต่อไป

ผู้ดำเนินการเสวนา เชิญผอ.เทพพรหม

นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ กระบวนการที่เราใช้เครือข่ายชุมชน ไซในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมใช้ได้ในกรณีที่เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำผิดที่เหมาะสมโดยการใช้พลังเครือข่าย บางกรณีอาจสร้างปัญหาใหม่ขึ้นมา ช่วงนี้เป็นช่วงของการเรียนรู้การใช้เวทีเครือข่าย มีข้อพึงระวังคือในการเตรียมเครือข่าย ก่อนที่จะเปิดเวทีนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เราต้องมีข้อมูลที่รอบด้านก่อน ถ้าไม่มีข้อมูลก็จะเกิดปัญหาคือท่านผอ.ลำพูนพูดว่า อยู่ๆเราเปิดวงเลย ก็จะเป็นวงที่มีคนให้ข้อมูลขัดแย้งอาจจะเกิดความรำคาญซ้ำขึ้นมาอีก เป็นบางกรณีที่เราคิดว่าถ้าเราเปิดเวทีนั้น ถ้าจะนำไปใช้ ก็จะต้องใช้กระบวนการเดิม คือหมายความว่า ต้องสอบถามผู้ปกครอง สอบถามผู้นำชุมชนว่า เมื่อข้อมูลนิ่งแล้ว และทิศทางของชุมชนของเวทีเครือข่าย สามารถที่จะหาข้อยุติร่วมกันได้ให้เปิดเวที แต่ถ้าไม่มีข้อมูล จะกลายเป็นการสร้าง ความขัดแย้ง

ผู้ดำเนินการเสวนา ไม่ทราบว่ามีมือที่จะสอบถามอีกไหม

นายครรชิต พิชัย นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยากถามคุมประพฤติที่ได้รับทุนจากทางสกว.กระบวนการยุติธรรมชุมชนที่ได้ฟังมาเป็นแนวคิดที่ดีมาและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในปัจจุบันขอถามว่ากระบวนการยุติธรรมชุมชนใช้ได้กับชุมชนที่มีความเข้มแข็งแล้วก็มีผู้นำ

ชุมชนที่รวมตัวกันอย่างดีเช่น ชนบท มีความเป็นเครือญาติกันในชุมชน อยากถามว่าจะทำอย่างไรที่จะขยายแนวคิดมาชุมชนเมือง เช่นหมู่บ้านจัดสรรความเป็นผู้นำชุมชนไม่เห็นด้วยแน่นอนทาง สกว.จะมีแนวทางในการปรับแนวทางการวิจัยให้ครอบคลุมกับกลุ่มที่น่าจะได้รับโอกาสนี้ และอีกส่วนหนึ่งขอบเขตของคดีหรือปัญหาทางยุติธรรมชุมชนใกล้เคียงก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักจะเป็นไปในขอบเขตขนาดไหน

ผู้ดำเนินการเสวนา ขออนุญาตถามคุณวุฒิ นันทขว้างอีกท่าน

นายวุฒิ นันทขว้าง ประธานยุติธรรมชุมชนตำบล จากข้อสังเกต ในกระบวนการหลายจังหวัดยังมีช่องว่างระหว่างชุมชนของเครือข่ายกว่าเราจะรวมตัวกันได้ทุกเครือข่ายทุกอำเภอ ตำบลใช้เวลาหลายปี 80 % เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน อบต.รวมตัวกัน จะทำอย่างไร เพื่อตอบสนอง ตามนโยบายของกระทรวงที่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในภาวะอย่างนี้นักการเมืองพึงพาไม่ได้ อยู่แล้วที่เรามาได้เพราะทางภาครัฐรวมกันขนาดนี้ อนาคตต่อไปถ้ายังมีช่องว่าง และไม่ได้พัฒนาบุคลากรหรือตนเองในการร่วมมือครั้งต่อไป จะเอาความจริงใจจากเราไหม เพราะเราสมัครใจมาด้วยความจริงใจ 100 %และอยากได้ความจริงใจจากทางภาครัฐด้วย

ผู้ดำเนินการเสวนา จากคำถามของคุณวุฒิ น่าจะเป็นคำตอบที่ท่านอธิบดีจะตอบในเวทีต่อไป และที่ท่านอธิบดีย้ำว่า ชุมชนมีความจริงใจในการแก้ปัญหา คำตอบที่ได้จากชุมชน เพราะชุมชนพร้อมแล้วระดับของภาครัฐ ในเชิงนโยบาย คำถามนี้ยกไปให้ท่านอธิบดีเป็นผู้ตอบ และจากคำถามของนักศึกษาปริญญาโท ในฐานะคุณอรรถพันธ์ สามารถปรับใช้ได้หรือเปล่า

นางอรรถพันธ์ สุวัฒน์ประ จากการศึกษาทดลองทำ ยุติธรรมชุมชนที่นำไปใช้ในชนบทเพราะ ความผูกพันทางโครงสร้างทางสังคม จะต่างกับชุมชนในเมือง หรือบ้านจัดสรร มีความเป็นปัจเจกมากกว่าในชนบท เพราะในชนบท มีความรื้อรักดีถักทอ มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล และมีภาษา มีภูมิปัญญาที่ใช้ร่วมกัน พอมีปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถจัดการบนความสัมพันธ์ที่มีการรื้อรักดีถักทอ สำหรับชุมชนในเมือง มีใช้ว่าไม่สามารถเกิดได้แต่ต้องหาจุดหลอแหลหลอมร่วมกันเพราะแนวคิดพื้นฐานของยุติธรรมชุมชนอันหนึ่งคือการมีส่วนร่วมทราบว่าที่กรุงเทพฯ มีการทำชุมชนที่สวนอ้อย เป็นชุมชนแออัด สำหรับขอบเขตของคดีที่ยุติธรรมชุมชน สามารถทำได้ คือคดีอาญาที่สามารถขอมความกันได้ สำหรับคดีประเภทอื่นตอนนี้ยังไม่มียกกฎหมายรองรับ ความตั้งใจของการศึกษาครั้งนี้ อยากให้เห็นว่า ถ้าเราไปถึงจุดยุติธรรมวิถีไท (๒)

1. ยุติธรรมชาวบ้าน ชาวบ้านทำอะไรได้บ้าง ประมาณไหนตรงนี้เราก็มียกกฎหมายรองรับ คือเป็นยุติธรรมชาวบ้าน
2. ยุติธรรมทางเลือก
3. ยุติธรรมกระแสหลัก

วัตถุประสงค์สุดท้ายของเรา คืออยากให้เมืองไทยมียุติธรรม 3 ระดับซึ่งจะเป็นยุติธรรมวิถีไท (๒)

ผู้ดำเนินการเสวนา อยากจะเติมประเด็นนี้ก่อนที่จะส่งต่อไปให้กับท่านที่บนเวที ว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าวิชาการนิติศาสตร์มันเรายังตามหลังสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ตรงนี้คือโจทย์วิจัย ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอก สามารถที่จะใช้เป็นกรณีศึกษา เรื่องของการสร้างฐานที่จะนำไปสู่ความรู้ ไม่ใช่กระบวนการนำเข้า เป็นหัวใจสำคัญ ก่อนที่จะสู่เวที ท่านก้านันมีอะไรเพิ่มเติม

นายทศ เสวภาณี ตามที่ได้ร่วมงาน เป็นประธานเครือข่ายของชุมชนตำบลแม่ทา เวลาชาวบ้านมีปัญหา การร่วมงานกับเครือข่ายดินะครบ โดยเฉพาะตำบลแม่ทา ถ้ามีการประชุมผู้ใหญ่บ้าน จะมีการประชุมปรึกษาหารือเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เสียงสะท้อนกลับมาคือ บางครั้งเครือข่ายมาเดือนละครั้ง ถึงสองครั้ง คือจะมาบ่นให้ฟังเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางเรามาด้วยใจ ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน แต่บางท่านก็มีปัญหา ฝากทางภาครัฐให้ช่วยดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายไม่ต้องมาก เช่น ถ้าน้ำมันการเดินทางเพราะตำบลแม่ทา ไปกลับประมาณ 100 กิโลเมตร เดือนหนึ่งรวมกันประมาณ 1 ครั้ง ใจก็เต็มร้อย อาสาที่จะมาแต่ติดขัดคือต้องการมาอบรม สำหรับเครือข่ายจะคงร่วมมือกับทางภาครัฐต่อไป เพราะทุกวันนี้ทางคุมประพฤติลำพูนก็ไปเยี่ยมชุมชนเป็นประจำ ถ้ามีปัญหาก็สามารถปรึกษากันได้ มีข้อเสนอเท่านี้ครับ

ผู้ดำเนินการเสวนา ใจเต็มร้อย ขอน้ำมันเต็มถึง เพราะน้ำมันแพง เชิญพ่อหลวง

นายธราเทพ ปันทวัน สำหรับในส่วนของผมคือทุกหมู่บ้านได้ร่วมกันตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็ออกกฎหมายของหมู่บ้านมีอยู่แล้ว ในส่วนนี้ เรามีการใกล้ชิดกัน ผมเชื่อว่า ทางพ่อก้านัน และผม หรือว่าผู้นำชุมชน มีการใกล้ชิด 1 ปี มีงานหลาย ครั้ง ในส่วนของการใกล้ชิดจะทำหนังสือถึงก้านันอีกรอบ ไปบ้านพ่อก้านันให้จบ แต่จะพูดในเรื่องของชุมชน ยุติธรรมชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ อยากจะฝากบอกว่าปัญหาปลายเหตุ อยากให้ร่วมกันแก้ไขที่ต้นเหตุมากกว่า คือทำอะไร ไม่ให้มีการค้าในชุมชน หรือว่าเน้นต้นเหตุก่อนการบำบัด เข้าไปสู่กระบวนการยุติธรรมชุมชนก่อน การบำบัด ถ้าต้นตอ ปลายคงไม่เกิด ฝากบอกด้วยว่าถ้าจะเข้าไปชุมชน ขอให้มีความจริงใจ และขอให้ผ่านตัวแทนของชุมชนก่อน ตัวแทนจะได้ร่วมรับรู้เรื่อง ถ้าผิดจริง ถ้าเข้าสู่กระบวนการชุมชน จะไม่มีอำนาจใหญ่โตคือจะอยู่ในระดับชุมชนเหมือนกัน คือจะปรึกษาหารือกัน ฝากตรงนี้ คือไม่ใช่มีหน้าที่มากคืออยากให้มาปรึกษาหารือกันมากกว่า ว่าเป็นอย่างนี้ อยากจะพูดในด้านชุมชน อยากจะเสนอในลักษณะนี้

ผู้ดำเนินการเสวนา เชิญคุณอรพินท์

นางอรพินท์ สุวรรณปุระ อยากจะฝากเพื่อน ๆ พนักงานคุมประพฤติ ในปี พ.ศ. 2548 มีสถิติคดีเข้าสู่กระบวนการประมาณ 500,000 กว่าเรื่อง "ศาลพิพากษาจำคุกประมาณ 70,000 กว่าคดี คุมประพฤติ 120,000 คนถ้าศาลสั่งให้คุมประพฤติแล้วมารายงานตัวกับเราเดือนละ 1 เดือนจะมาพบเราปีหนึ่ง 12 ครั้ง ส่วนที่เหลือเขาอยู่กับชุมชน อยากจะฝากว่าเป็นคำถามว่าคุมประพฤติควรทำอย่างไร แต่ถ้าอยากจะมีความสุขอย่างพวกเราอยากเชิญชวนให้มาทำงานยุติธรรมชุมชนกับพวกเราท่านอัยการบอกว่าการ เอา

คนไปติดคุก คือการเอาคนออกจากสังคมชั่วคราว สุดท้ายก็กลับไปสู่ชุมชน อย่างไรก็ตามแล้วแต่ ในส่วนของพนักงานคุมประพฤติก็จะพลิกบทบาทมาทำงานกับชุมชนมากขึ้นในส่วนของชุมชน อยากฝากว่าคนเหล่านั้นเป็นคนของชุมชนชุมชนเป็นผู้บ่มเพาะขัดเกลา ก็อยากฝากไว้ในส่วนของผู้คุมความประพฤติ และผู้ที่เสี่ยงไว้กับชุมชนด้วย

ผู้ดำเนินการเสวนา สุดท้ายท่านอัยการ ท่านจะเสียสิทธิเชิญท่านพูดครับ เชิญครับ

นายจรธพงษ์ ขจัดสารพัดภัย ต้องขอบคุณต้องชื่นชม ท่านพ่อก้านัน และพ่อหลวงพูดได้กินใจ มาก ๆ เป็นนักวิชาการชาวบ้าน และลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น จริง ๆ แล้วการฟ้องคดีอาญามันเป็นกระบวนการสุดท้ายจริงไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหามาจากต้นเหตุจากพ่อหลวงว่า ปัญหาคือจะทำอย่างไรให้ชุมชนเข้มแข็ง ผมอยากให้ชุมชนทั่วประเทศเข้มแข็ง ทั้งอัยการ ที่ศาลก็ดี ถ้าไม่มีงานคดี บ้านเมืองจะสงบ ผมอยากให้เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ชุมชนจะเข้มแข็งได้ฝากไว้ในคตินี้ คือต้องเข้าใจจิตใจของเขาสักให้ได้ก่อน แล้วใช้วิธีการสร้างกิจกรรม ในวัยของเด็กที่เค้าต้องการ อย่างเอาผู้ใหญ่มาคิดแทนเด็กสร้างกิจกรรมแทนเด็กไม่ได้ ต้องถามดูว่าลูกเราต้องการอะไรแก้ไขให้ถูกจุด ชุมชนตรงนี้เข้มแข็งขึ้นมาเอง ผมฝากไว้เพียงเท่านี้ครับ

ผู้ดำเนินการเสวนา ก่อนที่จะส่งเวทีนี้ให้กับดร.สมคิดผมขอทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่งในการส่งประเด็น มี 3 ประเด็น ที่อยากจะสรุป คือ

1. สิ่งที่ยุติธรรมชุมชนลำพูนได้ทำ คือได้ทำให้การวิจัยเปลี่ยนให้ ขยายให้กระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นกระบวนการทางกฎหมายเป็นกระบวนการทางสังคมคือ "ดึงเอากระบวนการยุติธรรมในห้องพิจารณาลึก ๆ ที่อยู่ในส่วนกลาง หรือส่วนราชการลงพื้นที่" ตรงนี้เป็นส่วนสำคัญเรื่องกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องของส่วนร่วม ไม่ใช่เป็นเรื่องของการที่เจ้าหน้าที่แต่ฝ่ายเดียวในการที่จะสร้างขึ้นมา

2. สิ่งที่ได้จากกระบวนการทางสังคม คนที่จะตอบงานวิจัยขึ้นนี้ว่าดีหรือไม่ดีอย่างไรหรือดีส่วนหนึ่งไม่ดีส่วนหนึ่ง แต่ในฐานะที่ท่านเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนก็ดี ราชการก็ดีท่านคงมีคำตอบว่าดีหรือไม่ดี ไม่มีใครสามารถตอบแทนกันได้ ถ้าดี จะเพาะเชื้อ จะขยายผลต่อ สกว.นั่งอยู่ในห้องนี้ ท่านรับผิดชอบว่าจะทำอะไรสำหรับพื้นที่ของท่าน

3. จากประสบการณ์ที่ได้ทำงานกับชุมชน ชุมชนเริ่มจะตั้งคำถามกลับสิ่งที่มันเกิดขึ้นกับชุมชน ตั้งคำถามกับบทบาทตนเอง ตั้งคำถามที่รอนโยบายของภาครัฐ ว่าถูกหรือเปล่าเรื่องของการที่เราจะขึ้นมาทำเองคิดว่าตรงนี้เป็น การตั้งคำถามที่เป็นจุดเปลี่ยนของสังคม เป็นจุดเปลี่ยนของรากฐาน จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภาครัฐต่อไปในอนาคต ผมคิดว่าไม่ใช่เฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางเลือกอย่างเดียว เรื่องอื่น ๆ จะตามมาภายใต้คำว่า พัฒนาที่ไว้นี้

ต่อมาผมคิดว่าชุมชน ทั้ง 2 ชุมชน ได้ค้นพบตัวเองในระดับหนึ่ง ในการที่จะสร้างองค์กร หรือในการที่จะการสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดสำคัญมาก ๆ คือ การพัฒนาระบบหรือวิธีการจัดการเรื่องความเป็นธรรม ถ้าพูดในภาษาวิชาการเรียกว่า ก็นำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนไปสู่การสร้างคุณทางสังคมขึ้นในชุมชน ซึ่งจะขยายผลไปสู่เรื่องอื่นอีกมากมาย ที่สำคัญคือ มันได้เกิดการคังพลัง จากคนที่อยู่ในชุมชน ที่ต่างคนต่างอยู่ให้หันกลับมามองเรื่องของชุมชน ที่เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องได้รับผล เป็นเครือข่ายก็ได้ เป็นองค์กรที่จัดรูปใหม่ก็ดี เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมให้รับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ชุมชนจะปรับตัวเช่นไร สถานการณ์ที่รุกเข้าไปในชุมชน เรื่อง ยาเสพติด นี่เป็นบทพิสูจน์เรื่องหนึ่ง ของการเปลี่ยนแปลงจากข้างนอกมีผลเข้าสู่ชุมชน ชุมชนจะปรับ โครงสร้าง และกระบวนการอย่างไร บทบาทของภาครัฐที่คุมประพฤติถ้าพูดได้เข้าไปมีส่วนผลักดันให้ชุมชนมีการตั้งคำถาม ปรับตัว ผมคิดว่าเป็นคุณภาพที่จะเกิดผลพลอยได้ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือว่าสิ่งที่ต้องขยายผลต่อไป นอกเหนือจาก 2 พื้นที่ นี่แล้ว จะขยายผลต่อไปอย่างไร ท่านที่อยู่ในห้องนี้คงจะกลับไปตั้งคำถาม ถ้าเราจะเอาแบบอย่างบ้าง เราจะได้คำแนะนำ และในฐานะที่เป็นต้นแบบ พี่เลี้ยง ท่านผอ.เทพพรหมก็ดี ท่านทีมงานที่หาไปก็ดี ในการให้คำปรึกษา หรือ สกว.พร้อมที่จะพิมพ์งาน ถอดประสบการณ์นี้หรือแปลก็ต้องคุยกันต่อ

อันหนึ่งซึ่งผมคิดว่าอยากจะประเด็นสุดท้าย จากภาคปฏิบัติที่ท่านได้ทำได้ยกระดับไปสู่ทฤษฎี ยกระดับไปสู่แนวคิดหลักการอย่างไรในการที่ไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งคิดว่าเรื่องนี้เป็นโจทย์สำคัญของเมืองไทยในรัฐธรรมนูญฉบับร่าง ที่จะกำลังเป็นประเด็นอยู่ ส่วนหนึ่งที่มีการพูดกันมากคือ การปฏิรูประบบกฎหมาย ๆ ทำทั้งระบบท้องถิ่น ระดับนโยบาย ซึ่งรัฐธรรมนูญจะผ่านหรือไม่ผ่านไม่สำคัญเท่ากับความคิดนี้ มันถูกชูขึ้นมา ถูกยกระดับ เน้นอนท่านที่อยู่ในส่วนราชการ โคนมาแล้วหลายดอกเหมือนกัน การปฏิรูประบบราชการ ตัวชี้วัด ต่าง ๆ อีกมากมาย ปัญหาคือเราจะเปลี่ยนอย่างไร โดยเรารู้เท่าทัน โดยเราตั้งหน้าตั้งตาไปในทิศที่ถูกทาง ไม่ใช่เปลี่ยนไปตามคำสั่ง คิดว่างานวิจัยที่ทิ้งไว้เพื่อนำไปสู่การขยายผล ประเด็น 3 ประเด็นที่ได้สรุปไป เป็นประเด็นหลัก ๆ ที่ว่านี่ หวังว่าคงจะได้รับคำตอบบ้าง จากท่านอธิบดีที่มานั่งฟังในวันนี้ จาก สกว. ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันหรือคอยหนุนส่งเสริมให้งานวิจัยเป็นกระบวนการการทำงานในการแก้ปัญหา เพราะฉะนั้นเวลานี้เหมาะที่สุดที่พวกเราบนเวทีนี้ลาไปก่อน และส่งเวทีนี้ให้ท่านดร.สมคิด ฯ ต่อไปรับช่วงต่อ ในนามของผู้จัดคงต้องขอขอบวิทยากรบนเวทีนี้ ขอบขอบคุณครับ

★ วัตถุประสงค์ ข้อ 2 พัฒนารูปแบบการจ้างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของสำนักงานคุมประพฤติ

กิจกรรม	เป้าหมาย	กระบวนการ	เนื้อหา	สิ่งที่เฝ้าต่อความสำเร็จ (เงื่อนไข)	ข้อจำกัด	สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม
งานคุมประพฤติ 1. การแสวงหา ข้อเท็จจริง	- ได้ข้อมูลรอบด้าน (แสวงหาข้อเท็จจริง) - เปลี่ยนความคิดของพนักงานคุมประพฤติ	- แสวงหาข้อมูลผู้กระทำความผิดแบบมีส่วนร่วม เช่น เดิมใช้ข้อมูลจากเอกสารเป็นส่วนใหญ่ - ใช้เวทีประชุมกลุ่มชาวบ้าน	- ข้อมูลผู้กระทำความผิด - สภาพของการกระทำผิด - จุดอ่อนจุดแข็งของจำเลย - ข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย- ชุมชน และการดำเนินงานในอนาคต	- มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชน - การวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมประชุม	- ปริมาณงานมากไม่ตามารถจัดประชุมได้ทุกเวที - การรักษาความลับในที่ประชุม - ความปลอดภัย - การคุมประเด็น - การหาข้อตกลงไม่ไปในทางเดียวกันเรื่องข้อจำกัดของบุคคล	- สร้างฐานข้อมูลและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
2. การแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิด	- การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเพื่อให้หันกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก - "คืนคนดีสู่สังคม" - ปรับวิธีการทำงานของพนักงานคุมประพฤติเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดเพื่อไม่ให้วนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก - "คืนคนดีสู่สังคม"	- ใช้เวทีชุมชนในการแสวงหาข้อเท็จจริงแทนการออกหนังสือเพื่อเรียกพยานมาสอบที่สำนักงาน - ทำความเข้าใจกับผู้กระทำผิดถึงวิธีการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน - ประสานกับชุมชนและทำความเข้าใจร่วมกันวางแผน/กิจกรรมแก้ไขฟื้นฟู	- แนะนำงานคุมประพฤติ/วัตถุประสงค์/เป้าหมายให้ชุมชน/ความสำคัญของผู้ชุมชนในการมีส่วนร่วมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด - เงื่อนไขการคุมประพฤติ - การรวบรวมข้อมูลรอบด้านของผู้ถูกคุมความประพฤติ			

★ วัตถุประสงค์ ข้อ 2 พัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของสำนักงานชุมชนประเพณี

กิจกรรม	เป้าหมาย	กระบวนการ	เนื้อหา	สิ่งที่เฝ้าระวัง (เงื่อนไข)	ข้อจำกัด	สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม
3. การสร้างเครือข่าย	- เพื่อสร้างเครือข่ายให้ส่วนร่วมในการทำงานกระทรวง-ยุติธรรม	- ประชุมทีมเจ้าหน้าที่ - ร่วมกันวางแผน / กิจกรรมแก้ไขฟื้นฟู	- ร่วมกำหนดแผนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามแผนการแก้ไขฟื้นฟูและชุมชนรายงานผลมายังสำนักงานคุมประพฤติ	- มีเครือข่ายมาก - ชุมชนและเครือข่ายให้ความร่วมมือ	- ปริมาณงานมาก - พนักงานคุมประพฤติยังไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญ - ระบบการประเมินไม่เอื้อไม่ทำให้เกิดแรงจูงใจ - ไม่สามารถจัดประชุมโดยทั่วไปได้ทุก case	- ให้ความเข้าใจกับพนักงานคุมประพฤติ/เครือข่าย * ประชุมร่วมกัน * จัดอบรม * ปรับระบบการประเมินการทำงานของพนักงานคุมประพฤติ - ปรับกระบวนการให้กระชับขึ้น - ปรับระบบการประเมินจำนวน - ศึกษาเชิงเปรียบเทียบถึงการดำเนินงานของเครือข่ายที่คัดเลือกจากเวทีกลุ่มและที่ไม่ผ่านเวทีกลุ่มเครือข่ายชุมชน (ต่อ)
	(ต่อ)	- คัดเลือกคนมีแววจากเวทีประชุมกลุ่มเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในงานกลุ่มประเพณี - จัดการอบรมเครือข่ายยุติธรรมชุมชน	- ได้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่สามารรถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่เครือข่ายยุติธรรมชุมชน	- มีเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะในการจัดเวทีชุมชน - ชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความยุติธรรมในชุมชน	- นโยบายไม่ส่งผลไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม - เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ - เจ้าหน้าที่เห็นเป็นการเพิ่มภาระจากงานปกติที่ทำอยู่แล้ว	(ต่อ)

★ วัตถุประสงค์ ข้อ 2 พัฒนารูปแบบการจ้างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของสำนักงานกฎหมายปฏิบัติ

กิจกรรม	เป้าหมาย	กระบวนการ	เนื้อหา	สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ	ข้อจำกัด	สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม
งานยุติธรรมจังหวัด การพัฒนาเครือข่าย ช่วยเหลือชุมชน	- เพื่อให้เครือข่ายจัดการเรื่อง ปัญหาด้านความยุติธรรมด้วย ตนเองเพื่อแบ่งเบาภาระงาน ของกระทรวงยุติธรรมด้วย กระบวนการยุติธรรมทางเลือก	- คัดเลือกผู้ประสานงานจัดการ วิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของ เครือข่าย - การอบรมผู้ประสานเพิ่มหัว ข้อการปรับกระบวนการทัศน์ - ค้นหาความรู้ที่จำเป็นใน การปฏิบัติ	- โครงสร้าง - การดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง	- ได้แนวทางบริหารจัดการที่เล็ก เปลี่ยนเรียนรู้ไปปรับใช้ - ชาวบ้านสนใจ - ทีมมีความสามารถในการใช้ ภาษาท้องถิ่น - มีอาสาสมัครอยู่แล้ว - พื้นฐานชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีประสบการณ์ในการ การจัดกระบวนการ	- ทักษะการมีส่วนร่วมของ ชาวบ้านยังมีน้อย	- ในระดับนโยบายต้อง เพิ่มการปรับกระบวนการ ทัศน์ของบุคลากร
	- พัฒนาเครือข่ายยุติธรรม ชุมชน	(ปรับกระบวนการจัดการให้ ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากขึ้น) - จัดตั้งและพัฒนาการจัด ศูนย์ฯ * จัดอบรมเครือข่ายให้รู้ บทบาทหน้าที่ * จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ * กระตุ้นให้ชุมชน (นำร่อง: หาหมือ่งเล็ก, ป่าซาง) กำหนด มาตรการในการป้องกัน อาชญากรรม - สร้างกระบวนการเรียนรู้				- พัฒนาระบบการ เรียนรู้ให้กับเครือข่าย

ตอนที่ 3 การพัฒนาทีมงาน

1. การบริหารจัดการทีมงาน การศึกษาโครงการพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานคุมประพตติจังหวัดลำพูน มีทีมนักวิจัยจากสำนักงานคุมประพตติภาค 5 และสำนักงานคุมประพตติจังหวัดลำพูน จึงกำหนดการบริหารจัดการทีมงานใน 2 ระดับ คือ 1) สำนักงานคุมประพตติภาค 5 ทำหน้าที่เป็นทีมประสานงานกลางระหว่างทีมงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงาน สำนักงานคุมประพตติภาค 5 และสำนักงานคุมประพตติจังหวัดลำพูน และทำหน้าที่บริหารจัดการโครงการ 2) สำนักงานคุมประพตติจังหวัดลำพูนทำหน้าที่ศึกษาชุมชน พัฒนาทีมวิจัยชุมชนเพื่อให้เกิดโครงการในพื้นที่และกลไกการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมในชุมชนรวมทั้งการนำผลการไปปรับใช้ในการทำงานของสำนักงานคุมประพตติจังหวัดลำพูน

2. การพัฒนาศักยภาพทีมงาน เพื่อให้ทีมงานมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถพัฒนาการศักยภาพของชุมชนให้เป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองด้านความยุติธรรม จึงต้องพัฒนาและปรับกระบวนการทัศน์ให้มองชุมชนในมุมใหม่่ว่าชุมชนสามารถจัดการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ทีมงานได้รับการพัฒนาตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การตั้งเป้าหมายร่วม (สร้างความเข้าใจในเป้าหมาย) การสร้างเข้าใจในเป้าหมายร่วมโดยการอธิบายผ่านงาน 3 ระดับของโครงการยุติธรรมวิถีไท (ย) เป้าหมายของงานยุติธรรมชุมชนเรียนรู้วิธีการไปสู่เป้าหมายร่วมโดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือ สร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งทีมเจ้าหน้าที่และชุมชนด้วยการศึกษาจากเอกสาร ศึกษาดูงานและดู VCD

2.2 การเติมเต็มความรู้

(1) การจัดทำ Mind Mapping วัตถุประสงค์คืออยากให้ความคิดของทุกคนขึ้นไปอยู่บนกระดาษ เพื่อเป็นการให้ความสำคัญกับความคิดของคนทุกคนเพื่อให้เกิดกำลังใจ และข้อมูลก็ต้องเลือกการใช้สี สายหลัก สายฝอย โดยทีมงานได้ฝึกการเขียน Mind Mapping ตั้งแต่เดือนมกราคม 2549 เป็นต้นมา

(2) การปรับกระบวนการทัศน์ การวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมจำเป็นต้องทราบกระบวนการทัศน์คนที่เข้าไปทำงานด้วยโดยวิทยากรให้กรอบกระบวนการทัศน์เก่าและกระบวนการทัศน์ใหม่ไว้ ดังนี้ 1) กรอบทัศน์แบบเก่า คือ มองเศรษฐกิจเป็นตัวนำ เป็นบริโภคนิยม รวมศูนย์อำนาจ (อำนาจนิยม) มองแบบแยกส่วน มีการแข่งขันสูง วัตถุผลเชิงปริมาณ (ลูกค้า) ใช้ความรู้ภายนอก (ตำรา) ทั้งทางภายนอก 2) กรอบทัศน์แบบใหม่ คือ มองความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม เป็นแบบองค์รวม ทุกคนมีส่วนร่วม เกื้อกูลเชื่อมโยง วัตถุประสงค์คุณภาพ ใช้ความรู้ท้องถิ่น (ทุนเดิม/ภูมิปัญญา) พึ่งพาตนเอง (Inside out)

จากนั้น ได้ให้ทีมงานวิเคราะห์ตนเอง ผลคือ ทีมงานส่วนใหญ่มีกรอบทัศนะแบบใหม่ วิทยากรได้ให้ความรู้เพิ่มเติมว่า การพัฒนาประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับ GDP โดยละเลยสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยการใช้ความรู้จากต่างประเทศ หรือความรู้ที่อยู่ในตำราทำให้ละเลยภูมิปัญญา และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ทำให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น น้ำและป่าไม้ถูกทำลาย นอกจากนี้โลกาภิวัตน์หรือความเจริญทางวัตถุที่ไหลบ่า โดยเฉพาะการสื่อสารทำให้ชาวบ้านเชื่อในบริโภคนิยม และบริโภคนิยมมากกว่าการบริโภคในตัวตนที่แท้จริง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ชุมชนอ่อนแอลง ดังนั้น การที่เราจะไม่สร้างให้ชุมชนมีศักยภาพและความเชื่อมั่น จำเป็นต้องทราบว่าชุมชนมีกรอบทัศนะเช่นใด

(3) การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โจทย์ต้องมาจากปัญหาของชาวบ้าน มีการปฏิบัติการชาวบ้านมีส่วนร่วมและชาวบ้านมีศักยภาพทำได้เอง เมื่อดำเนินการแล้วต้องเป็นการแก้ปัญหา เกิดผลกระทบในเชิงบวกด้านการพัฒนาและสุดท้ายต้องมีการขยายผล

(4) การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องดูคนรอบด้านทั้งชุมชน ชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน การเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลว่าผู้นั้นให้ความสำคัญกับใครหรือสิ่งใดโดยการใช้เครื่องมือ เช่นภาพวาด นอกจากนี้ยังต้องดูไปถึงทีมวิจัยซึ่งเป็นทั้งพี่เลี้ยง นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย การสนับสนุนทางด้านวิชาการผู้เกี่ยวข้องต้องมาทำหน้าที่ทางด้านการเขียน การเงินการบัญชีและการประสานงาน โดยมีขั้นตอน คือ กำหนดวัตถุประสงค์ 2) เตรียมความพร้อมสื่อและเครื่องมือ 3) ปฏิบัติการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ ทำแผน ขระดับสะท้อนข้อมูลกลับ 4) วิเคราะห์หลังปฏิบัติการ

(5) สรุปผลงานและนำเสนอ

1) การสังเคราะห์ข้อมูลโดยคัดกรองข้อมูลสำคัญมาหลอมรวมและถักทอเป็นความชุดความรู้ การสังเคราะห์ การกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขอบเขตเนื้อหา วิธีการหาข้อมูล คัดกรองข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์

2) การจัดเรียงเค้าโครงร่าง คือ การกำหนดเนื้อหาที่จะนำเสนอ นำมาหลอมรวมหรือจัดเรียงเป็นข้อมูลใหม่เพื่อนำเสนอ

(6) การเติมความรู้งานบันทึกงานเขียน

การที่จะทำบันทึกและเขียนได้ดีจำเป็นต้องฝึกฝนและใช้ทักษะหลายอย่างร่วมกัน เช่น ทักษะการอ่าน การฟัง การจับประเด็น การบันทึกการทบทวนและการนำความรู้หรือข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ทั้งการอ่านและการฟังต้องสนใจและเปิดใจ การบันทึกก็อย่างเป็นระบบต้องรู้ว่า

คุยกันเรื่องอะไรและได้อะไร งานวิจัยต้องมีงานเขียนมาเกี่ยวข้องเพราะต้องสื่อสารสิ่งที่ได้เรียนรู้ออกไปให้ผู้อื่นได้รับรู้อย่างครอบคลุมที่สุด ปัจจุบันการสื่อสารด้วยการเขียนมีประสิทธิภาพและอยู่ได้นานที่สุด

การบันทึกอย่างเป็นระบบ ตัวอย่าง ต้องกำหนดเป้าหมายสิ่งที่บันทึกให้ชัดเจน และอาจจะต้องแบ่งข้อมูลเป็นตอนเช่นใช้ระยะเวลาเป็นตัวแบ่ง นอกจากนี้ การศึกษาข้อมูลมือสองไว้เป็นต้นทุนและเก็บข้อมูลจากชุมชนต่อยอดเป็นอีกวิธีหนึ่ง รวมทั้งให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลเพื่อให้เกิดความมั่นใจ

การเขียน จะทำได้ดีต้องมีการฟัง การอ่านการบันทึก การวิเคราะห์ และมีความเข้าใจในการเนื้อเรื่องที่จะนำเสนอได้อย่างดี การเขียนที่ดีประกอบด้วย 4 ฐานคือ ฐานคิดในเรื่องการใช้คำและกระบวนการทัศน์แนวคิดหลักการ ฐานความรู้ที่ได้จากการเรียนในระบบประสบการณ์จากการปฏิบัติ การฝึกหัด การอ่าน การฟังและการแลกเปลี่ยน ฐานจิตคือ การไม่มีอคติ การปล่อยวาง การมีสมาธิและมีความชอบ ฐานทักษะและเครื่องมือ เช่น การฟัง การวิเคราะห์ การเรียบเรียงความคิดและการทบทวนประเด็น

กระบวนการเรียนรู้ในงานวิจัย ประกอบด้วย การสังเกตเพื่อปรับท่าทีของตนเอง การอ่านเพื่อเรียนรู้ การฟังฟังแล้วต้องบันทึก ต้องคิด การถามเพื่อความเข้าใจ การประมวล การวิเคราะห์ แยกแยะหมวดหมู่ แต่ทั้งหมดต้องผ่านกระบวนการคิดทั้งสิ้น และนำข้อมูลมาสังเคราะห์แล้วหลอมรวมถ่ายทอดนำเสนอเป็นของตนเอง งานเขียนจึงจำเป็นต้องฝึกถึงแม้บางอย่างจะไม่ชอบก็ต้องฝืนเพื่อจะได้งานดี ๆ

องค์ประกอบของเนื้อเรื่องจะต้องประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บริบท สิ่งแวดล้อม เนื้อเรื่องประเด็นสาระหลัก ในการนำเสนอต้องกำหนดว่าเพื่ออะไร เช่น เสนอข้อมูลประเทืองปัญญา ให้แง่คิด สะท้อนอารมณ์หรือปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์

ภารกิจของการเขียนรายงาน การเขียนรายงานที่ดีต้องมีเป้าหมายในการเขียน มีการเก็บข้อมูลและรูปภาพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ กำหนดกรอบเนื้อหา กำหนดรูปแบบในการนำเสนอ และกำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้อ่าน วางแผนในการเขียนให้เหมาะสม และควรมีที่ปรึกษาเขียนและมีสถานที่สงบสำหรับการเขียน สุดท้ายคือ ตัวผู้เขียนเองต้องมีความพร้อม หมั่นฝึกฝน ทักษะการเขียนเตรียมใจและฝึกสมาธิ ดังนั้นก็จะทำให้การเขียนรายงานประสบความสำเร็จได้

(7) การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการโดยมีพี่เลี้ยง

1) การวางแผนการทำงาน ในการลงปฏิบัติงานในชุมชนจะมีการวางแผนการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการทำงานโดยการออกแบบกิจกรรมให้เป้าหมายคนในชุมชน กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ กำหนดอุปกรณ์และเครื่องมือ

2) การปฏิบัติการในชุมชน ดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยการเน้นกระบวนการมากกว่าเป้าหมาย และสามารถปรับแผนได้ตามความเหมาะสม

3) การสรุปบทเรียน ภายหลังปฏิบัติการมีการสรุปทุกครั้งเพื่อทราบถึงความสำเร็จและสิ่งที่ต้องปรับปรุง

4) นำบทเรียนไปวางแผนในการทำงานครั้งต่อไป

การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยการใช้วงจร PDCA อาจจะเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพสำหรับหลายหน่วยงาน แต่สำหรับทีมงานของสำนักงานคุมประพฤติพบว่าทีมงานส่วนใหญ่ได้แยกเครื่องมือชนิดนี้ไว้ต่างหากโดยไม่ได้นำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบแต่อย่างใด

3. การจัดปรับทีมงาน

ทีมงานในการศึกษาคครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ทีมงาน คือ สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 เป็นทีมงานกลางประสานงานกับทีม สกว.และทีมของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน มีผู้ร่วมศึกษาคครั้งแรก จำนวน 3 คน ต่อมาลดเหลือ 2 คนเนื่องจากมีการปฏิบัติงานประจำ สำหรับทีมงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดมีการจัดปรับทีมงานหลายครั้ง และในการปรับทีมงานแต่ละครั้งจึงต้องปรับวิธีการทำงานทั้งงานประจำและงานในพื้นที่ศึกษาไปด้วย ซึ่งมีการปรับทีมงานตามลำดับดังนี้

3.1 การแบ่งทีมพื้นที่ตามการแบ่งเขตความรับผิดชอบการทำงานประจำ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดบริหารงานประจำเป็นเขตอำเภอทั้งงานแสวงหาข้อเท็จจริง(งานสืบเสาะและพินิจและงานตรวจพิสูจน์)และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด(งานควบคุมและสอดส่องและงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด) ดังนั้น ทีมพื้นที่หลักจึงประกอบด้วยพนักงานคุมประพฤติเขตพื้นที่อำเภอถ้ำ อำเภอบ้านโฮ่งและอำเภอทุ่งหัวช้าง ซึ่งมีพนักงานคุมประพฤติรับผิดชอบประจำเขตจำนวน 3 คน และเป็นทีมพื้นที่หลักของงานโครงการนี้หมู่บ้านละ 1 คน เป็นพนักงานคุมประพฤติข้าราชการ 1 คน พนักงานราชการ 2 คน

3.2 สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนถูกปรับลดอัตรากำลังทำให้การแบ่งงานเป็นเขตอำเภอทั้งงานแสวงหาข้อเท็จจริงและงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดไม่อาจทำได้เพราะงานการแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นงานเร่งด่วนและต้องดำเนินการภายในกำหนดเวลา บุคลากรของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนจึงได้เรียกร้องให้ปรับการบริหารงานภายใน โดยงานแสวงหาข้อเท็จจริงไม่แบ่งเป็นเขตรับผิดชอบงานทั้งจังหวัด ส่วนงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดยังเป็นเป็นเขตความรับผิดชอบเช่นเดิม ผลจากการปรับการบริหารงานภายในสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนทำให้ผู้รับผิดชอบเขตอำเภอถ้ำ อำเภอบ้านโฮ่งและอำเภอทุ่งหัวช้าง เหลือ 1 คน ดังนั้นจึงมีการปรับทีมงานโดยนำพนักงานคุมประพฤติ

ในงานกิจกรรมชุมชนมาเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่หลัก และมีพนักงานคุมประพฤติในงานควบคุมและสอดส่องมาเป็นทีมเสริม

จากการปรับทีมงาน ดังกล่าวทำให้มีการทำความเข้าใจเป้าหมายโครงการและเริ่มเรียนรู้กระบวนการทำงานใหม่ การที่ทีมงานไม่เข้าใจเป้าหมายร่วมกันและการไม่เข้าใจวิธีการทำงานกับอย่างเพียงพอเป็นอุปสรรคกับการปฏิบัติงานในพื้นที่ อีกทั้ง การเป็นทีมเสริมอาจจะมึนงานในความรับผิดชอบมากและไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานเชิงป้องกันที่จะส่งผลถึงงานประจำได้อย่างไรและด้วยอาจไม่มีใจที่จะเรียนรู้งานชุมชน นอกจากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนแล้ว ทีมงานของสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 ก็ไม่สามารถไปปฏิบัติงานในโครงการนี้ อีก 1 คนจึงทำให้เกิดการปรับทีมงานอีกครั้งที่ 3

3.3 การให้เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมาเป็นทีมรับผิดชอบหลัก เจ้าหน้าที่ของยุติธรรมจังหวัด 4 คน ได้มาเป็นทีมทำงานหลักจึงได้มีการจัดแบ่งทีมงานออกเป็น 3 ทีม ๆ ละ 3 คน รับผิดชอบทีมละ 1 หมู่บ้าน ในการแบ่งงานได้แบ่งให้ทีมงานเดิมผสมกับทีมงานเพื่อจะได้เรียนรู้และถ่ายทอดทักษะไปในระหว่างการทำงาน และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากเดิมที่ไปช่วยกันเก็บข้อมูลหมู่บ้านเดียวกันและผลัดกันไป ได้เปลี่ยนเป็นให้แต่ละทีมกำหนดเป้าหมาย วางแผนและลงไปเก็บข้อมูล รวมทั้งสรุปงานของทีมของตนเอง

จากการแยกกันวางแผนและแยกปฏิบัติการทำให้การทำงานของทีมที่ยังไม่เข้มแข็งรู้สึกขาดที่ปรึกษา ขาดความมั่นใจ ขาดเพื่อนในการปฏิบัติงานจึงอยากมาร่วมปฏิบัติงานไปด้วยกันอีกครั้งหนึ่ง

3.4 การกลับมาร่วมทีมงาน การปรับทีมงานครั้งทำให้ต้องถูกปรับลดพื้นที่การทำงานลงเหลือเพียง 1 พื้นที่ จากการที่เคยทำงานร่วมกันเป็นทีมเดียวกันเมื่อแยกกันทำงานตั้งแต่การวางแผน กำหนดเป้าหมาย การปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เพราะทีมงานขาดผู้ประสานในทีมและผู้ที่จะกำหนดทิศทางที่จะขับเคลื่อน การวางแผนอาจจะไม่ครอบคลุม เมื่อลงไปปฏิบัติการก็ไม่บรรลุเป้าหมาย ทีมงานจึงมีมติว่าจะกลับมารวมกันเป็นทีมเดียว เมื่อรวมกันเป็นทีมเดียวจึงต้องลดพื้นที่ศึกษาเหลือเพียง 1 พื้นที่

4. การวางบทบาทของทีมงาน ในการวางบทบาทในการทำงานโครงการนี้ มีการวางบทบาทของในหลายระดับ ดังนี้

ระดับภาพรวม

4.1 การประสานงานและการบริหารจัดการโครงการ เป็นบทบาทของสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 ซึ่งมีทีมงาน 3 คน ทำหน้าที่ประสานงานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค และ

ประสานกับทีมพื้นที่ คือ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน และทำหน้าที่บริหารงบประมาณของโครงการ และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน

4.2 การศึกษาชุมชนและการสร้างกลไกในระดับพื้นที่ เป็นบทบาทของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ซึ่งมีทีมงานที่มาร่วมศึกษาในโครงการในระยะแรกทั้งสำนักงาน โดยมีพนักงานคุมประพฤติผู้รับผิดชอบประจำเขตในพื้นที่ศึกษาเป็นทีมรับผิดชอบหลัก ทำหน้าที่คัดเลือกพื้นที่ศึกษา สร้างกลไกในชุมชนพื้นที่ศึกษา

ระดับทีมงาน

4.3 ทีมงานสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 แบ่งบทบาทของผู้รับผิดชอบในทีมงานเป็นผู้ประสานงานหลัก ผู้ประสานงานทีมงานพื้นที่ ผู้รับผิดชอบการเงิน ผู้รับผิดชอบรวบรวมรายงานจากทีมพื้นที่ ผู้รับผิดชอบสรุปจัดทำรายงาน

4.4 ทีมงานสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน มีการวางบทบาทของผู้รับผิดชอบพื้นที่หลักโดยมีหน้าที่สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ศึกษาข้อมูลพื้นที่ เป็นศูนย์รวมข้อมูลของพื้นที่ศึกษา หาทีมวิจัยชาวบ้าน ทีมงานเสริมไปร่วมศึกษาในพื้นที่และร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างพื้นที่ โดยมีผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนเป็นศูนย์รวมข้อมูลกลางของทั้ง 3 พื้นที่ศึกษาและเป็นผู้ประสานกลางระหว่างทีมงานสำนักงานคุมประพฤติภาค 5

ระดับปฏิบัติการ

4.5 การลงไปปฏิบัติการในพื้นที่จะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติการในแต่ละครั้งแตกต่างกันไปให้เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจที่จะไปปฏิบัติการ เช่น การเก็บข้อมูล การคืนข้อมูล การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีชุมชน โดยจะเลือกผู้ที่เหมาะสมกับภารกิจนั้น ๆ เป็นสำคัญและจะมีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ปฏิบัติการหลัก และเสริม และทีมงานทุกคนจะต้องได้เรียนรู้ทุกภารกิจที่จะปฏิบัติ คือ 1) การจดบันทึก 2) การชวนคุย 3) การจับประเด็น 4) การเขียน mind mapping 5) การสรุปหลังปฏิบัติการ AAR

5. สิ่งที่ได้เรียนรู้

5.1 การพัฒนาศักยภาพกับชุมชน ต้องปรับกระบวนการทัศนคติคนทำงานให้มีความเชื่อในศักยภาพของชุมชนว่าชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ และต้องทราบกระบวนการทัศนคติคนในชุมชนที่จะต้องทำงานด้วยและหากต้องกระบวนการทัศนคติปรับไปพร้อมกับกระบวนการทำงาน การพัฒนาศักยภาพชุมชนใช้คนและความรู้จากภายในชุมชน หากไม่สามารถจัดการปัญหาได้ให้ใช้คนและความรู้ภายนอกเข้าไปหนุนเสริมแบบผสมผสานให้เป็นความซุติใหม่ของชุมชน

5.2 การวางแผนการทำงานใช้วงจร PDCA ก่อนวางแผนการทำงานทุกครั้งให้ ทบทวนการทำงานที่ผ่านมาว่าทำไปถึงไหนและมีข้อพึงระวังอย่างไร และจะทำอะไรต่อไป จากนั้น กำหนดเป้าหมาย วิธีการและเครื่องมือในการทำงาน นำแผนไปปฏิบัติการ และเมื่อปฏิบัติการเสร็จแล้วมี การทบทวนหลังปฏิบัติการเพื่อหาข้อบกพร่องแล้วบันทึกไว้เพื่อนำไปใช้ในการครั้งต่อไปก็จะเกิดชุด ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ต่อไป

5.3 การบันทึกและการเขียน การบันทึกอย่างเป็นระบบโดยการแยกหมวดหมู่เป็นการ จัดระบบความคิด ทำให้สามารถนำวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปเสนอได้อย่างมีความเชื่อมโยงเป็นเหตุ เป็นผล การเขียนได้ดีต้องประกอบด้วยการจัดบันทึกที่ดี การทบทวน การอ่านและรู้วิธีการนำเสนอและ เป้าหมายของการนำเสนอและกระบวนการในการเขียนทุกอย่างผ่านระบบการคิดมาก่อนทั้งสิ้น

5.4 การตั้งคำถามและการสรุป คำถามที่มีพลังและการถามที่ถูกต้องจะให้ผู้ถูกถามคิด แล้วตอบ สรุปประเด็นและการเติมเต็มที่ดีกระตุ้นและเสริมแรงทำให้เกิดกระบวนการคิด ต่อ การชวน คิดและชวนคุยเป็นการสร้างการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ

5.5 กระบวนการมีส่วนร่วมในทีมงานสร้างการเรียนรู้และสร้างทีมงานที่ดี ทำให้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมฝึกการตรงต่อเวลาของทีมงาน

การพัฒนาทีมงานระยะที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่ 1 การประชุม ครั้งที่ 7 ประชุมวางแผนการลงพื้นที่วันที่ 26 มกราคม 2550 และเติมเต็ม ความรู้เรื่องการเขียนรายงาน ภาคสนาม

เป้าหมาย

- ♦ เพื่อให้ทีมมีความรู้ความเข้าใจการเขียนรายงานการประชุม
- ♦ วางแผนการลงพื้นที่ วันที่ 26 มกราคม 2550

วัตถุประสงค์

- ♦ เติมความรู้ให้กับทีมงานในเรื่อง การเขียนรายงานการประชุม
 - รายงานภาคสนาม
 - รายงานส่ง สกว.
- ♦ เตรียมการลงพื้นที่ในวันที่ 26 มกราคม 2550
- ♦ ประสานงาน Workshop

วัน เวลา สถานที่

♦ วันที่ 22 มกราคม 2550 เวลา 09.00 – 14.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุม สกว.
คณะอุตสาหกรรมการเกษตร แม่เหียะ

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติภาค 5
 - นางอรพินธ์ สุวัฒนประ
 - นางสาวรุจิรา กมรัตน์
- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
 - นายวีรชาติ จันทจร
 - นางสาววิชายา อะโณศักดิ์
 - นางสาวจริยาภรณ์ จันทร์หล้า
 - นางสาวจรรววรรณ มุลธิ
 - นายทองศักดิ์ ไจมา
- ♦ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
 - นางอาภา พงศ์ศิริแสน
 - นายชีวัน ชันธรรม

บรรยายภาค

เริ่มประชุมเวลาประมาณ 09.30 นาฬิกา ทีมงานบางคนยังมีอาการง่วงนอนอยู่บ้างเล็กน้อย จึงไปดื่มกาแฟกระตุ้นให้วิญญาณเข้าสู่ร่างกาย มานั่งพักทบทวนแลกเปลี่ยนกันสักพัก จึงเริ่มเข้าสู่การประชุม บรรยายภาคการประชุมเป็นไปด้วยดีแบบเรื่อยๆ คือ พี่นุ้ย (สกว.) จะคอยกระตุ้นทีมอยู่ตลอดเวลา ให้แสดงความคิดเห็นหรือป้อนคำถามแบบให้ได้คิด พอมาถึงตอนที่ทีม สกว. ได้ให้โอกาสทีมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อวางแผนลงพื้นที่ในวันที่ 26 มกราคม 2550 ทีมก็ดูเหมือนจะคิดคักขึ้นบ้างพอสมควร หลังจากนั้นบรรยายภาคการประชุมก็ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นระหว่างกันมากขึ้น

กระบวนการ

เริ่มจากที่พี่นุ้ย (สกว.) เป็นผู้ตั้งคำถามชวนคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรายงานการประชุมให้ทุกคนเสนอความคิดไม่ให้อึดอัด (เป็นการกระตุ้นทีมเนืองๆ) หลังจากนั้นเมื่อทุกคนเสนอเสร็จพี่นุ้ย (สกว.) สรุป + ความเรียบร้อยเนื้อหาให้ทีมเข้าใจมากยิ่งขึ้น

จากนั้นพี่นุ้ยตั้งประเด็น 3 ประเด็นเพื่อให้ทีมเลือกที่จะคุยเรื่องไหนก่อน – หลังประกอบด้วย

1. เรื่องวางแผนลงพื้นที่ 26 มกราคม 2550
2. การทำรายงานการประชุม
3. เล่าประสบการณ์ Work Shop ที่กาญจนบุรี

ทีมเลือกที่จะคุยเรื่องการลงพื้นที่วันที่ 26 มกราคม 2550 เพราะเป็นประเด็นที่หนักเอาการและเป็นหัวใจของการประชุมครั้งนี้

เมื่อได้ประเด็น พี่นุ้ยจึงตั้งคำถามว่าที่ผ่านมาสถานการณ์พื้นที่เป็นอย่างไรบ้าง และพี่นุ้ยได้พูดโน้มน้าวให้ทีมเห็นความสำคัญของรายงานการประชุมเพราะถ้าอ่านรายงานการประชุมก็จะทราบว่าทีมพูดคุยกันถึงไหนและจะดำเนินการต่ออย่างไร ถ้าเกิดมีผู้เข้าร่วมประชุมมาใหม่ก็สามารถอ่านรายงานการประชุม และตามเรื่องต่อจากนั้นได้ทันที

หลังจากนั้นพี่นุ้ยก็ใช้ชีวิตคล้ายเดิมคือ ตั้งคำถามให้กับทีมเพื่อกระตุ้นให้ทีมคิดและเสนอความคิดเห็นกระบวนการจะคล้ายแบบนี้ไปเรื่อย ๆ แต่จะสังเกตเห็นได้ว่าเริ่มแรกที่พี่นุ้ยตั้งคำถามจะมีน้อยคนที่เสนอความคิดเห็นแต่พอทำวิธีนี้ไปเรื่อย ๆ ทุกคนจะร่วมแสดงความคิดเห็นออกมามากขึ้น

พี่นุ้ยจะใช้วิธีการ คือ ตั้งคำถามกระตุ้นให้ทีมคิด และให้เสนอความคิดเห็นเมื่อทุกคนเสนอหมดแล้ว พี่นุ้ยจะสรุปเนื้อหาทั้งหมดอีกทีพร้อมกับพูดโน้มน้าว วิธีการนี้จะขาดคู่หูคนสำคัญไม่ได้ นั่นคือ พี่ต๋องของเรานั่นเอง พี่ต๋องจะทำหน้าที่จับประเด็นจากการประชุม พร้อมทั้งสรุปและนำเสนอทาง LCD พร้อมทั้งจะคอยเติมความรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องถัดจากพี่นุ้ย

ประเด็นที่พูดคุยกันมานานกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ จะตั้งคำถามอย่างไรกับชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าชาวบ้านมีความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแค่ไหน เมื่อแต่ละคนเสนอความคิดเห็นมา พี่นุ้ยทบทวนวิธีการทั้งหมดดังนี้

1. ตั้งประเด็นแต่ยังไม่กำหนดคำถาม
2. ตั้งประเด็นและกำหนดคำถามให้ชัดเจน
3. ใช้ 2 วิธีผสมผสานกัน
4. ชี้นำและตั้งคำถาม

และให้ทีมสรุปกันเองว่าจะใช้วิธีไหน โดยปล่อยเวลาให้วางแผน 15 นาที และทิ้งท้ายไว้ว่าในวันที่ 26 มกราคม 2550 ธงที่ตั้งไว้คือ

1. สร้างความเข้าใจต่อชาวบ้านในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (หากผ่านข้อนี้ไปได้ จึงต่อข้อ 2)
2. เรื่องที่จะสามารถทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

เมื่อถึงกระบวนการวางแผนการลงพื้นที่วันที่ 26 มกราคม 2550 ทีมสกว. ให้ทีมงานวางแผนกันเองโดยใช้เวลา 15 นาที (หลังจากนั้นทีม สกว.ก็ออกไปข้างนอก ทิ้งให้ทีมงาน (อาชนุ้ย) วางแผนกันตามลำพัง กระบวนการนี้จะเป็นรูปแบบ แลกเปลี่ยนความเห็น โดยมี หน.อรพินธ์ และ

หน.วิรัชเป็นแกนนำ) และมีคุณรุจิราเป็นผู้จับประเด็นนำเสนอทาง LCD บรรยายภายในทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนุกสนาน ผู้ใหญ่รับฟังความคิดเห็นของผู้ย่อย ทำให้ไม่เกิดความเครียดในการนำเสนอ บรรยายและกระบวนการเป็นแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนทีม สกว. เข้ามาและพี่นุ้ยเป็นผู้ทบทวนและสรุปเนื้อหาให้ทีมงานอีกที

เนื้อหาการประชุม

- วาระที่ 1 - การจัดทำรายงานการประชุม
- วาระที่ 2 - วางแผนลงพื้นที่ 26 มกราคม 2550
- วาระที่ 3 - เล่าประสบการณ์ Work Shop เมืองกาญจนบุรี

▪ วาระที่ 1 การจัดทำรายงานการประชุม

การจัดทำรายงานประกอบด้วย คือ รายงานการประชุมประกอบด้วยบันทึกภาคสนาม และรายงานที่ต้องสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายงานภาคสนาม

วัตถุประสงค์ เพื่อ : (1) เป็นฐานข้อมูลในการทำงาน (2) ตรวจสอบความถูกต้องร่วมกัน (3) เป็นบันทึกช่วยจำ

องค์ประกอบของรายงาน ประกอบด้วย (1) หัวข้อรายงานการประชุม (ลงพื้นที่) (2) วันเวลา สถานที่ (3) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการประชุม (4) จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม (มีใครบ้าง?) สามารถแยกเป็น กลุ่ม ๆ ได้ (5) บรรยาย (6) กระบวนการ ใครทำอะไร ทำอย่างไรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการอย่างไร (สามารถถอดเป็นชุดความรู้ของทีมได้)

เนื้อหาในเวที 1) เนื้อหาควรจะมีรายละเอียดให้มากที่สุดมีการโต้ตอบและการตีความ

สรุปผลการทำงาน ควรประกอบด้วย 1) ความรู้สึกของทีม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ 2) สิ่งที่ต้องปรับปรุง 3) สรุปผลเพื่อดำเนินการต่อ

วิธีการจัดทำบันทึก 1) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย (ป้องกันการคิดไปคนละอย่าง) 2) จัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

สิ่งที่ยังขาดการบันทึกในรายงานที่ผ่านมา 1) บรรยาย 2) กระบวนการ เพราะ บรรยายและกระบวนการเป็นสิ่งที่สามารถเห็นภาพการประชุมและสามารถถอดเป็นชุดความรู้ของทีมวิจัยได้

รายงานส่ง สกว. ยกไปคุยในการประชุมครั้งหน้า

■ วาระที่ 2 วางแผนลงพื้นที่ 26 มกราคม 2550

เป้าหมายในการลงพื้นที่ :

เป้าหมายหลัก ทำความเข้าใจกับทีมชาวบ้าน (8 คน) ในเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

๑

วิธีการทำความเข้าใจ จากประสบการณ์เดิมจากทีม 1) แลกเปลี่ยนในทีมงาน 2) เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ 3) ดู VCD แล้ววิเคราะห์ร่วมกัน 4) อ่านหนังสือ / เอกสาร 5) ทำให้เห็นเป้าหมายของงานวิจัย (สรุปให้เห็นของงานวิจัย) 6) ผ่านการอบรม / Work Shop / คุยงาน 7) เติมความรู้ภายในทีม

ประสบการณ์ที่เคยทำกับชุมชน 1) การพูดคุยในวงใหญ่ 2) ดู VCD

เป้าหมายรอง 1) ทบทวนสิ่งที่ชุมชนเคยทำร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นช่วงที่ผ่านมา 2) เช็กความเข้าใจเรื่องงานวิจัยท้องถิ่น 3) ค้นหาเรื่องที่จะหยิบยกมาทำงานวิจัย

กระบวนการที่จะใช้

(1) แนะนำตัวเองทั้งทีมและชาวบ้านใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที

ข้อเสนอ : ทหาวิธีการแนะนำที่ทำให้รู้จักกันมากขึ้นเข้าใจเห็น ความคิดของคนมากขึ้น

ผู้รับผิดชอบ : น้องวรรณ

(2) ทบทวนการประชุมวันที่ 15 มกราคม 2550 1) เล่าวัตถุประสงค์ของเวที 2) ทำรายงานสรุปครั้งก่อนแจกให้ชาวบ้านใช้เวลาไม่เกิน 15

ผู้รับผิดชอบ : น้องมิลค์

(2) สร้างความเข้าใจ (รู้เขา+รู้เรา) 1) ผ่านการชวนคุยให้เข้าประเด็น 2) ประสบการณ์เดิมด้านการพัฒนาท้องถิ่น + วิจัยท้องถิ่น 3) ได้เรียนรู้อะไรจากกลุ่มประเพณี 4) ชวนคุยถึงปัญหา/ ความภูมิใจที่ผ่านมาให้กำลังใจ

ข้อเสนอ : คำถามสั้นกระชับ และนำมาสู่ประเด็นหลักให้ได้ ต้องมีคนจับประเด็น (เตรียม Concept ให้ดี)

ผู้รับผิดชอบ ชวนคุยผู้รับผิดชอบ พี่หนุ่ม + เซ้าท์

จับประเด็น ผู้รับผิดชอบ ยัย + น้อง

หาข้อสรุปร่วมกัน เสนอผ่านฟลิบชาร์ท ยัย + น้อง (ตกลงกันอีกที)

นัดหมายครั้งต่อไปกับชาวบ้าน : เซ้าท์การบันทึก

การบันทึก อรพันธ์

สรุปพบเรียนร่วมกัน ทีม สกว.

เวลา ใช้เวลาไม่เกิน 1.5.2 ชั่วโมง

นัดหมายการเดินทาง เดินทางวันที่ 26 มกราคม 2550 1) ทีมเชียงใหม่ เริ่มเดินทาง 06.30 นาฬิกา สถานที่ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ทีมลำพูน เริ่มเดินทาง 07.00 นาฬิกา สถานที่ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

สถานที่ประชุม วัดบ้านนากลาง (ลานอนกประสงค์)

ข้อสังเกต 1) พ่อหลวงอยากรู้วิธีการเข้าไปทำความเข้าใจกับลูกบ้าน 2) การสร้างความมั่นใจให้คนที่เข้ามาเป็นแกนหลัก 3) การดึงคนที่อยู่ห่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม 3) ทีมวิจัยบางคนยังไม่มีใจอาสา

■ วาระที่ 3 เล่าประสบการณ์ Work Shop เมืองกาญจนบุรี

ยกไปคุยครั้งหน้า

กิจกรรมที่ 2 การประชุม ครั้งที่ 8 ประชุมติดตามความรู้เกี่ยวกับงานเขียนเล่าประสบการณ์ การศึกษาฐานร่วมกัน
3 หน่วยงานที่เมืองกาญจนบุรี

เป้าหมาย

- ♦ แจ้งความคืบหน้าโครงการ / การเปลี่ยนแปลงทีม
- ♦ เล่าสู่กันฟัง “การศึกษาฐานร่วม 3 หน่วยงาน” ที่เมืองกาญจนบุรี
- ♦ เติมเต็มความรู้ : การเขียนรายงานกิจกรรม, การเขียนรายงานเพื่อสรุปองค์ความรู้

วันเวลา สถานที่

♦ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550 เวลา 09.00-16.30 นาฬิกา ณ ห้องประชุม สกว. คณะอุตสาหกรรมแม่เหียะ

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติภาค 5
 - นางอรพินธ์ สุวรรณปุระ
 - นางสาวรุจิรา กมลรัตน
- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
 - นายวีรชาติ จันทอร
 - นางบัวผาย คะยอมลักษ์
 - นายทองศักดิ์ ไจมา

- นางสาววิชายา อะโนศักดิ์
- นางสาวจรรวรรณ มุลธิ
- นางสาวจิราภรณ์ จันทร์หล้า
- นายวิสุทธีรักษ์ วงศ์คม

♦ ทีม สกว.

- นางอาภา พงศ์ศิริแสน
- นางสาวพรทิว ขอดมมงคล
- นายชีวัน ชันธรรม

กระบวนการ

1. แจ้งความคืบหน้าโครงการ / การเปลี่ยนแปลงทีม

คุณอรพินซ์เล่าให้ฟังถึงสถานการณ์ความคืบหน้าโครงการ และการเปลี่ยนแปลงของทีม

2. เล่าสู่กันฟัง

- คุณรุจิรา, คุณทะเบียนศักดิ์ เป็นผู้เล่าเรื่อง
- มีฟลิบชาร์ทนำเสนอ 3 แผ่น
- ตั้งคำถามจากวงคุยเรื่องตัวต่อ, หัวใจ CBR และ PAR ต่างกับ CBR อย่างไร

3. การเขียนรายงานกิจกรรม วิธีการแบ่งกลุ่มย่อย โดยมีโจทย์คือ ถ้าเราต้องเป็นคนทำรายงานนี้จะเขียนปรับหรือเดิมอย่างไร ให้ 1) มีข้อมูลต้องและครบถ้วน 2) เห็นบรรยากาศและกระบวนการ 3) เข้าใจง่าย 4) หลังจากนั้นให้กลุ่ม นำเสนอและสรุป

4. การเขียนรายงานเพื่อสรุปองค์ความรู้ ของโครงการนี้ วิธีการ ให้แบ่งกลุ่มย่อย โดยการเขียนรายงานประกอบด้วย

4.1 เป้าหมายโครงการ

- พัฒนาศักยภาพชาวบ้านเพื่อให้มีข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจ
- พัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน
- พัฒนาศักยภาพคนทำงาน

4.2' ตอบโจทย์ตามเป้าหมาย 3 ข้อ (ดึงข้อมูลจากการทำงาน) โดยการสรุปบทเรียนจากการทำงาน คือ 1) กระบวนการ 2) เนื้อหา 3) ปัจจัยเงื่อนไข 4) ข้อจำกัด 5) สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม

เนื้อหาการประชุม

1. แจ้งความคืบหน้าโครงการ / การเปลี่ยนแปลงทีมการโยกย้ายประจำปี 1) อัตรากำลังลดลงย้าย 5 แทน 1 จึงต้องมีการปรับทีมงานโดยการย้ายคนทำงานสลับสว่สไปทำงานสอดคล้อง 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพคนทำงานให้รอบด้าน / เชื่อมงานชุมชนให้มากขึ้นโดยการสร้างวิธีการทำงานใหม่จากความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

3) ต้องสร้างความเข้าใจทีมงานใหม่ 4) ภาระงานสืบเสาะมากขึ้น ไม่เอื้อให้มาร่วมงานวิจัย (คุณทองศักดิ์, คุณวิสุทธิรักษ์ และคุณบัวผาย) 5) เพิ่มทีมที่ย้ายมาทำงานสอดคล้องตามความสมัครใจ (คุณทศพร, คุณอร และคุณอ้อ)

2. การปรับใช้กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมกระบวนการต้อง 1) เปิดใจ 2) ตั้งคำถามที่สร้างสรรค์ 3) คนชุมชนเป็นหัวใจในการทำงาน (มีใจ, มองคน) 4) สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ถูกคุมประพฤติ 5) เปลี่ยนมุมมองในการทำงาน (ฟังอย่างลึกซึ้ง) 6) การจัดกลุ่มความสำคัญของข้อมูล

3. การเขียนรายงานกิจกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบของการเขียนรายงานกิจกรรม 1) หัวข้อในการลงพื้นที่ 2) วันเวลา สถานที่ 3) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ 4) จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 5) บรรยากาศ 6) กระบวนการ 7) ใครทำอะไร ทำอย่างไร และมีการปรับวิธีการอย่างไร 8) การบันทึกควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย 8) ควรจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่

4. เนื้อหาในเวที 1) ยิ่งละเอียดยิ่งดี 2) มีการถอดคำพูดตีความ 3) สรุปผลการทำงาน 4) ความรู้สึกของทีม 5) สิ่งที่ได้เรียนรู้ 6) สิ่งที่ต้องปรับปรุง 7) สรุปเพื่อดำเนินการต่อ

3. เป้าหมายการบันทึก 1) ช่วยจำ 2) รายงานผู้เกี่ยวข้อง 3) สร้างความเข้าใจและใช้ประโยชน์ร่วมกันของทีมงาน ทำงานต่อ 5) เพื่อรายงานในที่ประชุม

สิ่งที่ควรปรับจากรายงานการประชุมตัวอย่าง

จากโจทย์ “สิ่งที่ควรปรับหรือเติมจากตัวอย่างรายงานการประชุมตัวอย่าง” (เป็นรายงานการประชุมของคุณอรพินธ์ เป็นรายงานบันทึกการลงพื้นที่ บ้านนากลาง ต.ลิ้อ.ลิ้อ จ.ลำพูน วันที่ 26 มกราคม 2550 ควรมีการ ปรับปรุง ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ควรมีการเพิ่มเติมดังนี้ 1) การได้คำพูด : ภาษาเฉพาะถิ่น 2) เพิ่มความละเอียดครบถ้วนของข้อมูล 3) เน้นประเด็นสำคัญ 4) การจัดกลุ่มคนเข้าร่วม และบทบาท 5) ลำดับขั้นตอน 6) ปัญหาอุปสรรค 7) ควรใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ 8) ขยายความคนที่เข้าร่วมเพื่อการรู้จักกันให้มากขึ้น 9) ความถูกต้อง เป้าหมายชื่อคน 10) แยกกระบวนการและเนื้อหา

ด้านกระบวนการ สิ่งที่ควรบันทึกเพิ่มเติม 1) คำถามที่ใช้ 2) เครื่องมือ อุปกรณ์ 3) ขาดการอธิบายรายละเอียดกระบวนการ 4) ที่มาที่ไปที่มีผลต่อเป้าหมายเวที 5) ความรู้สึกของทีมงาน 6) ทบทวนสิ่งที่ทำมาแล้ว

สิ่งที่ต้องปรับปรุง 1) เน้นชาวบ้านไม่เน้นทีมงาน 2) ขาดการบันทึกการทำ AAR (After Action Review) 3) รูปแบบเป็นรายงานแบบราชการ ควรตรวจคำผิด ตัวสะกด วรรคตอน วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง จากคำถามของชาวบ้าน

สไตล์การเขียน ขาดบรรยากาศ ขาดชีวิตชีวาสิ่งที่ควรเติม 1) สรุปกระบวนการว่าตอบวัตถุประสงค์หรือไม่ 2) แผนระยะต่อไป (ทำอะไรกับใครต่อ) 3) เป้าหมายย่อย ๆ ในแต่ละกิจกรรม (เกมส์) 4) เนื้อหาที่ไม่ได้ถามให้ลงลึกได้ข้อมูล 5) วิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริง จากคำถามของชาวบ้าน

4. การเขียนรายงานสรุปองค์ความรู้ ถอดความรู้ตามเป้าหมายโครงการ คือ

1. พัฒนาศักยภาพชาวบ้านเพื่อให้มีข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจ
เน้น “ชาวบ้าน”
2. พัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำงาน
เน้น “งานชุมชนประเพณี”
3. การพัฒนาศักยภาพคนทำงาน
เน้น “คนทำงาน”

ทั้ง 3 เป้าหมาย ให้ถอดความรู้ ดังมีหัวข้อต่อไปนี้ 1) กิจกรรม 2) กระบวนการ 3) เนื้อหา 4) ปัจจัยเงื่อนไข (บวก) 5) ข้อจำกัด (ลบ) 6) สิ่งที่ต้องทำเพิ่มเติม 7) หมายเหตุ

1) ความเข้าใจต่อเป้าหมายโครงการ

- พัฒนา : วิธีการใช้
- ชาวบ้าน : กลุ่มเป้าหมาย รู้อะไรเปลี่ยนแปลงอะไรเอาข้อมูลไปใช้อย่างไร

ข้อมูล 8 ด้าน คืออะไรบ้าง

- 2) การดึงข้อมูลความรู้มาใส่
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไข

5. นัดหมายครั้งต่อไป

- 6 มีนาคม 2550
- 9 มีนาคม 2550
- ทำการบ้านเป็นกลุ่มย่อยในเป้าหมายโครงการ 3 ข้อ

กิจกรรมที่ 3 การประชุม ครั้งที่ 9 ประชุมวางแผนปิดโครงการ ฯ และการนำเสนอผู้บริหาร วันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

เป้าหมาย

- ♦ แผนสำหรับทำกิจกรรมปิดโครงการ
- ♦ ข้อมูลเชิงลึกสำหรับนำมาเสนอผู้บริหารชุมชนประเพณี

วัน เวลา สถานที่

♦ วันที่ 21 พฤษภาคม 2550 เวลา 13.00 – 16.30 นาฬิกา ณ สำนักงานชุมชนประเพณีจังหวัดลำพูน

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ♦ ทีมสำนักงานชุมชนประเพณีภาค 5

- นางอรพินธ์ สุวณฺณปุระ
- นางสาวรุจิรา กมลรัตน
- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
 - นายวีรชาติ จันทอร
 - นางบัวผาย คะยอมลัก
 - นางสาวจารุวรรณ มูลธิ
 - นางสาวจริยาภรณ์ จันทร์ห่อ

กระบวนการ

1. แผนสำหรับทำกิจกรรมปิดโครงการวิธีการระดมความเห็นของทีมงานในเรื่อง
 - 1) เครื่องมือที่จะใช้ 2) อุปกรณ์ 3) ขั้นตอนการทำกิจกรรม 4) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
2. ข้อมูลเชิงลึกสำหรับนำมาเสนอผู้บริหารคุมประพฤติวิธีการ จัดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ รายละเอียดในเวที

เนื้อหา

อุปกรณ์ที่ต้องใช้ 1) กระดาษฟลิปชาร์ต จำนวน 30 แผ่น 2) กระดาษสีทำบัตรคำ สีแดง (ทำเป็นผล) จำนวน 20 แผ่น สีเขียว (ทำเป็นใบ) จำนวน 20 แผ่น สีน้ำตาล (ทำเป็นลำต้น) จำนวน 20 แผ่น กระดาษสีสำหรับตัดเป็นโครงการต้นไม้ (เขียวน้ำตาล) กระดาษขาว ปากกาเคมี สีเขียน ถ้าโพงเล็ก เครื่องโปรเจกเตอร์ ระเบิด (สำหรับทำเป็นโหวตติดหนังสือค้นข้อมูล) ฟิวเจอร์บอร์ด ขนาดใหญ่ 1 แผ่น

กิจกรรม 1)แนะนำตนเองผ่านสิ่งของ : ให้สัญลักษณ์แทนตัวเองผ่านสิ่งของ (ให้หาปากแหว่นั่น) (คุณวีรชาติ) 2)ฉาย Movie Maker : ประมวลภาพ (คุณจารุวรรณ) 3) Time line (คุณวีรชาติ) 4) จับประเด็น (คุณรุจิรา) 5) ชวนคุย

บัตรคำและความหมายใช้ภาพต้นไม้ โดยบัตรคำสีน้ำตาล แทนลำต้นสื่อความหมายว่า เริ่มแรกรู้สึก/คิดอย่างไร บัตรคำสีเขียวแทนใบไม้ สื่อความหมายว่าที่ผ่านมามีตั้งแต่คุมประพฤติเข้ามาได้ทำอะไรร่วมกันบ้าง และบัตรคำสีแดง แทนดอกผลสื่อความหมายได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการร่วมงานครั้งนี้

4. สรุปการประชุม กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึก(เป็นรูปเล่มข้อมูลชุมชนบ้านนากลาง)

กิจกรรมที่ 4 การประชุม ครั้งที่ 10 ประชุมวางแผนนำเสนองานร่วมกับชุมชนนากลาง วันที่ 26 มิถุนายน 2550

ประเด็นพูดคุย

- ♦หารือการจัดโครงการมหกรรมวิชาการงานอุตสาหกรรมชุมชน ภาค 5
- ♦จัดนิทรรศการชุมชนนากลาง

วัน เวลา สถานที่

♦วันที่ 26 มิถุนายน 2550 เวลา 10.00 - 13.00 นาฬิกา ณ ห้องพักอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนบ้านนากลาง

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ♦ ชุมชนนากลาง
 1. นายธราเทพ ปิ่นทวัน
 2. นายวรัณ พันธ์ะ
 3. นายพงษ์ศักดิ์ คำมี
 4. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านนากลาง
- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติภาค 5
 - นางอรพินธ์ สุวันณปุระ
 - นางสาวรุจิรา กมลรัตนา
- ♦ ทีมสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
 - นายวีรชาติ จันทจร

กระบวนการ

- ♦ชี้แจง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และหารือเกี่ยวกับกำหนดการการจัดโครงการ บทบาทของชุมชน และคัดเลือกคนเข้าร่วม
- ♦ชี้แจงการจัดนิทรรศการของชุมชนบ้านนากลาง พร้อมหารือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้จัดนิทรรศการ

เนื้อหา

♦ แจ้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกำหนดการช่วงต่าง ๆ ที่ชุมชนนากลาง (นายธราเทพ พ่อหลวงบ้านนากลาง และทีมบ้านนากลาง) จะมีส่วนร่วม โดยที่ทีมวิจัยแจ้งเพียงแค่ว่าช่วงนี้จะมีหัวข้ออะไรบ้าง และให้ทีมชุมชนเตรียมตัวเอง โดยใช้หลัก “พูดตามความจริง คิดอะไรพูดออกไปแบบนั้น”

♦ การจัดนิทรรศการของชุมชนกลาง ทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือเกี่ยวกับการยืมวัสดุ อุปกรณ์ที่แสดงถึงชุมชนกลาง เช่น ชุดประจำเผ่า เครื่องไม้ เครื่องมือต่าง ๆ พร้อมกับบอกรูปแบบการจัดนิทรรศการคร่าว ๆ ว่าจะเป็นภูเขาลิกไนต์ ขนาดใหญ่ โดยใช้ผ้ายึดกับลวด และจัดนิทรรศการในนั้น

♦ กำหนดการเดินทาง ให้นัดพบกันวันที่ 21 กรกฎาคม 2550 ช่วงเย็นที่โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ (ให้โทรประสานกับคุณรุจิราภายหลัง) แจ้งเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ พร้อมขอจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการที่แน่นอน

♦ กำหนดการนัดพบต่อไป

- ทีมวิจัยจะประสานงานเป็นระยะ

- หาทีมชุมชนมีข้อสอบถาม ประการใดสามารถติดกับทีมวิจัยได้ตลอดเวลา

กิจกรรมที่ 5 การประชุม ครั้งที่ 11 ประชุมวางแผนนำเสนองานโครงการมหาวิทยาลัย วันที่ 13 กรกฎาคม 2550

ประเด็นหารือ

♦ ความเห็นของ สกว. ภาค ต่อคู่มือ 3 เล่ม

♦ กำหนดการและวิธีการนำเสนอในเวทีเสนองานผู้บริหาร 22 กรกฎาคม 2550

วัน เวลา สถานที่

♦ วันที่ 13 กรกฎาคม 2550 เวลา 09.30 – 13.00 นาฬิกา ณ สกว. สำนักงานภาคคณะอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

♦ ทีมสำนักงานคณบดี 5

■ นางอรพินธ์ สุวันณประ

■ นางสาวรุจิรา กมลรัตน

♦ ทีม สกว.

■ นางอาภา พงศ์กริแสน

กระบวนการ

♦ ชี้แจงกำหนดการโครงการที่ทางทีมวิจัยคิดวางแผนไว้แจ้งให้ทีม สกว.ภาคทราบ

♦ สกว. ภาคให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำหนดการ โครงการฯ

♦ สกว. ภาคให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของคู่มือ 3 เล่ม

เนื้อหา

ความเห็นต่อคู่มือ 1) เนื้อหายังขาดรายละเอียดที่จะเป็นคู่มือ น่าจะปรับจากคู่มือเป็นบทเรียนการทำงานที่มีคุณค่าสำหรับการปรับใช้ 2) เพิ่มเติมรายละเอียดเชิงกระบวนการและตัวอย่าง 3) การจัดกลุ่มเนื้อหา/หัวข้อ มีบางส่วนซ้ำซ้อนกัน และเนื้อหาบางหัวข้อไม่สอดคล้องกัน 4) การตรวจสอบคำผิด

กำหนดการเดิม 1) ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหา (Power point)

ผู้รับผิดชอบ : ผอ.เทพพรหม 2) ผลการศึกษา (Power point) เชิญนายธราเทพ (พ่อหลวงบ้านนากลาง) ร่วมเวที ผู้รับผิดชอบ คุณจารุวรรณ, คุณจริยาภรณ์, คุณวิยา 3) เหตุการณ์น่าสนใจ (Power point) ผู้รับผิดชอบ คุณรุจิรา, คุณทนงศักดิ์ 4) การปรับใช้ (Power point) ผู้รับผิดชอบ คุณอรพินธ์

ปรับกำหนดการใหม่ เป็น 1) กล่าวเปิดงานและบรรยาย “การบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชน” โดยอธิบดีกรมคุมประพฤติ 2) นำเสนอ “การเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นกับงานคุมประพฤติโดย VCD 3) จำลองสถานการณ์ “กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงแบบงานคุมประพฤติ และการปรับใช้กระบวนการวิจัยกับงานคุมประพฤติ” โดยทีมงานสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

4. เวทีเสวนา “เกิดอะไรขึ้นเมื่องานคุมประพฤติใช้กระบวนการวิจัยกับชุมชนโดย

■ อ.ไพสิษฐ์	พาณิชย์กุล	เป็นผู้ดำเนินรายการ
■ คุณอรพินธ์	สุวัฒน์ประ	ผู้ร่วมเสวนา
■ คุณธราเทพ	ปันวัน	ผู้ร่วมเสวนา
■ กำนันเหมืองลึก		ผู้ร่วมเสวนา
■ อัยการ จังหวัดลำพูน		ผู้ร่วมเสวนา

5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และซักถาม โดยพิธีกร...(ยังไม่ได้ระบุ)

6. ผู้บริหารทั้ง 2 หน่วยงาน (อธิบดีกรมคุมประพฤติและผอ.สกว.) ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ “การบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชน” โดย

คุณ (ยังไม่ได้ระบุ) เป็นผู้ดำเนินการ

7. กล่าวปิด โดย.....(ยังไม่ได้ระบุ)

8. สถานที่ : โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ (ยังไม่ได้ระบุห้อง)

9. ผู้เข้าร่วม 1) ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดภาคเหนือและเจ้าหน้าที่ 45 คน 2) ตัวแทนชุมชน 12 คน (ประธานอาสาสมัครคุมประพฤติและประธานเครือข่าย) 3) สกว. สำนักงานภาค 5-10 คน

สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อ 1) ทำ VCD โดย สกว.ภาค นักร้องเพื่อช่วยวางโครงการและเนื้อหา VCD วันที่ 13 กรกฎาคม 2550 เวลา 16.00 นาฬิกา ณ สกว. สำนักงานภาคคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ทำกำหนดการและ Session design โดยละเอียด 3) ปรับคู่มือตามข้อเสนอแนะ 4)

สกว.สำนักงานภาค ประสานงานประชาสัมพันธ์และนักข่าว เมื่อได้กำหนดการและ Session design โดยละเอียดแล้ว

กิจกรรมที่ 5 การประชุม ครั้งที่ 12 ประชุมวางแผน ทำ VCD 13 กรกฎาคม 2550

ประเด็นหารือ

- ♦ ทำ VCD “การเรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นกับงานคุ้มครองประเพณี”
 - วางโครงและเนื้อหา VCD
 - Session design (ละเอียด)

วัน เวลา สถานที่

♦ วันที่ 13 กรกฎาคม 2550 เวลา 16.00 – 18.00 นาฬิกา ณ สกว.ภาคคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

- ♦ ทีมสำนักงานคุ้มครองประเพณีภาค 5
 - นางอรพินธ์ สุวรรณประ
 - นางสาวรุจิรา กมลรัตน
- ♦ ทีม สกว.
 - นางอาภา พงศ์ศิริแสน
 - นางสาวพรทวิ ยอดมงคล
 - นางสาวเกษสุดา สิริพันธ์กุล

กระบวนการ

- ♦ สำนักงานคุ้มครองประเพณีภาค 5 เสร็จรายละเอียดของงานโดยคร่าวๆ ให้กับ สกว.ภาค
- ♦ ร่วมกันกำหนด “ Concept vcd”
- ♦ เขียน บท Script

เนื้อหา

- ♦ Concept VCD

สถานการณ์ : คดีล้นศาล คนล้นคุก --- ทางตันกระแสหลัก

นโยบาย : ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีการอำนวยโดยนำลงไปสู่ชุมชน โดยกระทรวงยุติธรรมมียุทธศาสตร์ถ้วนหน้าประชามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทด้วยยุติธรรมทางเลือกและ กรมคุ้มครองประเพณี ได้รับนโยบายขอบรมเครือข่ายและจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน

♦ สิ่งที่ต้องทำต่อ 1) เขียนบท Script โดยคุณรุจิราและคุณอรพินรับหน้าเขียนบทหากมี
ปัญหาให้ปรึกษาคุณเกษสุดา 2) ประสานงาน เรื่องทำ VCD กับ บริษัทเด่นชัย

กิจกรรมที่ 6 นำเสนอผลการศึกษาโครงการ “การพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ” ในงาน
“มหกรรมวิชาการงานยุติธรรมชุมชน ภาค 5”

เป้าหมาย

♦ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาโครงการพัฒนากระบวนการยุติธรรมวิถีไท (ย) ศึกษาโดย
สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 และสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ร่วมกับสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค

♦ เพื่อให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชน ได้แลกเปลี่ยนความรู้
ประสบการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้ในการระดมหลักของกรมคุมประพฤติ

วัน เวลา สถานที่

♦ วันที่ 22 กรกฎาคม 2550 เวลา 09.00 – 12.00 นาฬิกา ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ ห้อง
แกรนด์วิว ชั้น 4

ผู้เข้าร่วมประชุม 1) ผู้บริหารของกรมคุมประพฤติ และผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคุม
ประพฤติในสังกัดภาค 5 จำนวน 59 ท่าน 2) ประธานอาสาสมัครคุมประพฤติ และประธานเครือข่ายฯ ใน
สังกัดสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 จำนวน 11 ท่าน 3) เจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
จำนวน 8 ท่าน 4) ชุมชนนากลาง จำนวน 5 ท่าน 5) ชุมชนเหมืองลึกจำนวน 16 ท่าน 6) อื่น ๆ
(นักศึกษาปริญญาโทและเอนกประสงค์ จำนวน 19 ท่าน

กระบวนการ 1) แนะนำการประชุม โดยคุณทิพวรรณ (พิธีกร) 2) กล่าวเปิดงานและ
บรรยาย “การบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชน” โดยอธิบดีกรมคุมประพฤติ 3) นำเสนอ “การ
เรียนรู้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นกับงานคุมประพฤติ” (ฉาย VCD) โดยคุณรุจิรา 4) จำลองสถานการณ์
“กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงแบบงานคุมประพฤติ” และ “การปรับใช้กระบวนการวิจัยกับงานคุม
ประพฤติ” โดย จำลองสถานการณ์ “การแสวงหาข้อเท็จจริงแบบงานคุมประพฤติ (10 นาที) และจำลอง
สถานการณ์ “การปรับใช้กระบวนการวิจัยกับงานคุมประพฤติ (10 นาที) โดยทีมคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
และชุมชนบ้านเหมืองลึก

เวทีเสวนา “มุมมองใหม่งานคุมประพฤติ” เสวนาเกี่ยวกับ “เกิดอะไรขึ้นเมื่องานคุม
ประพฤติใช้ กระบวนการวิจัยกับชุมชน” โดย ผู้ดำเนินการเสวนา อ.ไพสิฐ พ า ณี ช ย ์ กุล
(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ร่วมเสวนา 1) คุณอรพิน สุวัฒนปุระ (สำนักงานคุมประพฤติภาค 5) ร่วม

เสวนา 2) คุณจรัสพงษ์ ขจิตสารพัทธ์ (อัยการจังหวัดลำพูน) 3) คุณธราเทพ ปันทวัน (ผู้ให้ข้อมูลบ้าน
นากลาง) 4) คุณทศ เสาวภาณี (กำนันบ้านเหมืองลึก)

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซักถาม โดย ฮ.ไพสิฐ พานิชย์กุล มีผู้สอบถามจากเวที จำนวน 4 ท่าน
ผู้ร่วมเสวนาช่วยตอบคำถาม

ผู้บริหารให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ “การบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชน” โดย ผู้
ร่วมให้ความเห็น 1) นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ 2) ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ – หลงผู้อำนวยการ
สกว. 3) นายอภิฑฐย์ ภูเพชร ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 4) ดร.สมคิด แก้วทิพย์
ดำเนินการ

การเติมเต็มความรู้

กิจกรรมที่ 1 การเติมเต็มความรู้เรื่องการเขียนรายงานภาคสนาม

กระบวนการ

- คัดเลือกบุคคลที่จะทำการบันทึกการลงพื้นที่ และบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องไม่
ควรที่รับผิดชอบอื่น ๆ (ที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก) เพราะต้องคอยสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

- คัดเลือก คนบันทึกการลงพื้นที่ ผ่านการประชุมระดมความคิดของทีม

- คนบันทึกการลงพื้นที่ที่ต้องคอยสังเกตเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการลงพื้นที่
และจดบันทึก สรุปเหตุการณ์

- ทำสรุปส่งบันทึกการลงพื้นที่ ไม่ควรเกิน 2 วัน หลังจากการลงพื้นที่

เนื้อหาของรายงานภาคสนาม จัดทำเพื่อ:

- ♦ เป็นฐานข้อมูลในการทำงาน
- ♦ ตรวจสอบความถูกต้องร่วมกัน
- ♦ เป็นบันทึกช่วยจำ

องค์ประกอบของรายงาน เนื้อหาทั่วไป

- ♦ หัวข้อรายงานการประชุม (ลงพื้นที่)
- ♦ วันเวลา สถานที่
- ♦ เป้าหมาย
- ♦ วัตถุประสงค์
- ♦ จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม (สามารถแยกเป็นกลุ่ม ๆ ได้)
- ♦ บรรยายภาค
- ♦ กระบวนการ

- (ใครทำ + ทำอย่างไร)
- (มีการปรับเปลี่ยนวิธีการอย่างไร)

เนื้อหาในเวที

- ♦ เนื้อหาควรบันทึกรายละเอียดให้มากที่สุด
- ♦ ถอดคำพูดที่สำคัญ ๆ ดีความ

สรุปผลการทำงาน

- ♦ ความรู้สึกของทีม + สิ่งที่ได้เรียนรู้
- ♦ สิ่งที่ต้องปรับปรุง
- ♦ สรุปเพื่อดำเนินการต่อ

วิธีการ

- ♦ ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย (ป้องกันการตีความผิด)
- ♦ จัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ Workshop แม่สารป่าขาม วันที่ 8 มีนาคม 2550

กระบวนการ ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1) ชี้นำกันกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย รายละเอียดของไปดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมกับโจทย์ที่ต้องการให้ไปหาคำตอบในครั้งนี้ 2) คัดเลือกคนที่จะไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยดูจากคนที่สามารถขับเคลื่อน และสามารถทำงานให้กับทีมงานได้

ระหว่างแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1) ร่วมทำกิจกรรม (ฟัง - ดู - บันทึก - อ่าน) 2) ค้นหาคำตอบจากโจทย์ที่ได้ตั้งไว้ก่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

หลังจากการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 1) สรุปเนื้อหา / สิ่งที่ได้เรียนรู้ / สิ่งประทับใจ / สิ่งที่ต้องปรับปรุงทั้งตนเองและที่ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสนอให้ที่ประชุมทราบ 2) ตอบคำถามเกี่ยวกับโจทย์ที่ตั้งไว้ก่อนการไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) นำสิ่งที่ได้จากการไปแลกเปลี่ยนไปปรับประยุกต์ใช้กับการทำงานของตน

การดูงานลำน้ำสาร วัน/เวลา/สถานที่ และผู้เข้าร่วม

วันที่ 8 มีนาคม 2550 เวลา 09.00 - 15.00 นาฬิกา ณ วัดแม่สารป่าขาม จังหวัดลำพูน
ผู้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยน 1) นางสาวรุจิรา กมธรรณา สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 2) นางสาวจริยาภรณ์ จันทร์หาล้า 3) นางสาวจารุวรรณ มูลธิ 4) นางสาววิชาย โอะโนศักดิ์ 5) นางบัวผาย คะยอมสีก

กระบวนการ

♦ ก่อนดูงาน ทีม สกว. ชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ให้กับทีมงานทราบ งบประมาณ เวลาในการประชุม รวมถึงคัดเลือกคน พร้อมให้โจทย์ ในการไปศึกษาดูงาน ครั้งนี้

ระหว่างดูงาน 1) ร่วมรับฟัง – ร่วมแลกเปลี่ยน 2) จัดบันทึกสิ่งที่เห็นประโยชน์

หลังการศึกษาดูงาน 1) มาเล่าสู่กันฟัง (ทีม) 2) ตอบโจทย์ที่ได้ให้ไว้ก่อน ดูงาน

เนื้อหา

คาถางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 1) เรื่องที่ชาวบ้านอยากฟัง 2) มีชาวบ้านเป็นหัวหน้าโครงการ 3) จะต้องมีการปฏิบัติการ เพื่อทดลองแก้ปัญหา มีกิจกรรมนำไปสู่โครงการและมีคำถามย่อยๆ เช่น “จะนำเอาปลา หรือไก่ไม่ฉีมน้ำ กลับคืนมาได้หรือไม่”

บทเรียนที่ได้มาจากการวิจัย (แลกเปลี่ยน) 1) ให้ “พระสงฆ์” เป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชน (เพราะชุมชนมีความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ)

หาทีมวิจัย โดย : 1) จัดเวที 2) ทำความชัดเจนเรื่องการทำงาน 3) หาแกนนำในการทำงาน “พระสงฆ์” เป็นหัวหน้าโครงการ 4) เสนอเอกสารข้อเสนอโครงการ + ร่วมประเมินเวทีข้อเสนอโครงการแบบมีส่วนร่วม (ตามองค์ประกอบหลักการวิจัยเพื่อท้องถิ่น)

การเรียนรู้งานวิจัย : พระสงฆ์ เรียนรู้ จากเวทีชาวบ้าน 4 เดือน ลงพื้นที่อยู่กับชาวบ้าน จากนั้นหาตัวช่วย คือ ชาวชน, ผู้เฒ่า, ผู้แก่

การทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น 1) จะต้องไม่คิดจากนักวิจัย (เพราะจะไม่ได้ดังหวัง) ฉะนั้นควรเห็นความสำคัญของผู้นำหมู่บ้านและต้องมีข้อมูลพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน เพื่อศึกษาบริบทชุมชน 2) แสวงหาแนวร่วมคือ ชาวบ้าน, ชาวชน 3) หมู่บ้านที่มีปัญหา ให้พักไว้ก่อน และไปขยับที่หมู่บ้านอื่น จากนั้นเอาคนกลุ่มมากมาพัฒนาชาวบ้านที่มีปัญหา 4) ปัญหาผู้นำ ไม่มีหลักในการวิจัย (เป็นผู้นำธรรมชาติ) ดังนั้นจึงต้องมาเข้าร่วมประชุมบ่อยๆ

กิจกรรมที่ 2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ Workshop ของชลประทาน วันที่ 20-21 พฤศจิกายน 2550

โครงการแก้ปัญหาความขัดแย้งในคลองแพรกหนามแดง

1. จุดเริ่มของปัญหา ความขัดแย้งในเรื่องการเปิดประตูน้ำของพื้นที่นาสูง พื้นที่นาข้าง และพื้นที่เลี้ยงปลาสด

2. สถานการณ์ 1) ชาวบ้านไม่กล้าสะท้อนปัญหา / แสดงความเห็น 2) สภาพพื้นที่ 3 ตำบล 3 อำเภอ 3 จังหวัด และ 3 น้ำ (น้ำเต็ม น้ำจืด และน้ำกร่อย)

3. บทเรียนจากการแก้ปัญหา คือ 1) ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา 2) หวังผลประโยชน์เฉพาะตนเองทั้งหน่วยงานและชาวบ้าน 3) ทุนเดิม ทำงานร่วมกับ Sif และประชาคม

4. การพัฒนาโครงการใช้เวลา 2 ปี เพราะ 1) คัดคนให้ตกผลึก 2) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน 3) เริ่มที่ตัวเราก่อน 4) ให้ใจต่อใจ สานใจให้กัน 5) อดทนต่อแรงกระทบในชุมชน 6) ใจเย็นมากก็ไม่ได้ร้อน ก็ไม่ได้ 7) การตั้งโจทย์เริ่มจากการหาจำเลย 8) จัดกับการทำงานแบบมีส่วนร่วม

5. องค์ประกอบการทำงาน คือ ผู้เกี่ยวข้อง

6. ข้อค้นพบ ทำจากเรื่องเล็กไปเรื่องใหญ่เหมือนกับต่อจิ๊กซอว์

7. วิธีคิดควรต้องเปลี่ยนก่อน 1) เรื่องใจมาก่อน ๆ 2) เริ่มจากเราสู่คนใกล้ตัวเรา 3) สร้างความสัมพันธ์ก่อน 4) งบประมาณตามมาทีหลัง 5) อดทนใช้เวลา

8. การทำงานต้องมีข้อมูล คราวเรือน อาชีพ ชุมชน

9. เกิดการผสมผสาน 1) ชาวบ้านมีประสบการณ์ 2) หน่วยงานมีวิชาการ

กระบวนการทำงาน ใช้เวทีใหญ่ทำความเข้าใจ บทเรียนที่ได้ คนที่ขัดแย้งหน่วยราชการคุณเวที

10. ปรับสู่เวทีย่อย เพื่อ 1) สร้างความคุ้นเคย 2) ทำที่ไม่หวังประโยชน์ 3) การหาข้อมูลโดยการพูดคุย เพื่อค้นอดีตเพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบและสอบถามความเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างโอกาสให้คนน้ำจืดเรียนรู้คนน้ำเค็ม คนน้ำเค็มเรียนรู้กับคนน้ำจืดและปรับทำที่สร้างความสัมพันธ์ทำทีละห้วงกัน

11. บทบาทพี่เลี้ยง 1) สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน โดยมุ่งหมายความสัมพันธ์ไม่มุ่งงานอย่างเดียว 2) มีทักษะในการตั้งคำถาม การเชื่อมโยง การสรุปความรู้ ฯลฯ 3) ฐานคิด เชื่อว่าชาวบ้านมีความรู้ และทำให้ชาวบ้านได้จัดระบบของข้อมูล

12. วิธีการทำงาน 1) ควรตั้งคำถาม ชวนทำชวนคิด 2) จัดระบบข้อมูลจากสิ่งที่ชาวบ้านเล่า 3) รู้แต่ไม่บอก เพื่อดึงความรู้จากชาวบ้าน ชี้นำแต่ไม่ครอบงำ

13. การฝึกฝนของพี่เลี้ยง 1) ต้องกล้าลงมือทำ 2) แรงแบบคาใจของพี่เลี้ยงทำบ้านตัวเองให้ดี

14. ความในใจอยากบอกหน่วยงาน 1) ข้าราชการเข้าใจวิถีชาวบ้าน / ปลูกคสส, ทำงานเวลาชาวบ้านด้วย 2) เป็นพี่เลี้ยงให้กับชาวบ้าน

โครงการที่ป่าเขาถ้ำ (ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้พื้นที่ป่า)

จุดเริ่มต้นของปัญหา

- ความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ป่าระหว่างชาวบ้านกับชุมชน
(เจ้าหน้าที่ผู้คัดกฎหมาย และชาวบ้านต้องหากินกับป่า)

สถานการณ์

- ความต้องการเชื่อมโยงกับการทำงานหน่วยงานกับชาวบ้าน
- มองต่างมุม
 - ♦ อุทยาน : ปักเขตพื้นที่ป่า
 - ♦ ชาวบ้าน : กลัวเข้าไปหากินในป่าไม่ได้

พัฒนาโครงการ

- ต่อหน่วยงาน (ผู้ว่า, ทหาร, ตำรวจ, อุทยานฯ)
- มีตัวต่อ คือ มีตำรวจที่มีประสบการณ์การทำงานกับชาวบ้าน
- ปรับท่าทีต่อกัน โดยหาข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานในกรณีในการปักเขตพื้นที่ป่า และ
ผู้นำอาสาเป็นตัวประสานงานกับหน่วยงาน

โจทย์

- แนวทางการฟื้นฟูอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าเขาได้อย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร
- ♦ เป้าหมาย : มีป่าที่ชาวบ้านได้ดูแลเอง 3,000 ไร่ (เพราะบทเรียนการปลูกป่าของหน่วยงานไม่ได้ผล

ได้ผล

กระบวนการทำงาน

- ใช้เวทีชาวบ้าน เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมของชุมชน
- นำคนหน่วยงานเข้ามาร่วมในการทำงานทุกครั้ง เพื่อสร้างความมั่นใจในตัว

คณะทำงาน

- แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน หน่วยงานเห็นผลการทำงานของชุมชน
- แบ่งทีมรับผิดชอบงาน / พื้นที่โดยทีมสำรวจพื้นที่ป่า และทีมคั่นและคั่นต่างท้องถิ่น

บทบาทพี่เลี้ยง

หลักการของพี่เลี้ยง: ต้องมีคนที่ทำงานอย่างชัดเจน (ชาวบ้านสนใจสม่ำเสมอ) มีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างชัดเจน อธิบายแนะนำกระบวนการวิจัยให้กับชาวบ้านให้เข้าใจใช้หลักอริยะสี่สีทุกขั้ว สมุทัย นิโรธและ มรรคและเข้าใจวิถีชาวบ้านพูดภาษาเดียวกับชาวบ้าน สร้างพื้นที่ให้คนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วม

แรงบันดาลใจ ทำให้ชาวบ้านเข้มแข็งด้วยตนเอง

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันสถานการณ์

ความในใจที่อยากบอก พี่เลี้ยงมีความจำเป็นแต่ชาวบ้านต้องเติบโตด้วยตนเอง

บทเรียนจาก 2 โครงการ

จุดเริ่มการทำงาน 1) คนมีใจ 2) เริ่มจากตัวเองที่ทำก่อน 3) หาแนวร่วม 4) เข้าหาชุมชน โดยสร้างความคุ้นเคย, สร้างความเข้าใจ, สร้างความสัมพันธ์ (เปิดใจให้ใจเปิด)

สถานการณ์สู่คำถามโครงการวิจัย 1) ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงาน ชาวบ้านกับชาวบ้าน 2) ปัญหาในชุมชน 3) เรื่องดี ๆ ที่อยากจะสืบทอด

กระบวนการทำงาน หาข้อมูล สถานการณ์ปัญหาในชุมชน และจัดลำดับความสำคัญ / เรียงความของปัญหา

ข้อควรระวัง 1) วิเคราะห์คนที่มาเข้าร่วมโดยการ ใช้เวลาในการดูคน 1) การปฏิบัติตัว 2) ยืนยันวิธีคิด 3) โครงสร้างการเมืองท้องถิ่น

กระบวนการการมีส่วนร่วม

- แสดงจุดยืนที่เป็นกลาง โดยเปลี่ยนแปลงที่ตัวเรา และสร้างความเข้าใจ
- ยกปัญหาของส่วนร่วม

แรงบันดาลใจ

- บ้านเราเราไม่ทำอะไรจะทำ
- หน่วยงานไม่ใช่คนอยู่ในพื้นที่รับฟังปัญหาจากการฟัง
- ความตั้งใจในการแก้ปัญหา

การผลักดันโครงการให้สำเร็จ

- การมีส่วนร่วมจากทุกส่วน
- มองปัญหา / ทางออกรอบด้าน

การใช้เอกสารในการเสนอโครงการ

- ใช้ความจำ : บันทึกทันทีหรือเขียนตามภาษาพูด
- พี่เลี้ยงช่วยขัดเกลาภาษา
- รายงานเป็นสิ่งที่ยืนยันการทำงาน
- จัดทีมให้มีคนสามารถเขียนได้อยู่ด้วย

การเลือกคน

- ฟังอย่างลึกซึ้ง (ตัวตนของคนสะท้อนผ่านการพูด)
- พิจารณาท่าที (คูแหวตา)

- เช็คนกกล แวดล้อม (เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ)

การกระตุ้นนักวิจัย

- ตั้งเป้าหมาย (ชวนคิดให้สุดทาง)

การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างผู้นำ

- หาดัวกลางในการเชื่อม / ประสาน
- ไม่เข้าไปอยู่ในความขัดแย้งเสียเอง

✚ สรุปบทเรียนเกมส์สารพิษ

กระบวนการ

● ก่อนเล่นเกมส์

- แบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม โดยให้แต่ละคน (ตั้งแต่คนแรกนับ 1 ถึง 5 และเมื่อถึง 5 แล้วให้คนต่อไปนับ 1 – 5 ใหม่ วนไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคน หลังจากนั้นให้คนที่นับ 1 ทุกคนรวมกัน นับ 2 รวมกัน จนถึงกับ 5 รวมกัน

● ระหว่างเล่นเกมส์

- พรีกอร์อธิบายถึงอุปกรณ์ที่ใช้เล่น และอธิบายถึงกฎ กติกาต่าง ๆ ในการเล่นเกมส์ สารพิษ และเริ่มเล่นเกมส์

● หลังเล่นเกมส์

- พรีกอร์จะสัมภาษณ์ แต่ละกลุ่มถึงความรู้สึก ความคิดการวางแผนต่าง ๆ ของแต่ละทีม

● อุปกรณ์

1. เชือกฟางความยาวประมาณ 3 เมตร 1 เส้น
2. เชือกฟางที่มัดกันเป็นวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.50 เมตร
3. ถังบรรจุก้อนหิน ประมาณ 10 ก้อน 1 ถัง
4. ถังเปล่า 1 ถัง

● วิธีการเล่น

1. ถังที่บรรจุก้อนหิน จะตั้งอยู่ตรงกลางของเชือกฟางที่มัดเป็นวงกลม
2. ให้นำเชือกฟางที่มีความยาว 3 เมตร จะในรูปแบบใดก็ได้ ที่จะสามารถยกถังที่บรรจุก้อนหินที่ตั้งอยู่ในเชือก ถ่าย โยน ก้อนหินมายังอีกถังหนึ่งที่ตั้งอยู่นอกเชือกก็ได้

3. ข้อห้าม: ห้ามนำอวัยวะส่วนใดของร่างกายเข้าไปภายในเขตของเชือกวงกลมทั้งรัศมีด้านข้างและด้านบน •

4. ให้อเวลาในการเล่น ประมาณ 20 นาที

● วิธีการของแต่ละกลุ่ม

■ กลุ่ม 1 (เป็นกลุ่มที่เสร็จกลุ่มแรก)

- ปรับใช้ความรู้เดิม (ภูมิปัญญาเรื่องการหล่อพระ)
- ฟังผู้นำเสนอ คิดตรง ทำตาม
- ฐานะคนตาม มีความคิดคือ ฟังที่ผู้ใหญ่ทำได้
- มีคนคุมกระบวนการทำ
- เชือกต้องตั้ง
- มีความสำเร็จเล็ก ๆ เป็นแรงจูงใจให้ทำตาม

■ กลุ่ม 2 (เป็นกลุ่มที่เล่นเกมสเป็นกลุ่มสุดท้าย)

- เริ่มจากการทำ ด้วยวิธีง่าย ๆ ก่อน
- ขั้นตอน :
 - ♦ วิธีที่หนึ่ง : ต่างคนต่างคิด มั่นใจในตัวเองมากไป
 - ♦ วิธีที่สอง : ลองตามความคิดของแต่ละคนแล้วพลาด (ไม่ได้ใส่ใจกับงาน)
 - ♦ วิธีที่สาม : ปรับใช้ประสบการณ์จากความคิดพลาดครั้งแรก ๆ
 - มีสติมากขึ้น
 - ถูกกดดันจากกลุ่มอื่นที่สำเร็จ

■ กลุ่ม 3

- เคารพการตัดสินใจของเพื่อนในกลุ่ม
- ทำครั้งเดียวผ่านเลย
- ระมัดระวังตัวไม่เร่งแข่งกลุ่มอื่น (สื่อสารในกลุ่มให้เข้าใจก่อน)
- สร้างจินตนาการในสมองก่อน (ใช้เทคนิคด้านวิศวกรรม)
- มีผู้นำหนึ่งคน คิดตามเห็นด้วย(เนื่องจากวิธีการเสนอไม่ผิดกติกา, หลักการที่นำเสนอดี)

■ กลุ่ม 4

- มีการวางแผนระดมสมอง (เอาความคิดมารวมกันทำ.วางแผนการทำงานคร่าว ๆ)
- มีการระดมกันทำ (สี่คนเริ่มมัดถึงสารพิช, สองคนมัดถึงรองรับ, มีคนประกอกลงถึง)

- ทำไปปรับไป

• ■ กลุ่ม 5 มีคนคิดนำ มีคนทำตาม มีคนช่วยคิดต่อ มีคนช่วยคิดต่อ มีคนช่วยทำ สภาพการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของตัวเอง รับฟังคนในกลุ่ม สองผัดสองลูกในกลุ่ม

ความคิด

- ไม่ชัดเจนเรื่องกติกา
- ต่างคนต่างคิด
- ลองทำเลย
 - ♦ ตามวิธีของแต่ละคน
 - ♦ ปรับหลังจากผิดพลาด
- คิดวิธีการ
 - ♦ วางแผนในใจ (คนเดียว)
 - ♦ คิดวิธีการสื่อสารในกลุ่ม

ความรู้สึก สับสน คิดว่าทำคนเดียวไม่ได้ง่าย ๆ มั่นใจยากกังวลกลัว ไม่กล้าลอง คิดไม่ออก

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากเกมส์สู่การทำงานจริง 1) ทำงานชุมชนพลาดบอย ๆ ไม่ได้ 2) ขาดการวางแผนอย่างรอบคอบ และขาดการใช้ข้อมูลรอบด้าน 3) มุ่งเป้าผลสำเร็จมากเกินไป

สู่กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ฟังอย่างลึกซึ้ง
- วางแผนอย่างรอบคอบ
- ใส่ใจในการทำงาน
 - ♦ รับฟังความรู้สึกของทุกคน
 - ♦ สร้างการมีส่วนร่วม
 - ความรู้ : ภูมิปัญญา, วิชาการ
 - คน : วัน,เพศ, สถานภาพ

การถอดบทเรียนจากประสบการณ์

การถอดบทเรียนจากประสบการณ์การทำงาน คือ การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้การเติมเต็มความรู้ การวางแผนการทำงาน การลงไปปฏิบัติการ การสรุปบทเรียนในแต่ละครั้งแล้วนำมาวางแผนการทำงานครั้งใหม่ ประสบการณ์การทำงานต้องมาจากความรู้ ความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งมีทั้งความสำเร็จ ความล้มเหลว ซึ่งถอดมาจากประสบการณ์ของทีมงานจริง ๆ โดยมี พี่เลี้ยง คือ ทีมสกว. เป็นคนช่วยสกัดออกมา โดยใช้วิธีตั้งคำถาม กระตุ้นและใช้วิธีการอื่น ๆ อีกมากมาย กว่าจะได้ข้อมูลครบทั้งหมด ต้องเข้าร่วมถอดความรู้นับสิบครั้ง วิธีการถอดความรู้ เริ่มจากถอดตามวัตถุประสงค์

ทีม สกว. เริ่มจากวัตถุประสงค์ที่ 1. คือ เพื่อพัฒนาศักยภาพชาวบ้าน 3 พื้นที่ เป้าหมายให้มีข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจ จากนั้นให้คิดว่าเราได้ทำอะไรไปบ้างกับชุมชน หัวข้อของการถอดประสบการณ์ประกอบด้วย 1) กิจกรรมที่ทำ 2) เป้าหมายของการทำกิจกรรม 3) กระบวนการของกิจกรรม 4) เนื้อหาของกิจกรรม 5) สิ่งที่เอื้อต่อความสำเร็จ 6) ข้อจำกัดที่ทำให้กิจไม่สำเร็จ 7) สิ่งที่ต้องทำเพิ่มเติม การถอดบทเรียนเริ่มตั้งแต่ทีมงานได้เรียนรู้จากโครงการ ดังนี้

8 วัตถุประสงค์ข้อ 3 การพัฒนาศักยภาพทีมงาน

กิจกรรม	เป้าหมาย	กระบวนการ	เนื้อหา	สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ	ข้อจำกัด	สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม
กิจกรรมที่ 1 อบรม						
1. การวางแผน	- เพื่อให้งานมีระบบทำให้ - ง่ายต่อการปฏิบัติและบรรลุ - วัตถุประสงค์	- การระดมความเห็นของทีม - โดยใช้ฐานข้อมูล เป็นสำคัญ	- มีการประชุมทีม กำหนด - เป้าหมาย มอบหมายหน้าที่ - กำหนดเครื่องมือ	- สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ (เงื่อนไข) ทุกคนมีส่วนร่วม - สร้างความรับผิดชอบให้กับทีม - มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน	- ข้อจำกัดพิจารณา - ความพร้อมของทีม ในกรณี - ที่บางคนคิดการปฏิบัติงาน - ประจำในวันว่างแผน ก็จะ - ไม่ทราบบทบาทที่ชัดเจน - ควรมีการให้ข้อมูลซึ่งกัน - และกัน	- การเตรียมตัวของทีม - เมื่อได้รับผิดชอบหน้าที่ - ทีมควรทำการบ้านเตรียม - ตัวสำหรับวันลงพื้นที่ให้ - พร้อม รับผิดชอบต่อความ - เปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น - ได้ตลอดเวลา
2. เกมส์ (D)	- เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย - สนุกสนาน ทำให้เกิดความ - คุ้นเคยได้เร็วขึ้น	- ตั้งเป้าหมายที่ต้องการเห็น - อะไรผ่านเกมส์ จากนั้นออก - แบบเกมส์ให้สอดคล้องกับสิ่ง - ที่เราต้องการ	- ขอยกตัวอย่างเช่น เกมส์ - วาดหน้าเพื่อทีม ทีมนี้จะใช้ - แทนการแนะนำตัว วิธีการ - คือวาดหน้าคนที่เรายก - กล่าวคือวาดเสร็จส่งคืน - ผู้ดำเนินรายการ ผู้ดำเนิน - รายการจะสลับภาพและแจก - คืนยังผู้เล่นทุกคน แล้วให้ - ผู้แทนทายว่าภาพนี้คือคน - ไหน เกมส์นี้จะวาดจุดเด่น - ของแต่ละคนออกมา สร้าง - บรรยากาศสนุกสนาน	- การวางแผนและวิเคราะห์ผู้ - เข้าร่วมที่ชัดเจนเราจะสามารถ - เลือกเกมส์ที่จะใช้ จำทำให้ - สถานการณ์ดีขึ้น	- จำนวนคนที่เข้าร่วม ถ้า - ในสถานการณ์จริงมีชาวบ้าน - มาเข้าร่วมประชุมจำนวน - มากกว่าที่คิดไว้ อาจต้องมี - การปรับเปลี่ยนวิธีการหรือ - เปลี่ยนเกมส์	- การเลือกใช้เกมส์ต้อง - วิเคราะห์ผู้เข้าร่วมให้ - ชัดเจน และควรกำหนด - ถึงแผน 1 แผน 2 ถ้าไม่ - เป็นไปตามที่คิดไว้

๒. วัตถุประสงค์ข้อ 3 การพัฒนาศักยภาพทีมงาน

กิจกรรม	เป้าหมาย	กระบวนการ	เนื้อหา	สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ	ข้อจำกัด	สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม
3. การปฏิบัติงานในพื้นที่ (D)	- เพื่อนำแผนที่ร่วมกันกำหนดลงสู่การปฏิบัติ	- ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้	- การเก็บข้อมูลชุมชนจัดเวทีชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน	- (เงื่อนไข) การวางแผนของทีมที่ชัดเจนและรัดกุม การปรับเปลี่ยนแผนตามสถานการณ์ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	- ทีมขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนควรกระตุ้นให้ชวนคิด ชวนคุยพหุอำนาจขึ้น	- ทีมต้องเติมเต็มความรู้ของตนเองพัฒนาทักษะจุดเริ่มต้นคือ ต้องลงมือทำ
4. การสรุปบทเรียนและนำไปปรับปรุงในโครงการ	- เพื่อประเมินผลการดำเนินงานและนำบทเรียนที่ได้มาปรับใช้ในงานต่อไป	- กำหนดหัวข้อที่ต้องการทราบเพื่อทำการสรุปและนำไปปรับปรุงแก้ไข เช่น สิ่งที่ได้เรียนรู้ ในวันนี้ / สิ่งประทับใจ/ สิ่งที่ต้องปรับปรุง/ ตรวจสอบว่าสิ่งที่ได้ปฏิบัติในวันนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ / ข้อสังเกตในวันนี้ / นัดหมายครั้งต่อไป	- ตรวจสอบงานให้ตรงกับเป้าหมาย ทบทวนสิ่งที่ต้องปรับปรุง สิ่งที่ต้องทำเพิ่มวางแผนการทำงานครั้งต่อไป	- (เงื่อนไข) ทีมลงมือทำด้วยตนเอง จึงเห็นความสำคัญของการสรุปบทเรียน (AAR: After Action Review)		

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาโครงการ“การพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน” ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านในบ้านปู บ้านนากลางและบ้านโอง ให้มีข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานระดับพื้นที่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน
3. เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาบุคลากรของ 2 หน่วยงาน (สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค) ในการสร้างกระบวนการทำงานระดับพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ให้คิดได้ คิดเป็น รู้เท่าทันและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) รูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (cbr) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและเวทีชุมชน ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ระหว่างทีมวิจัยและคนในชุมชนโดยเวทีคืนข้อมูลชุมชนและการสรุปทบทวน

ผลการวิจัยสรุปสาระสำคัญได้ 3 ประการ คือ

1. การพัฒนาศักยภาพชาวบ้าน 3 พื้นที่เป้าหมาย ถูกลดพื้นที่จาก 3 พื้นที่เหลือ 1 พื้นที่ เนื่องจากมีการปรับโครงสร้างและปรับลดบุคลากรของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน พื้นที่ศึกษา คือ บ้านนากลาง จากการศึกษาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาและศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดความรักชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังพบว่าเวทีชุมชนยังเป็นเวทีในการสะท้อนข้อมูล ข้อเท็จจริงและเป็นเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน
2. การพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการทำงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน พบว่า สามารถนำเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปปรับใช้การทำงานคุมประพฤติในพื้นที่ ด้วยการปรับเวทีชุมชนไปใช้กับการทำงานในพื้นที่ได้ คือ

2.1 ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงทั้งในงานสืบเสาะและพินิจจำเลยตามมาตรา 56 และการตรวจพิสูจน์ผู้เสียหายผู้ติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ทั้งนี้ 1) ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยและผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ 2) พนักงานคุมประพฤติต้องมีทักษะในการที่ท่าเวทีชุมชน 3) ต้องทำความเข้าใจและทำข้อตกลงร่วมของผู้เข้าร่วมเวทีชุมชน

2.2 ขั้นตอนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทั้งผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพิ่มเติมและวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

2.3 การสรรหาผู้เข้ารับการอบรมเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยการคัดเลือกคนผู้เข้าอบรมเครือข่ายจากเวทีประชุมในการกิจงานคุมประพฤติเพื่อเข้ารับการอบรมเป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและใช้การวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อคัดเลือกเป็นผู้ประสานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

3. การพัฒนาศักยภาพทีมงาน พบว่า ทีมงานสามารถตั้งเป้าหมาย วางแผนการทำงาน นำแผนงานลงไปปฏิบัติและสรุปและถอดบทเรียนจากการทำงานในแต่ละครั้งได้ การทำงานเป็นทีมเมื่อมีการปรับลดคนในทีมสามารถปรับบทบาทในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาภายในทีมงาน และมีการวางบทบาทของทีมงานเป็น 3 ระดับ คือ ระดับภาพรวมคือความรับผิดชอบในโครงการของหน่วย ระดับทีมงาน คือ ความรับผิดชอบตามพื้นที่ทำงานในโครงการและระดับปฏิบัติการ คือ บทบาทในการลงไปทำงานในพื้นที่ในแต่ละครั้งแบ่งตามความเหมาะสมกับทักษะความและแบ่งเพื่อการเรียนรู้ในแต่ละกระบวนการ

การปรับสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในงานประจำยังไม่สามารถบูรณาการสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในงานประจำได้เนื่องจากคิดว่าเป็นความรู้ชุดใหม่ที่ไม่เกี่ยวกับงานคุมประพฤติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาโครงการพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน มีข้อค้นพบสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การพัฒนาศักยภาพของชุมชน ด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยการที่ทีมงานเก็บข้อมูลและนำไปสะท้อนให้ชุมชนตรวจสอบ เติบโตและวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของชุมชนทำให้ชุมชนรู้ศักยภาพและค้นพบปัญหาที่แท้จริงของชุมชนรวมทั้งตัดสินใจแก้ไขปัญหามนข้อมูลข้อเท็จจริง จึงทำให้คนในชุมชนรักชุมชนมากขึ้นร่วมมือกันทำงานเพื่อชุมชนมากขึ้น คนในชุมชนและผู้ร่วมกระบวนการเก่งขึ้นซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ชุมชนได้ร่วมกันทำบุญทอดผ้าป่า สร้างรั้วโรงเรียน และศาลาอเนกประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ว่า การพัฒนา

โดยให้คนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกันจะส่งผลต่อการเสริมศักยภาพและสร้างพลังของชุมชน (empowerment) ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อจะได้เรียนรู้ที่จะควบคุมสังคมแบบไม่เป็นทางการด้วยการคอยดูแลความเรียบร้อยของชุมชนร่วมกันจะเป็นพลังเงียบที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิด (จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548:27-30)แต่ทีมงานยังไม่สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างเรียนรู้ให้เกิดกลไกการควบคุมความสงบเรียบร้อยในชุมชนและสังคมอย่างเป็นทางการได้ เพราะเงื่อนไขด้านบุคลากรมีน้อย ภาระงานประจำมีมาก ทีมงานไม่สามารถลงไปศึกษาพื้นที่ได้บ่อยครั้ง พื้นที่การศึกษาอยู่ห่างไกลใช้เวลาเดินทางมากกว่าการศึกษาชุมชน และพบว่า การใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริงสะท้อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในเวทีชุมชนซึ่งทุกคนรับฟังซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุผลสามารถแปรเปลี่ยนความไม่เข้าใจไปสู่ความเข้าใจ และนำไปสู่ความเข้าใจและร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของการจัดการน้ำในคลองตำบลแพรกหนามแดง (2547) ที่ดำเนินการโดยการจัดเวทีพูดคุยของทิววิจารย์ระหว่างประชาชน ผู้นำจิตและผู้นำเค็มเวทีชุมชนทำให้ค้นพบปัญหาที่แท้จริงและทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกันมากขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้านกลับมาอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดองสมานฉันท์อีกครั้งหนึ่ง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค. 2547)

การปรับเครื่องมือ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” ไปใช้ในงานคุ้มครองประเพณี สามารถปรับใช้การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลผู้กระทำผิดในขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงในงานคุ้มครองประเพณีทั้งงานสืบเสาะและพินิจและงานตรวจพิสูจน์ และสามารถใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิด รวมทั้งการคัดสรรผู้เข้ารับการอบรมสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และการคัดเลือกเป็นผู้ประสานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

จากการทดลองปรับการใช้เวทีชุมชนแสวงหาข้อเท็จจริงในการตรวจพิสูจน์ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุ้มครองประเพณีจังหวัด พบว่า ได้รับความมือจากผู้เสพผู้ติดยาครอบครัวยุติธรรมในชุมชน แต่พื้นที่นำกรณีศึกษาไปทดลองดำเนินการเป็นพื้นที่โครงการศึกษายุติธรรมชุมชนของกระทรวงยุติธรรม แสดงว่า ได้มีการเตรียมชุมชนมาในระดับหนึ่งจึงจะได้ผล อีกทั้ง ผู้ดำเนินการเวทีชุมชนเป็นผู้มีประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมดีพอควร ดังนั้น หากจะนำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์และวางแผนแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในงานจะต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการและชุมชน และต้องมีการเตรียมการทั้งด้านข้อมูลและกระบวนการในการเลือกพื้นที่และเลือกประเภทการกระทำผิดที่จะต้องไปดำเนินการ

การพัฒนาทีมงาน สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนให้เจ้าหน้าที่ศึกษาโครงการนี้ แบ่งเป็นทีมงานหลักและผู้ร่วมศึกษาทั้งสำนักงาน ทั้งสายงานหลักและสายงานสนับสนุนระหว่างทางมีการปรับเปลี่ยนและปรับลดทีมงานหลายครั้ง ส่วนมากผู้ที่ไม่ประสงค์จะเรียนรู้ร่วมกับโครงการมีเหตุของการไม่เรียนรู้ร่วมว่าม้งงานประจำเป็นจำนวนมาก และไม่สามารถเชื่อมโยงงานยุติธรรมชุมชนที่ศึกษากับงานประจำของสำนักงานคุมประพฤติได้ ดังนั้น จึงมีผู้ทีมงานหลักและทีมงานร่วมเรียนรู้ทยอยออกจากการศึกษาในโครงการนี้และผู้ที้ออกไปจากโครงการในระยะแรก ๆ ส่วนใหญ่เป็นพนักงานคุมประพฤติข้าราชการและอาวุโสมากจะออกไปก่อน สุดท้ายเหลือทีมงานที่ศึกษาเป็นพนักงานคุมประพฤติข้าราชการอาวุโส 1 คน พนักงานราชการ 1 คน เจ้าหน้าที่สายงานสนับสนุน 1 คน และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บรรจุใหม่และมาร่วมเรียนรู้กับโครงการจนสิ้นสุดโครงการ ทีมงานของสำนักงานคุมประพฤติภาค 3 มีทีมที่ร่วมเรียนรู้โครงการนี้ 3 คนเป็นพนักงานคุมประพฤติข้าราชการ 1 คน พนักงานราชการบรรจุใหม่ 2 คน ไม่สามารถเรียนรู้จนจบโครงการ 1 คนเพราะมีภาระงานในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก

การปรับใช้ความรู้ ทีมงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสามารถปรับเครื่องมือไปใช้ในงานคุมประพฤติได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้วยการทำงานเป็นทีม แต่ไม่สามารถนำไปปรับใช้ในงานประจำของแต่ละบุคคลได้ แต่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสามารถนำรูปแบบการจัดเวทีชุมชนไปใช้ในการจัดเวทีชุมชนในงานของสำนักงานธรรมได้ ทีมงานสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 นำรูปแบบการมีส่วนร่วมในเวทีชุมชนรวมทั้งเกมส์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการเป็นผู้จัดการกระบวนการในการประชุมเชิงปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ในความรับผิดชอบได้

การปรับใช้กับส่วนตัว ปรับวิธีคิดเป็นแบบองค์รวมได้แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพราะยังไม่สามารถเชื่อมโยงงานที่ศึกษากับงานประจำได้ รวมทั้งยังไม่มีการใช้วงจร PDCA ไปใช้ในการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโครงการพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน มีข้อค้นพบจากผลการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ระดับนโยบาย กรมคุมประพฤติควรกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนใน 3 ด้าน คือ

1. กำหนดนโยบายและวางบทบาทให้ชัดเจนในการปฏิบัติงานยุติธรรมชุมชน และทำความเข้าใจกับผู้บริหารและหัวหน้าหน่วยงานที่ปฏิบัติให้มีความเข้าใจอย่างเท่าเทียมกัน ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพื่อสร้างยุติธรรมชุมชนที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นข้อเสนอในเชิงนโยบาย

2. กำหนดวิธีการคัดสรรบุคลากร รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของบุคลากรที่อยู่ มีอยู่เดิมให้เข้าใจเป้าหมายงานยุติธรรมชุมชน

ระดับปฏิบัติ

1. สำนักงานคุมประพฤติภาค สนับสนุนความรู้และวิธีการสร้างและพัฒนายุติธรรม ชุมชนให้สำนักงานคุมประพฤติในสังกัด สร้างกระบวนการเรียนรู้ระหว่างสำนักงานคุมประพฤติใน สังกัด และสรุปบทเรียน

2. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด ดำเนินการงานยุติธรรมชุมชนโดยการสร้างกลไกการ จัดการความยุติธรรมโดยใช้ศักยภาพของชุมชนทั้งการป้องกันและคลี่คลายความขัดแย้งและปัญหา อาชญากรรม รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน.

บรรณานุกรม

- กระทรวงยุติธรรม.2548 คู่มือเครือข่ายยุติธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ กระทรวงยุติธรรม
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, (2543) กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- กรมคุมประพฤติ : 2548 คู่มือการปฏิบัติงานกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ สำหรับพนักงานคุมประพฤติ พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2548. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การปรับกระบวนการทัศนกระบวนการยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ, (2548) การพัฒนาพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โครงการพัฒนาพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด.
- ไพสิฐ พาณิชกุล. สิทธิชุมชนปัญหาและพัฒนาทางความคิด ม.ป.ป. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.midnightiv.org> (15 ธันวาคม 2548)
- วันทนี จันท์เอี่ยม, (2543) ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของชาวม้งในจังหวัดเชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค. 2547. นำความขัดแย้งการคลี่คลาย "ปัญหา" ของชุมชนพรหมแดง. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ช้างเผือก.
- สมชาติ เอี่ยมอนุพงษ์, (2546) กระบวนทัศน์ใหม่ยุติธรรมชุมชน เอกสารประกอบการประชุมกระบวนการยุติธรรมชุมชน.
- Minkler Meredith, (1997) Community Organization and Community Building for Health Rutgers, The State University.

ภาคผนวก

ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ยุติธรรมชุมชน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ความคาดหวังที่จะเกิดใน สังคมไทย

โดยวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ

ปัจจุบันงานยุติธรรมชุมชนได้รับความสนใจมากในสังคมไทย หลายท่านถ้ายังไม่เข้าใจก็คิดว่าเป็นงานแปลกซึ่งจะได้้นำเรียนต่อไปว่างานยุติธรรมเป็นอย่างไรรวมทั้งที่มาของยุติธรรมชุมชนกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศไทย งานยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นส่วนหนึ่งของงานยุติธรรมชุมชนในต่างประเทศงานยุติธรรมชุมชนหรือที่เราเรียกว่า (community justice) เป็นงานที่แพร่หลายมากเป็นการนำชุมชนมามีส่วนร่วมในการรักษาความยุติธรรมร่วมเป็นเจ้าของกระบวนการจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมกับประชาชนที่อยู่ในชุมชน แนวคิดนี้แพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ ที่เห็นความสำคัญของความยุติธรรมและมีปัญหาในกระบวนการจัดการกับงบประมาณและบุคลากรของกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมชุมชน (community justice) ได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในชุมชน และเมื่อแต่ละชุมชนมีความสงบสุข ลดปัญหาและไม่มีข้อขัดแย้งเมื่อมาต่อเชื่อมกันในภาพใหญ่ก็จะเกิดความสงบสุขขึ้นในภูมิภาคและประเทศ การที่จะทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับความยุติธรรมและมีความสุข ยุติธรรมชุมชนจะต้องดำเนินการตั้งแต่การดูแลความสงบเรียบร้อย การป้องกันอาชญากรรม การแก้ปัญหาก่อนที่ปัญหาจะเกิด การลดข้อขัดแย้งในชุมชนด้วยการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การดูแลให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่อชุมชนสงบสุขประชาชนในชุมชนนั้นจะทุ่มเทพลัง กับการประกอบอาชีพไปสร้างผลผลิตไม่ต้องห่วงเรื่องความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ยุติธรรมชุมชน (community justice) มาจากทฤษฎีในระบบกฎหมาย ระบบกฎหมายเริ่มจากการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมก็ต้องมีกฎ มีระเบียบ มีผู้นำธรรมชาติและมีการจัดการให้ชุมชนอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบสุข เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมชาติทั้งสิ้น การที่คนมาอยู่รวมกันก็เพื่อความปลอดภัยถ้าในสมัยโบราณก็เพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากสัตว์ร้าย การช่วยกันประกอบอาชีพ เช่น การช่วยกันล่าสัตว์เพื่อความอยู่รอด ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นก็ต้องปกป้องตัวเองจากการรุกรานของผู้อื่น ถ้ามีคนมาอยู่รวมกันแล้วไม่มีกฎระเบียบก็就会有การลักขโมยการแย่งชิงทรัพย์สินหรือหากพอใจหญิงสาวก็ไปจุดมาอย่างนั้นสังคมก็อยู่ไม่ได้ ดังนั้น จึงต้องมีผู้นำและในชุมชนต้องมีผู้นำชุมชนและมีคนมาทำหน้าที่ต่าง ๆ และมีกฎระเบียบของชุมชน

ต่อมาเมื่อพัฒนามาเป็นระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นว่ากฎหมายได้พัฒนาขึ้นไปเป็นกระบวนการทางเทคนิคที่สลับซับซ้อนที่เรียกว่าเทคนิคทางกฎหมายและต้องพัฒนานักกฎหมายโดยเฉพาะขึ้นมา จะเห็นว่าปัจจุบันนักกฎหมายจะคล้ายแพทย์มากขึ้น ถ้าเรียนกฎหมายทั่วไปก็จะเหมือนแพทย์ประจำบ้าน คือ รู้หลายเรื่องแต่ไม่เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง สามารถเป็นที่ปรึกษาได้แต่ไม่ชำนาญการเฉพาะ คนที่เก่งจริงต้องไปศึกษาเฉพาะทาง เช่น เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายภาษี เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปกครอง เป็นผู้เชี่ยวชาญแม้กระทั่งกฎหมายอากาศที่เรียกว่า(Air law) ศึกษาการบินข้ามน่านฟ้า น่านฟ้าตรงไหนเป็นน่านฟ้าสากล น่านฟ้าตรงไหนเป็นของประเทศใด จะต้องทำความเข้าใจอย่างไรมีความเฉพาะถึงขนาดนั้น หรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทะเลเป็นต้น เหมือนแพทย์เฉพาะทาง เช่น หู คอ จมูก ถ้าได้ การตรวจศพ ดังนั้น เมื่อกฎหมายมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นประชาชนทั่วไปไม่รู้เรื่องกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นเรื่องของรัฐเท่านั้นที่จะเข้าไปจัดการ ความคิดนี้เป็นอยู่ทั่วโลกเป็นเวลาหลายร้อยปี

ประเทศไทยรับกฎหมายจากต่างประเทศมาปรับใช้ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยรับมาจากประเทศอังกฤษซึ่งมีระบบกฎหมายซับซ้อนมาก ก็เกิดความคิดที่บอกกันเอง สอนกันเองและบอกชาวบ้านว่ากฎหมายเป็นเรื่องเทคนิคเป็นเรื่องเฉพาะของนักกฎหมายเท่านั้น เราเรียนรู้กันมาอย่างนั้น จนวันหนึ่งประชาชนบอกว่าถ้ากฎหมายเป็นเรื่องซับซ้อนภาครัฐต้องดำเนินการเอง ดังนั้น เมื่อมีปัญหาเกิดจะเห็นไทยมุงเต็มไปหมด แต่เมื่อตำรวจเข้าไปไทยมุงก็หายไปจะหาพยานสักคนก็ไม่ได้ สมัยก่อนถ้าเห็นสามีภรรยาทะเลาะกันข้างบ้านจะมีคนเข้าไปห้าม แต่ปัจจุบันไม่มีใครไปยุ่งแต่แจ้งตำรวจให้มาจัดการ” ผลก็คือว่าเกิดการแยกกันระหว่างรัฐกับประชาชน รัฐกับชุมชน ชุมชนปล่อยให้รัฐดำเนินการ รัฐทำตัวเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมทุกอย่างก็ไหลเข้าระบบหมด ปัจจุบันสถิติคดีอาญาปีละหกแสนกว่าคดี คดีแพ่งอีกสี่แสนกว่าคดี รวมแล้วปีละล้านกว่าคดีซึ่งมากเกินกว่าระบบจะรองรับได้ ดังนั้น หากมีผู้ร้ายจับแล้วไปแจ้งตำรวจ ตำรวจก็อาจรับแจ้งไว้แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ สมัยก่อนมีความผิดเกิดขึ้นมีคนไปร้องทุกข์ยังมีความหวังว่าตำรวจจะตามจับผู้กระทำผิดได้ เดียวนี้ไปแจ้งความของหายก็คือไปแจ้งไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น เพราะตำรวจต้องใช้เวลาไปดำเนินการคดีที่ร้ายแรง เช่น ปล้น ฆ่า ก่อน เรื่องลัทธิภัยบางครั้งต้องรอดำเนินการภายหลัง

การพิจารณาคดีของศาล เนื่องจากคดีเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมากศาลนัดพิจารณาคดีประมาณอีก 2 ปีข้างหน้า เวลาไปสืบพยานอัยการจะนัดวันละ 5 คดี ถ้าคดีใดมาก่อนก็สืบคดีนั้นก่อน โดยไม่มีการเตรียมพยานเพราะไม่มีเวลา ไม่สามารถทำได้เพราะคดีล้นระบบ หาพยานยาก สถานการณ์นี้ไม่เกิดเฉพาะประเทศไทยทุกประเทศมีปัญหาเช่นเดียวกัน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวพยายามเพิ่มตำรวจ เพิ่มอัยการ เพิ่มผู้พิพากษา สร้างเรือนจำเพิ่ม และเพิ่มเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ถึงจุดหนึ่ง

กระบวนการยุติธรรมจะโตเกินความสามารถของสังคมที่จะเลี้ยงได้ การเพิ่มคนโดยไม่เพิ่มเงินเดือนก็จะเกิดการคอร์รัปชัน ดังนั้นทุกประเทศทั่วโลกก็กลับมามองว่าคงจะเพิ่มบุคลากรไม่ได้อีกแล้ว แต่ต้องพัฒนาศักยภาพของคนมากกว่าการเพิ่มจำนวนคน ขณะเดียวกันยังมีพลังแฝงเร้นอยู่ในชุมชนอีกมาก จึงเกิดความคิดว่าทำไมไม่เอาพลังของชุมชนเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม เพราะคนที่เดือดร้อนที่สุดเวลาที่ถูกทำร้ายร่างกายคือคนในชุมชนไม่ใช่ คนในกระบวนการยุติธรรม ผู้พิพากษา อัยการและตำรวจไม่เดือดร้อน มีคนมาแจ้งความก็ไปจับมาสอบสวนดำเนินคดี คนที่เดือดร้อนที่สุดคือคนที่ถูกตีหัวเพราะหัวแตก ต้องไปทำแผลต้องเจ็บอีกเวลาสระผมก็เจ็บแผลทุกครั้ง และก็เป็นคนที่ต้องเดือดร้อนต้องไปแจ้งความ ไปชี้ตัวผู้กระทำผิด ต้องไปให้การที่โรงพักต้องไปพบพนักงานอัยการ ต้องไปชี้ตัวจำเลยที่ศาลกรณีที่จำเลยปฏิเสธต้องเสียเวลาประกอบอาชีพ หรือคนที่ถูกคนขโมยของคนที่สูญเสียก็คือประชาชน ดังนั้น คงไม่จริงกระมังที่กระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนไม่เกี่ยวรัฐเป็นเจ้าของฝ่ายเดียว

ดังนั้นในต่างประเทศจึงเกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ โดยการดึงเอาประชาชนในรูปของชุมชนเข้ามาเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการยุติธรรม ไม่ใช่เข้ามาเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงาน ไม่ใช่เข้ามาเป็นพยานหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลแต่เข้ามาเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการยุติธรรมในแบบหุ้นส่วน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติ เพราะแต่ละประเทศก็ไม่สามารถเพิ่มบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้โดยไม่จำกัด เพราะฉะนั้น ประเทศที่ได้นำกระบวนการยุติธรรมมาใช้จะดำเนินการโดยการเข้าไปสร้างกระบวนการยุติธรรมให้กับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แต่จะเห็นว่าวิธีการจัดการแบบเอาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นทำให้ลดภาระของกระบวนการยุติธรรมไปได้มาก ในขณะเดียวกันเอาพลังชุมชนที่มีอยู่ทั่วประเทศเข้ามามีส่วนร่วม ถ้าจะให้เห็นภาพคงต้องเปรียบเทียบพลังชุมชนในหมู่บ้านตำบลต่าง ๆ กับโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งฝาย น้ำล้น เพราะพลังประชาชนที่ไม่ได้เอามาใช้ก็จะเหมือนพลังของน้ำฝนที่ตกลงมาแล้วไม่ได้เอามาใช้น้ำก็จะไหลไปท่วมบ้านแล้วก็ไหลออกไปเมื่อไหลหมดไปแล้วหมู่บ้านนั้นก็แห้งแล้ง แต่ถ้าเราเอาพลังของประชาชนจัดตั้งก็เหมือนเราเอาฝายไว้ในแต่ละชุมชน พลังประชาชนก็จะถูกเก็บไว้เหมือนน้ำที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

ดังนั้น ในต่างประเทศก็ใช้วิธีการแบบเดียวกัน เช่นประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฝรั่งเศสและอังกฤษ ในประเทศเหล่านี้บางครั้งไปสามวันไม่เห็นตำรวจไม่เหมือนเมืองไทยภายในหนึ่งถนนจะเห็นตำรวจไปตรวจ และไปเฝ้าตามจุดต่างๆแต่ถ้าไปญี่ปุ่นจะไม่เห็นตำรวจ แต่ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นชุมชนก็โทรศัพท์ไปแจ้งตามกระบวนการหรือเครือข่ายตำรวจก็จะมาภายใน 5 นาที ดังนั้นตำรวจไม่จำเป็นจะต้องไปกระจัดกระจายตามถนนหรือเดินตรอกตามจุดแต่อยู่ในเฉพาะที่ตั้ง การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนก็เพื่อว่าเมื่อที่ไหนมีเหตุร้ายจะมีคนแจ้งทันทีและตำรวจจะต้องมาตรวจสอบทันทีทำให้

ประหยัดคนไปได้มากในขณะเดียวกันก็สร้างประสิทธิภาพหรือกระบวนการยุติธรรมก็จะมีหู มีตาเต็มไปหมด ในประเทศฝรั่งเศสก็ไม่น่าเห็นตำรวจเดินตรวจทั่วไปซึ่งก็ใช้วิธีการเดียวกัน

ดังนั้น เมื่อมีการป้องกันมากขึ้นคดีก็ลดลง เหตุร้ายก็ไม่เกิด และถ้ามีเหตุเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนก็จะจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อน ก็จะส่งผลให้ลดคดีที่จะเข้าสู่ระบบให้เหลือเฉพาะคดีที่เป็นความร้ายแรงและสร้างความเสียหายต่อสังคมประเทศชาติสูง ระบบก็จะจัดการได้ ทุกวันนี้กระบวนการยุติธรรมเหมือนเครื่องจักรที่ทำงานหนักมากไม่ว่าอะไรต่ออะไรใส่เข้าไปหมด ให้ทำตั้งแต่เด็กจนถึงลูกขึ้นหรือเศษเนื้อจนเครื่องจักรจะพัง กระบวนการยุติธรรมชุมชนที่ทำมาในหลายประเทศพิสูจน์ว่าสามารถทำให้การบริหารกระบวนการยุติธรรมเปลี่ยนไป มีอาสาสมัครมาช่วยงานกระบวนการยุติธรรมเป็นแสนและต่อไปอาจเป็นล้าน มีอยู่ทั่วไปโดยไม่ต้องเสียเงินเดือนจ้างเพียงแต่ว่าต้องเข้าไปจัดการ ฉะนั้นแต่ละชุมชนประชาชนอยู่ในชุมชนอยู่แล้วถ้าไปสร้างความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมให้ดี รวมทั้งต้องเปลี่ยนทัศนคติว่ากระบวนการยุติธรรมไม่ใช่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่รัฐกับประชาชนจะต้องร่วมกันดูแลความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความอยู่ดีมีสุขรวมทั้งการลดข้อขัดแย้งทำให้เกิดความสมานฉันท์ในชุมชนเท่ากับการเพิ่มพลังของกระบวนการยุติธรรมอีกหลายเท่าตัวโดยไม่ต้องเพิ่มบุคลากร

กระบวนการยุติธรรมชุมชนกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรม ถ้าในชุมชนมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นและไม่เป็นอันตรายต่อสังคม ไม่เป็นเรื่องร้ายแรงหรือเป็นอันตรายต่อผู้อื่นอย่างยิง ไม่เป็นภัยหรือไม่ขัดกับนโยบายอย่างร้ายแรง ก็ควรให้ประชาชนที่เป็นผู้เสียหายและผู้กระทำผิดซึ่งอาจจะอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือในชุมชนข้างเคียงจัดการยุติข้อขัดแย้ง โดยมีตัวกลางคือประชาชนด้วยกันจัดการไกล่เกลี่ยสมานฉันท์หามาตรการที่จะให้แน่ใจว่าไม่ทำผิดซ้ำอีก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมก่อนที่จะเปลี่ยนเป็นระบบกฎหมายที่มาจากต่างประเทศเช่นปัจจุบัน สมัยก่อนภาคเหนือจะมีการเสียผี การเสียผีก็คือการที่ไปลวงละเมิดผู้อื่นแทนที่จะไปแจ้งความ ไปศาลก็เอาผู้เฒ่า ผู้แก่ที่อยู่ในชุมชนมาไกล่เกลี่ยตัดสินมีการปรับไหมเพื่อให้เกิดความเช็ดหลาบ เช่น เสียไก่หรือสิ่งของอื่น ๆ ตามประเพณี ส่วนที่เป็นของกินได้ก็กินกันในชุมชน พอตัดสินไปแล้วเกรงจะไม่ได้รับความเช็ดดีก็อ้างผีบรรพบุรุษ นั่นก็คือกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่มีมาตั้งแต่ก่อนที่จะใช้ระบบกฎหมายปัจจุบัน แต่ถ้าจะย้อนไปดูกฎหมายตราสามดวงซึ่งในสมัยก่อนพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีกระบวนการสมานฉันท์ขึ้นในชุมชน การไกล่เกลี่ยในชุมชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายถ้าไปศาลต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เวลาปรับไหมศาลก็เอาค่าปรับไปโดยผู้เสียหายไม่ได้อะไร เพราะฉะนั้น กระบวนการยุติธรรมชุมชนต้องการให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนก่อน ยกเว้นที่ตกลงกันไม่ได้จริง ๆ จึงพึ่งอำนาจรัฐและไปศาล สามารถดูหลักฐานได้

ว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น เช่นการเก็บค่าธรรมเนียมแม้กระทั่งทรัพย์สินของทางราชการหรือทรัพย์สินสาธารณะหายก็ไม่มีใครไปแจ้งความเพราะถ้าไปแจ้งความนอกจากไม่ใช้ของตัวเองแล้วยังต้องไปเสียค่าธรรมเนียมศาลอีก ดังนั้น จึงต้องมีประกาศว่าถ้าใครไปแจ้งความดำเนินคดีในเรื่องของสาธารณะห้ามศาลเก็บค่าธรรมเนียมแสดงว่าทุกคดีอื่นเก็บหมด จึงทำให้เกิดกระบวนการตามอันที่ขึ้นในทุกภาค ทางเหนือก็มีกระบวนการตามประเพณีคือกระบวนการเสียผี มีการปรับไหมมีกระบวนการของตัวเอง ภาคอีสานไปตอนปทุมธานีซึ่งเป็นสถานที่สาธารณะใช้ทำทุกอย่าง ภาคกลางมีคณะกรรมการเป็นผู้เฝ้าผู้แก่ดำเนินการใกล้เคียงสมานฉันท์ ภาคใต้ถ้าเป็นอิสลามก็จะมีคณะกรรมการกระบวนการของอิสลามต่างหากคดีจึงเข้าสู่กระบวนการน้อย แต่พอเปลี่ยนกฎหมายเป็นระบบปัจจุบัน 1) เป็นเรื่องเทคนิค 2) เป็นเรื่องบริการประชาชน และ 3) เป็นเรื่องนักกฎหมายเฉพาะทำให้แยกและตัดประชาชนออกไปจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าล้มเหลวเพราะคดีเพิ่มขึ้นทุกปีอาชญากรรมรุนแรงขึ้น ชาวบ้านอยู่ตัวใคร ตัวมัน ถ้ามีคนตะโกนว่าว้าขโมยขึ้นบ้านแทบไม่มีใครออกไปดู ถ้าจะให้มีคนมาช่วยต้องตะโกนว่าไฟไหม้ชาวบ้านจะรีบออกมาดูเพราะกลัวว่าจะลามไปถึงบ้านตัวเอง อันนี้ เป็นผลของการบอกว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องของภาครัฐฝ่ายเดียวประชาชนและชุมชนไม่เกี่ยวข้อง

กระบวนการยุติธรรมชุมชนสอดคล้องกับกระบวนการกระจายอำนาจโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหลักการเดียวกัน คือ ไม่มีใครรักชุมชนเท่าคนที่อยู่ในชุมชน ถ้าท่านอยู่ในชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นก็อยากให้ชุมชนที่เราอยู่นั้นน่าอยู่สงบเรียบร้อยปลอดภัย ถ้าอยู่ในหมู่บ้านแล้วลูกสาวออกจากบ้านไปเรียนหนังสือก็กังวลว่าจะถูกขูดหรือจะถูกตีหัว หรือออกจากบ้านไปทำงานก็กลัวว่าบ้านจะถูกจับ การอยู่ในชุมชนแบบนั้นไม่มีความสุข หลักการเดียวกันคนที่อยู่ในชุมชนถ้ามีปัญหาคนที่เดือดร้อนที่สุดคือคนที่อยู่ในชุมชน คนอื่นคือคนที่เดือดร้อนขั้นสอง ถ้าชุมชนสงบสุขคนที่มีความสุขที่สุดคือคนที่อยู่ในชุมชน คิดดูว่าถ้าอยู่มาวันหนึ่งมีรถยนต์สิบล้อวิ่งเข้ามาและเอาขยะมาทิ้งในคอนต็อกเหม็นไปทั้งชุมชน ชุมชนได้รับความเดือดร้อน แล้วใครจะจัดการชาวบ้านบอกว่าไม่รู้เป็นเรื่องของรัฐ เมื่อมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นมาแล้วมีองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาทำงานร่วมกันเพราะรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ สมัยก่อนไม่มีองค์การบริหารส่วนตำบลทุกอย่างรออำนาจมาจัดการให้ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของเราจะร่วมกันพัฒนายุติธรรมชุมชนให้ดีได้อย่างไร

ในการพัฒนาประเทศมีทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจก็มีหลายกลุ่มมาร่วมดำเนินการ เช่น เรื่องสหกรณ์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง otop เรื่องสุขภาพมีอาสาสมัครสาธารณสุข แต่เรื่องสังคม เรื่องความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินแทบจะไม่มีหน่วยงานใดทำ ดังนั้นศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะเป็นศูนย์ที่จะมาดูแลด้านนี้ และพร้อมที่จะประสานกับองค์กรส่วนท้องถิ่น

ทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลและกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างใกล้ชิด โดยมีวัตถุประสงค์อันเดียวกันคือทำให้ชุมชนนั้นสงบสุข เรียบร้อยอยู่กันอย่างมีความสุขลดข้อขัดแย้งและแก้ไขปัญหา หลายแห่งที่มีศูนย์ยุติธรรมชุมชน ชุมชนมีความรู้สึกว่ามีส่วนเป็นเจ้าของความยุติธรรม มีหน้าที่ลดความขัดแย้ง ดังนั้นเมื่อมีเรื่องทะเลาะระหว่างสามีภรรยาก็จะเข้าไปช่วยคลี่คลายแทนที่จะปล่อยให้เรื่องบานปลายจนเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง เช่น ทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน การทำร้ายร่างกายระหว่างสามีภรรยาส่วนใหญ่มักพบว่าฝ่ายภรรยามักจะฆ่าฝ่ายสามีตาย เพราะสามีส่วนใหญ่มักทำร้ายร่างกายภรรยาบ่อย ๆ จนกระทั่งภรรยาอดทนต่อไปไม่ไหวจึงก่อเหตุฆาตกรรมสามี เรื่องแบบนี้เดิมก็คิดว่าไม่ต้องไปยุ่ง แต่ถ้าศูนย์ยุติธรรมชุมชนซึ่งมีหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง เห็นว่าจะทำให้ชุมชนไม่สงบสุขก็จะเข้าไปดูแลและเอามาคุยกันมีผู้ใหญ่เข้าไปก็จะมีคนเกรงใจ เอามาแก้ปัญหาเสียก่อน เรื่องทะเลาะระหว่างสามีภรรยาในสมัยก่อนนี้ไม่เป็นปัญหามากเพราะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีปัญหาญาติผู้ใหญ่ก็จะช่วยกันห้ามปรามและ ไกล่เกลี่ย

ปัจจุบันสภาพสังคมเป็นครอบครัวเดี่ยวเวลาทะเลาะกันไม่มีใครห้ามเมื่อเกิดเหตุบ่อยครั้งก็สะสมความเกลียดชังขึ้นเรื่อย ๆ หรือเด็กในชุมชนเริ่มเมาสุราหรือขับรถจักรยานยนต์ซิ่ง พ่อแม่มักไม่สามารถห้ามปรามได้ ถ้าศูนย์ยุติธรรมชุมชนเห็นเป็นหน้าที่ที่ต้องดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน เมื่อเห็นเด็กเริ่มจับกลุ่มดื่มสุราเห็นว่าผิดกฎหมาย ก็อาจปรึกษากันว่าควรอบรมเด็กและเยาวชนโดยไปเชิญตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา และองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการจัดอบรมและพาไปทำงานในเรือนจำและสถานพินิจเพื่อจะ让孩子รู้ว่าถ้าทำผิดแล้วจะเป็นอย่างไร อธิบายกฎหมายให้ฟังกระบวนการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด ถ้าเด็กเริ่มติดยาก็ต้องป้องกันไว้ก่อนบางแห่งมีจัดการเวรยามตรวจตราในหมู่บ้าน

จากประสบการณ์ พบว่ายุติธรรมชุมชนมีมาตั้งนานแล้วตั้งแต่ไปเรียนที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ไปเที่ยวบ้านเพื่อนและรับประทานอาหารเย็น หลังจากนั้นก็อยู่คุยกันจนกระทั่งเวลาประมาณ 22-23 นาฬิกา บิดาของเพื่อนบอกว่าจะต้องออกไปดูแลชุมชนก็รู้สึกแปลกใจต่อมาทราบว่าเขาคืออาสาสมัครดูแลเมือง ซึ่งก็คืออำเภอหน้าที่ก็คือ การผลัดเวรกันเพื่อไปดูความเรียบร้อยของชุมชน เขาก็ขับรถออกไปประมาณชั่วโมงหนึ่งวนดูเพื่อให้รู้ว่าไม่มีปัญหาแล้วก็กลับ นั่นคือ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของจึงดูแลชุมชนและมีการหนุนเสริมให้สามารถเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมโดยยึดโยงกับภาครัฐ ดังนั้น รัฐเองก็มีหน้าที่เข้าไปให้ความรู้ เข้าไปสร้างกระบวนการเป็นเครือข่าย การที่จะให้ชุมชนมารู้กฎหมายทั้งหมดก็คงเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้ามีปัญหาเมื่อใดต้องประสานกับกระบวนการยุติธรรมได้ทันที ถ้ามีปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชนเช่นการแบ่งมรดกพี่น้องมีเรื่องขัดแย้งเพราะเรื่องแบ่งมรดกจะไกล่เกลี่ยก็ไม่ใช่ข้อกฎหมายก็ประสานให้ไปพบพนักงานอัยการ เพราะพนักงานอัยการทำ

หน้าที่ให้ความรู้กับประชาชนอยู่แล้ว เอาคุณกรณีไปนั่งฟังว่าทุกคนมีสิทธิในมรดกอย่างไร แบ่งกันได้อย่างไร บางครั้งการไม่รู้กฎหมายและคิดว่าตนเองมีสิทธิทำให้พี่น้องฟ้องร้องหรือฆ่ากันตายมามากแล้ว การคิดว่าเรื่องของชาวบ้านเราอย่าไปยุ่งนั้นคงไม่จริงเพราะเวลาที่มีความขัดแย้งกันคนอื่นก็จะเดือดร้อนรำคาญไปด้วย ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ชุมชนสามารถจะกระทำได้

กระบวนการที่เอางานของกระบวนการยุติธรรมไปร่วมกับชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถดูแลตัวเองได้ เช่นมีคนขายยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้านคนในชุมชนสามารถประสานเข้ามาที่ศูนย์ยุติธรรมแจ้ง ป.ป.ส.และตำรวจไปตรวจสอบ มีคนจะหลอกชาวบ้านไปทำงานต่างประเทศ ไม่แน่ใจว่าบริษัทนั้นมีจริงหรือไม่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนสามารถประสานมาที่สำนักงานคุมประพฤติ สำนักงานคุมประพฤติประสานกับแรงงานจังหวัดถ้าไม่มีให้เอาตำรวจไปจับ ชุมชนก็จะปลอดภัยมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชุมชนจะเข้าถึงกระทรวงยุติธรรมจะมีจุดประสานกับกระทรวงยุติธรรมและจะสามารถประสานกับหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมได้ทุกกรม นอกจากนั้นกระทรวงยุติธรรมจะประสานกับกระทรวงต่าง ๆ อีก 24 กระทรวงให้กับชุมชนด้วย และในขณะที่เดียวกันก็จะเชื่อมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยเพราะความสงบเรียบร้อย ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนก็คือ เป้าของ องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่นเดียวกัน ดังนั้น ยุติธรรมชุมชน กับองค์การบริหารส่วนตำบลและกระทรวงยุติธรรมแยกกันไม่ออก ต้องทำงานไปด้วยกัน ต่อไปก็ต้องไปประสานกับตำรวจ กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงอื่น ๆ ด้วย อันนี้ คือ เป้าหมายใหญ่ และถ้าทุกชุมชนมีความสงบเรียบร้อยทุกชุมชนก็จะเชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายทุกชุมชนมีความสุขหมด ประเทศไทยก็จะเจริญขึ้นอีกมากโดยไม่ต้องเพิ่มตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา นักโทษในเรือนจำก็จะลดลง จะเห็นว่าปัจจุบันถ้ามีศูนย์ยุติธรรมชุมชน ศูนย์ยุติธรรมก็จะประสานกับเครือข่ายของกระทรวงยุติธรรมได้ ถ้าคนในชุมชนไปทำผิดกฎหมายร้ายแรงเกินที่จะไกล่เกลี่ยได้ถูกฟ้องศาล ศาลรอการลงโทษสำนักงานคุมประพฤติแทนที่จะต้องไปติดตามที่ฝากศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยดูแลถ้าไปทำผิดอีกก็จะทำให้เกิดปัญหากับชุมชน ชุมชนก็ช่วยกันดูแล ช่วยกันให้กำลังใจ ถ้าทำผิดแล้วก็อย่าไปทำอีก ช่วยกันดูพฤติกรรมเด็กคนนั้น หรือนักโทษที่ปล่อยจากเรือนก่อนกำหนดกลับไปอยู่ในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยกันดูแล ช่วยกันให้กำลังใจ หางานให้ทำ อย่าให้เขารู้สึกว่าถูกรังเกียจและไม่มีทางไป ท่านก็จะได้คนที่มีความประพฤติดีกลับไปสู่ชุมชนแทนที่จะไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน นี่คือ เป้าหมายที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะเข้ามาเสริมในส่วนของปัญหาสังคมในชุมชน แล้วกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานกับชุมชนในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วน ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของความยุติธรรม

จากการไปทัศนศึกษาดูงานที่หลวงพระบางเห็นว่าก้าวหน้าไปมาก เพราะมีมติคณะรัฐมนตรีให้ทุกหมู่บ้านจัดตั้งคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทประจำหมู่บ้าน ซึ่งทำมา 4 ปีแล้ว คดีแพ่งทุกคดีต้องผ่านการไกล่เกลี่ยก่อนถ้าไม่ผ่านจะไม่รับฟ้อง คดีอาญาบางที่เป็นคดีเล็กน้อยกำหนดไว้ห้ามไปแจ้งความหรือไปฟ้องต้องผ่านคณะกรรมการใกล้เคียงประจำหมู่บ้านก่อน ถ้าคณะกรรมการใกล้เคียงประจำหมู่บ้านไกล่เกลี่ยแล้วตกลงกันไม่ได้ ก็จะมีการไกล่เกลี่ยทุกชั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ตำรวจ อัยการและศาล ถ้าไม่ยอมศาลจึงจะรับพิจารณาคดี ไปสอบถามผู้พิพากษาทราบว่าเดิมพิจารณาคดีปีละ 800 คดี ปัจจุบันเหลือเพียง 200 คดี ลาวก้าวหน้าไปถึงขนาดว่ามีมติคณะรัฐมนตรีฉบับที่ 2 ออกมาว่าให้สร้างหมู่บ้านปลอดคดี คือ ถ้าหมู่บ้านไหนไม่มีคดีไปถึงโรงพักในเวลา 1 ปี จะได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านปลอดคดี ซึ่งพบว่าสามารถลดปริมาณคดีได้ และเข้าไปในหมู่บ้านจะเห็นว่าเขามีความสุขเพราะมีความปลอดภัย มีความสมานฉันท์ เพราะรู้ว่าถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจะมีคนคอยดูแล และเป็นการดูแลที่ไม่ได้ใช้อำนาจอาศัยความคุ้นเคยกันไปดูแล้วรู้สึกอิจฉาเขา เพราะฉะนั้นงานยุติธรรมชุมชนที่เราทำขณะนี้ เป็นงานที่สำคัญมาก

กรมคุมประพฤติปัจจุบันมีหน้าที่หลัก ๆ สองประการ คือ การสืบเสาะและพินิจและการคุมประพฤติผู้ที่ศาลรอการลงโทษและผู้ที่ถูกปล่อยพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ งานที่สองคืองานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ต่อมาเริ่มทดลองดำเนินการงานยุติธรรมชุมชนและเห็นว่างานยุติธรรมชุมชนเป็นงานที่จะทำประโยชน์ให้กับประชาชนได้จริง ๆ ในขณะนี้กำลังจะเปลี่ยนโครงสร้างและเปลี่ยนชื่อเป็นกรมคุมประพฤติและยุติธรรมชุมชน ดังนั้น งานยุติธรรมจะเป็นงานหลักงานหนึ่งในสามงานเพราะเราเชื่อว่าถ้าดำเนินการยุติธรรมชุมชนได้ดีขึ้นคดีจะลดลง ผู้ถูกคุมประพฤติจะลดลง ผู้ติดยาเสพติดจะลดลง เพราะประชาชนช่วยกันเฝ้าระวัง นี่คือการดึงเอาพลังประชาชน 60 ล้านคน ประเทศไทยมีคน 62 ล้านคนถ้าตัดข้าราชการออกไปเหลือประมาณ 60 ล้านคน เอาพลัง 60 ล้านคนมามีส่วนร่วมในงานยุติธรรมเพื่อความสุขของประชาชน แต่ต้องมีกระบวนการที่รัฐต้องเข้าไปสร้างองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย ให้บริการทางด้านกฎหมาย เข้าไปเป็นจุดประสานเชื่อมต่อ เป็นห้องสมุดถ้าประชาชนไม่รู้กฎหมายถามมาต้องมีคนที่จะตอบ ประชาชนไม่รู้ว่าจะไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งยังไงต้องเข้าไปจัดอบรม เชื่อว่าเรื่องของการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเป็นธรรมชาติของคนอยู่แล้ว เพียงแต่เราเอาระบบที่ได้วิเคราะห์แล้วว่าควรจะทำแบบนี้ เช่น ให้ผู้ต้องหาพูดก่อน ผู้เสียหายพูดคนถัดไปเพื่อจะให้เถียงกันในที่ประชุมมันมีกระบวนการต่าง ๆ พอทำไปแล้วประมาณ 2-3 ครั้งก็จะเกิดทักษะและความชำนาญซึ่งจะสามารถดำเนินการได้เอง และต้องกำหนด(ขีดเส้น)ให้ชัดเจนว่าคดีประเภทใดที่จะไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทกันได้ คดีไหนที่จำเป็นจะต้องไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก แต่ทั้งนี้การป้องกันอาชญากรรม ป้องกันยาเสพติด ป้องกันข้อขัดแย้ง ป้องกันการทะเลาะวิวาทของเยาวชน

ระหว่างหมู่บ้าน ป้องกันปัญหา ต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ไม่รู้ว่าจะป้องกันยังไง ปัจจุบันมีแนวทางว่าถ้าประชาชนร่วมกับรัฐเริ่มจากการปรึกษาว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนจะแก้ไขอย่างไร เอาทรัพยากรภาครัฐไปรวมกับพลังของประชาชนเชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาได้

ทั้งหมดนี้ คือการเอางานยุติธรรมชุมชน(community justice) และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์(restorative justice) เข้ามาในประเทศไทยเพื่อให้กลับไปสู่ยุคสมัยบ้านเมืองยังดีอยู่ ไปสู่ยุคภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เราดูแลกันเอง สมานฉันท์กันเองโดยรัฐสนับสนุน นั่นคือ สิ่งที่เราคาดหวังไว้ว่าจะเกิดขึ้นในเมืองไทย และวิธีการจัดการแบบนี้ทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและมีพลังโดยไม่ต้องเสียงบประมาณเกินสัดส่วนที่จะทำให้ประเทศถูกดึงให้ด้อยพัฒนา เพราะว่ากระทรวงยุติธรรมไม่ได้สร้างผลผลิต ถ้าไปดูภาคการเกษตรปลูกข้าวก็ได้ข้าว แต่กระบวนการยุติธรรมไม่ได้สร้างผลผลิตที่ส่งผลทางเศรษฐกิจ แต่กระบวนการยุติธรรมดูแลความปลอดภัยให้เกิดความสงบเรียบร้อยเพื่อให้คนอื่นไปสร้างผลผลิตที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ กระบวนการยุติธรรมจึงไปเสริมให้คนอื่นทำงานได้ ถ้าไม่มีกระบวนการยุติธรรมสังคมก็ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ตัวอย่างความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศอิรักใคร่อยากได้อะไรก็ไปปล้นเอาเงินวุ่นวายมากเพราะกระบวนการยุติธรรมทำงานไม่ได้เพราะปล้นแม้กระทั่งพิพิธภัณฑสถาน ต้องถือปืนเพื่อรักษาบุตรภรรยาและอาหารของตัวเอง ประเทศไทยตอนที่รัฐบาลถนนอมเปรี้ยวถูกขับไล่ออกนอกประเทศตำรวจหายไปจากท้องถนนแม้กระทั่งจราจรต้องให้ลูกเสือดำเนินการ ถ้าไม่มีกระบวนการยุติธรรมบ้านเมืองก็จะวุ่นวายอย่างนั้น

กระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมโตเกินไปไม่ได้ ถ้าโตเกินไปสังคมไม่สามารถดูแลได้เพราะแทนที่จะเอางบประมาณไปพัฒนาด้านอื่นต้องเอางบประมาณมาใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม ถ้ามากเกินไปสังคมก็จะล้ม เหมือนเด็กหัวโตเกินตัวลุกไม่ได้ ถ้ากระบวนการยุติธรรมโตเกินไปจะทำให้ประเทศพิการ ต้องหาวิธีการจัดการต้องเอาพลังประชาชนมาเชื่อมกับกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะทำให้กระบวนการยุติธรรมเพิ่มประสิทธิภาพขึ้นอีกหลายเท่า ในขณะที่ความทุกข์ก็จะเกิดกับประชาชน รัฐก็ไม่ต้องลงทุนมากเกินไป ถ้าคดีน้อยลง นักโทษลดลง ปัญหาต่าง ๆ ก็จะลดลงกระบวนการยุติธรรมก็จะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพราะไปจัดการคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและสร้างความเสียหายมาก ไม่ใช่ทำคดีที่เป็นความผิดเล็กน้อยและสามารถเบี่ยงเบนออกจากระบบได้ ฉะนั้น สิ่งที่เราต้องมองและไม่ได้มองอย่างเพื่อฝันเพราะหลาย ๆ ประเทศทำแล้วประสบความสำเร็จ ผมได้เรียนเชิญอาจารย์ปิยวิดิหลายครั้งแล้วว่าน่าจะเชิญนักวิชาการไปดูงานที่ลาวเพื่อจะได้กลับมาทำวิจัยและส่งเสริมกันอย่างจริงจัง ในทางเศรษฐกิจลาวอาจด้อยกว่าเรา แต่ในทางสังคมลาวก้าวหน้ากว่าเราความปลอดภัยสูงมาก ดังนั้น เราจะทำอย่างไรที่จะ

ทำให้ประชาชนกับภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมกันแล้วดูแลปัญหาความมั่นคงปลอดภัยทางด้านสังคมของชุมชนโดยภาครัฐกับประชาชนร่วมกันอย่างใกล้ชิดโดยผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมต้องมาบูรณาการงานร่วมกันทั้งหมด หากดำเนินการได้ดังที่กล่าวมาข้างต้นด้วยการให้ชุมชนและภาครัฐมีส่วนร่วมในการจัดการความยุติธรรมก็จะทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชนและขยายเป็นเครือข่ายไปทั่วประเทศ

ขอขอบคุณ สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. ที่ได้จัดให้มีการนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุดโครงการที่ได้มีการวิจัยมา และการบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชนในครั้งนี้ และขอเรียนว่างานคุมประพฤติไม่ใช่ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะงานคุมประพฤติเท่านั้น สำนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่ประสานกับชุมชนเป็นตัวแทนของกระทรวงยุติธรรม หากชุมชนมีปัญหาสามารถประสานกับสำนักงานคุมประพฤติและเพื่อจะประสานไปยังหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมได้ทุกกรมซึ่งจะเป็นประโยชน์กับชุมชนและภาครัฐ ดังนั้น ในการประชุมครั้งนี้จึงขอให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีที่จะทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืน และขอให้นำความรู้และแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการทำงานต่อไปเพื่อให้เกิดผลอย่างที่เราคาดหวังไว้และให้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ได้อุดหนุนทุนการวิจัยรวมทั้งเป็นที่เลี้ยงโครงการ ขอเรียนท่านอาจารย์ปิยะวิรัตน์เป็นแนวทางที่ถ้าเราทำได้เพราะเป็นแนวบริหารที่มีประสิทธิภาพที่สุดแทนที่จะสูญเสียงบประมาณไม่มีที่สิ้นสุด หลังประชาชน 60 ล้านคนที่ภาครัฐละเลยมานานมากถ้าเราดึงพลังประชาชนซึ่งไม่จำเป็นต้องทุกคนเฉพาะอาสาสมัครแต่คนอื่นต้องเข้าใจและให้การสนับสนุนคิดว่าเป็นพลังมหาศาลอาจจะมากกว่าเพิ่มเจ้าหน้าที่อีกเท่าตัว ขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลามาให้ความรู้ในวันนี้ และขอขอบคุณชุมชนกลางและชุมชนบ้านท่าเหมืองลึกซึ่งเป็นชุมชนที่ศึกษาและคิดว่าทั้งสองชุมชนคงได้ปฏิบัติเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณทีมงานและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ทำให้การดำเนินงานครั้งนี้ลุล่วงไปด้วยดี ขอเปิดโครงการมหาวิทยาลัยการงานคุมประพฤติภาค 5 และขอให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายทุกประการ.

จัดทำโดย..

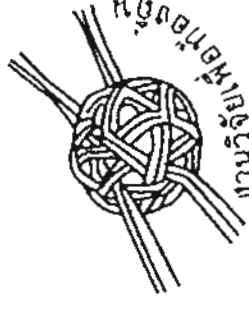
ทีมงาน โครงการพัฒนาระบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน

1. อรพินธ์ สุวัฒน์ประ	สำนักงานคูประพฤตีกาศ 5
2. วีรชาติ จันทอร	สำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน
3. บัณฑิต คะยอมศักดิ์	สำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน
4. ทนศักดิ์ ไชมา	สำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน
5. รุจิรา กมรัตน์นา	สำนักงานคูประพฤตีกาศ 5
6. จารุวรรณ มุลธิ	สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน
7. วิชายา อโนศักดิ์	สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน
8. จริยาภรณ์ จันทร์กล้า	สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน

บทเรียนจากประสบการณ์ ฉบับที่ 1

การพัฒนาศักยภาพชุมชน

โครงการพัฒนาระบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน

สำนักงานคูประพฤตีกาศ 5 และ
สำนักงานคูประพฤติจังหวัดลำพูน

คู่มือ การพัฒนาศึกษาศักยภาพชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ศึกษาโครงการพัฒนาการศึกษายุทธวิธีที่(๒) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค โดยศึกษาผ่านโครงการ “การพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาศักยภาพ” โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้เกิดกลไกกระบวนการศึกษายุทธวิธีชุมชนที่พัฒนามาจากฐานของชุมชนและมีการจัดการตนเองด้านความยุติธรรม โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นและอยู่ร่วมกันด้วยความสงบร่มเย็น ดังนั้นจึงขาดเสียไม่ได้เลยสำหรับการพัฒนาศึกษาศักยภาพของชาวบ้านให้มีข้อมูลรอบด้านเพื่อการตัดสินใจ กิจกรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนามีดังนี้

กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา : การใช้สื่อ

❖ ดู VCD : โดยนิยามมาให้ชาวบ้านเห็นด้วยอย่างความสำนึกของชุมชน เพื่อกระตุ้นความสนใจและให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ต้องการให้ “ชาวบ้านเรียนรู้ตัวเอง” ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น สิ่งที่ต้องการให้เห็นคือความสำนึกของชุมชนที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมจึงเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับเรื่องที่ชาวบ้านต้องการศึกษา (เรื่องที่เลือกมานี้ต้องผ่านการประชุมวิเคราะห์ของทีมงาน) โดยก่อนฉาย VCD ทีมจะให้โจทย์กับชาวบ้านก่อนว่าเป้าหมายของการดู VCD คืออะไร

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาศักยภาพชุมชน

4. การคัดเลือกคนที่มาดูงานต้องพิจารณาดูว่าจะต้องมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนงานของชุมชน ยกตัวอย่างเช่น หากทีมที่เลี้ยงจะพาชุมชนบ้านนากลางมาดูงานประวัติศาสตร์แม่แจ่ม ก่อนอื่นต้องคัดเลือกคนที่จะมีบทบาท ต้องเป็นคนที่มีความสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงานและชาวบ้านในการขับเคลื่อนงานต่อไป (บุคคลเหล่านี้อาจเป็นได้ทั้งผู้นำทางการและผู้นำชุมชนชาติ หรือ อาจเป็นชาวบ้านที่สนใจต่องานชุมชน)

■ ข้อเสนอแนะ ควรมีการสรุปบทเรียนปรับปรุงการทำงาน เช่น ถอดบทเรียน บทบาทที่เสี่ยง (การสนับสนุนด้านวิธีคิด, การปฏิบัติการ, การเขียน, การนำเสนอ) และในกระบวนการทำงานควรมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ การสรุปงาน รวมทั้งหาไปดูงาน เครื่องงานอื่นๆ ในพื้นที่ให้เห็นของจริง

- เนื้อหาของการไปดูงาน เช่น การดูงานประวัติศาสตร์แม่แจ่มเป็นเรื่องของผ้าชิ้นตีนจก, เกษตรโพธิ์งบง, พุทธศาสนา, ของหัตถ์หมู่บ้าน ฯลฯ มีการนำเสนอเนื้อหา กระบวนการและประโยชน์ การนำเสนอของพี่เลี้ยง การให้ข้อเสนอแนะของนักวิชาการ (ศัพทวิชาวาร) แต่ช่วยยกระดับงานชาวบ้าน

- สิ่งทีเื้อื่อข้อความสำเร็จ (เงื่อนไข) การดูงานประวัติศาสตร์แม่แจ่มครั้งนี้ชาวบ้านให้ความสนใจ เพราะชาวบ้านแม่แจ่มเป็นผู้นำเสนอข้อมูลจึงเป็นกระบวนการกระตุ้นความสนใจ เป็นการสื่อสารจากชาวบ้านถึงชาวบ้าน หรือรวมทั้งงบประมาณสนับสนุนให้ชาวบ้านมาดูงาน ชาวบ้านจึงไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายเอง

- ข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา

1. ระยะทางไกล ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนนาเกลางอยู่ห่างไกลจากเชียงใหม่ ระยะทางไปกลับประมาณ 400 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางลำบาก และเมื่อดูงานเสร็จจึงเดินทางกลับเร็ว (ก่อนจบงาน) เพราะต้องเดินทางกลับเป็นระยะเวลานาน

2. การดูแลของพี่เลี้ยง ยกตัวอย่างเช่น พี่เลี้ยง (สำนักงานชุมชนประเพณีจังหวัดลำพูน) มีงานประจำจึงไม่สามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านต้องเดินทางมาไป-กลับยังที่ประชุมเอง

3. สถานที่ ยกตัวอย่างเช่น ที่จัดงานเป็นโรงแรม 4 ดาว (โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว) จะทำให้ชาวบ้านเกร็ง ไม่เป็นธรรมชาติ อาจเนื่องมาจากบรรยากาศของโรงแรมและบุคคลที่เข้าร่วมทำให้ชาวบ้านวางตัวลำบาก

หลังจากดู VCD เสร็จแล้วก็จะระดมความเห็นของทีประชุมเพื่อเป็นการตั้งคำถามเรียนรู้ของชาวบ้านว่า ดูแล้วได้อะไร เรียนรู้อะไร หลังจากนั้นสรุปเนื้อหาและเติมเต็มความรู้ให้กับชาวบ้าน

- เนื้อหา ต้องตรงกับเรื่องที่ต้องการให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องการให้ทราบว่าปัญหาจากไหน คืออะไร วิธีการที่ทำให้รู้สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหและบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดู VCD

- สิ่งทีเื้อื่อความสำเร็จ (เงื่อนไข) การดู VCD มีผลังในการดึงดูดความสนใจได้มากเพราะมีทั้งเสียงและภาพที่คมชัด (ถ้าอุปกรณ์ดี) เพราะเป็นสื่อที่เห็นภาพและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดี (แทนการเห็นของจริง)

- ข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา

1. ต้องเลือกสถานที่ที่ไม่มีเสียงรบกวนและมีความมืดชัดเจนภาพและเสียงชัดเจน

2. อุปกรณ์ที่นำมาเสนอต้องมีขนาดพอเหมาะ กับจำนวนคน และสถานที่ เพื่อให้ได้ทั้งภาพและเสียงที่คมชัด มองเห็นชัดเจน

3. ภาษาที่ใช้ (ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย - คนภาคใต้) ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมีความสำคัญมาก เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงจะมีชาวบ้านบางกลุ่มที่ฟังและพูดภาษากลางไม่ได้ การใช้สื่อที่เป็นภาษาท้องถิ่นจะทำให้เข้าใจและเข้าใจในเนื้อหาของสื่อได้ดี

4. ศักยภาพการรับรู้ของผู้มาประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมมีหลากหลายวัยกรับรู้ย่อมต่างกัน ฉะนั้น สื่อ 1 อย่าง อาจจะเหมาะสมกับคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

5. การใช้คำถามในการกระตุ้นชาวบ้าน (ศักยภาพของคนที่กระบวนกร) ยกตัวอย่างเช่น เมื่อดู VCD เสร็จ กระบวนการที่จะช่วยให้ทราบว่าชาวบ้านคิดอย่างไร เข้าใจหรือไม่ก็คือ การตั้งคำถาม ขวนคิด ขวนคุย เช่น ดู VCD แล้วเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างไร เห็นอะไรบ้าง รู้สึกอย่างไร เป็นต้น ถ้าทีมยังมีประสบการณ์น้อยควรมีผู้ช่วยในการตั้งคำถามกระตุ้นให้ชาวบ้านคิด พูดคุย หรือใช้เครื่องมือในการทำเวทีช่วย เช่น Mind Map ฯลฯ

6. การเตรียมความพร้อมของทีมงาน ซึ่งหมายถึง การวางแผน การกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม การเตรียมคำถามในการทำเวทีในการทำเวทีแต่ละครั้งเราไม่สามารถรู้ล่วงหน้าได้ว่าสถานการณ์ในเวทีจะเป็นเช่นไร ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของทีมจึงเป็นสิ่งสำคัญประการแรก ถ้าขาดกระบวนการนี้ไป ก็สามารถทำเวทีได้แต่ไม่ใช่ในรูปแบบ Team Work และผลที่ได้จะมีประสิทธิภาพน้อยลง

❖ เอกสารต่างๆ (หนังสือ, แผ่นพับ, บันทึกการประชุม ฯลฯ) เป้าหมายเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้ตัวอย่างงานที่ชาวบ้านสนใจ ยกตัวอย่างเช่น ทีมต้องการให้ชาวบ้านเรียนรู้งานวิจัยเพื่อถิ่น ดังนั้นจึงต้องสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับชาวบ้าน โดยใช้กระบวนการคัดเลือกเรื่องที่ต้องการกับกลุ่มเป้าหมาย โดยทีมงานต้องเป็นผู้คัดเลือก อ่านและ วิเคราะห์ว่าตรงกลุ่มหรือไม่ เมื่อได้แล้วนำไปให้ชาวบ้านพร้อมชี้ให้เห็น “ประเด็น” ของเรื่องที่สามารถใช้

3. อุปกรณ์ต้องพร้อม มีการตรวจสอบและประสานงานล่วงหน้าให้ชัดเจน และหากยังมีปัญหาต้องปรับกระบวนการตามอุปกรณ์

4. เวลาการทำงาน ไม่สอดคล้องกับชาวบ้าน ควรนัดหมายล่วงหน้าและระบวงวนเวลาชาวบ้าน ไม่นานนัก

- ข้อเสนอแนะ ในการทำเวทีแต่ละครั้งควรสร้างความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วม สร้างโอกาสในการเข้าร่วม, บรรยากาศการแลกเปลี่ยนในเวทีควรให้เป็นกันเอง กระตุ้นให้ขวนคิด ขวนคุย พากันมากขึ้น ควรศึกษาข้อมูลให้ลึกซึ้งขึ้น เช่น คน พื้นที่ กลุ่ม การเมือง เวลา ฯลฯ พร้อมทั้งพัฒนาทีมวิจัยชาวบ้านให้มีศักยภาพในการจัดเวที

กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา : การศึกษาดูงาน

❖ การศึกษาดูงาน เป้าหมายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับชุมชน (จากการดูตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จ) และได้เรียนรู้ว่าความสำเร็จเกิดจากการทำอะไร ทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไร โดยมีกระบวนการ ดังนี้ 1) ก่อนดูงานทีมควรร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รายละเอียดของการไปดูงาน พร้อมกับโจทย์ และคัดเลือกคนที่จะไปดูงาน 2) ระหว่างดูงาน ร่วมทำกิจกรรม (ฟัง-ดู-บันทึก-อ่าน) 3) หลังจากการดูงาน จะสรุปบทเรียนเพื่อนำไปปรับใช้ โดยให้ชุมชนนำเสนอโจทย์ที่พึงใช้ การสรุปบทเรียนควรสรุปรวมทั้งทีมงานกับชาวบ้าน

○ ประเด็นการศึกษาที่ชาวบ้านต้องการกว้างเกินไปต้อง
นำไปสังเคราะห์และให้ชาวบ้านเลือกอีกครั้งหนึ่ง

○ ชุมชนพูดถึงปัญหา เด็ดเรียนไม่ได้ เด็ดไปเรียนข้าง
นอกและอยากให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน

○ ครูเปิดใจรับฟังและพร้อมที่จะแก้ไขและเชื่อว่าแก้ไข
ได้

■ สิ่งที่ต้องต่อความสำนึก (เจอนุ ไช) ต้องมีการวางแผนที่
รัดกุมชัดเจน จะทำให้สามารถประเมินสถานการณ์ได้ดี แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
ได้ดี ทั้งงานเป็น Taskwork ทุกคนทำงานแทนกันได้ รวบรวมข้อมูลคนชาวบ้าน
กลุ่มที่สอดคล้องกันเป้าหมาย จะทำให้ห้อยปีกประกอบผู้เข้าร่วมสอดคล้องกับ
เป้าหมาย เพื่อให้บรรยากาศในเวทีไม่ตึงเครียด

■ ข้อควรพิจารณา

1. สถานที่ต้องเหมาะสม มีความเป็นสัดส่วน ไม่มี
เสียงรบกวนสามารถสื่อสารได้อย่างทั่วถึง

2. ผู้จัดการกระบวนการต้องมีทักษะในการจัดเวทีต้อง
มีผู้ช่วย (ซึ่งผู้ช่วยการจัดกระบวนการนี้ มีหน้าที่ช่วยสังเกตการณ์บรรยากาศเวที
ผู้เข้าร่วมประชุม คอยสังเกตผู้ที่มีแนวโน้มว่าต้องการให้ช่วยเหลือหรือไม่ ฯลฯ)
ภาษาที่ใช้เข้าไปได้ความเป็นภาษาท้องถิ่น ควรมีข้อมูลที่เกี่ยวข้อง, การวิเคราะห์
ที่ลึก, การกระตุ้นบรรยากาศ-พลังของชาวบ้านในการมีส่วนร่วม

ประโยชน์คือได้พร้อมแลกเปลี่ยนความเห็นต่อเนื้อหาในเอกสาร (ชักชวน พูดคุย
หรือถามแลกเปลี่ยนในวงประชุม) เอกสารที่จะให้มีหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ
เป้าหมายของการให้หนังสือคือ เพื่อเติมเต็มความรู้ ข้อมูล โดยเฉพาะในเรื่องที่
ต้องการศึกษา เพราะหนังสือจะให้ข้อมูลในเชิงลึก บันทึกการประชุม เป้าหมาย
ของการให้บันทึกการประชุมคือ เพื่อให้ทราบข้อมูลในการประชุมครั้งที่ผ่านมา
และสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมใหม่ (เพิ่งเข้าครั้งแรก) ก็จะสามารถอ่านบันทึกการ
ประชุมและทราบเรื่องราวการประชุมที่ผ่านมาได้ทั้งหมด แผนพับเป้าหมายของ
การให้แผนพับคือให้ทราบข้อมูลในสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างคร่าวๆ เพราะแผนพับ
เหล่านี้ก็จะกะทัดรัดเหมาะสำหรับการสรุปเนื้อหาส่วนที่สำคัญถ้าหากสนใจศึกษาข้อมูลใน
เชิงลึกต่อไปก็จะให้หนังสือหรือเอกสารอื่นๆ ไว้เพื่อเสริมความรู้อีกชั้นหนึ่ง

■ เนื้อหา ที่นำไปให้อ่านจะเป็นประเด็นเฉพาะเรื่องที่
ตรงกับ โจทย์วิจัยหรือเรื่องที่ต้องการพัฒนา เช่น จดหมายข่าว (ทราบแนวทาง/
ตัวอย่างการทำงานวิจัย / ความรู้เรื่องต่างๆ จากการทำงานวิจัย / ตัวอย่างศักยภาพใน
การแก้ปัญหา / ความเคลื่อนไหวของงานวิจัย)

■ สิ่งที่ต้องต่อความสำนึก (เจอนุ ไช) เนื้อหาสำหรับ
ชาวบ้านควรเป็นเรื่องๆ ง่าย ไม่ยาวมาก ภาษาที่ใช้ไม่ซับซ้อน เลือกรื่องตรงใจ
ตรงตามภาระปัญหา จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับชาวบ้านได้ อีกทั้ง
ต้องให้ข้อมูล ใช้ได้ทุกโอกาส สามารถใช้เผยแพร่ซ้ำได้

■ ข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา การใช้สื่อต้องเป็นคนที่
อ่านหนังสือออกและขึ้นอยู่กับความสนใจของถาพนั้น อีกทั้งต้องยอมรับว่าหนังสือ

○ เป้าหมายของการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ฉบับสำนักงานคุณประพฤดี) อรพินธ์ สุวัฒน์ประเสริฐแจ้ง ดังนี้

➢ กรมคุณประพฤดีได้รับมอบพื้นที่จากบริษัทเหมืองบ้านปู่กัฒมหารชน และมอบหมายให้สำนักงานคุณประพฤดีจังหวัดลำพูนใช้ประโยชน์โดยมีเป้าหมายจะเป็นศูนย์อบรมและให้ใช้ประโยชน์ทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุณประพฤดี ประชาชนในพื้นที่รวมทั้งจะพัฒนาพื้นที่ 3 หมู่บ้านเป็นชุมชนต้นแบบของยุธิธรรมชุมชน

➢ การถึงหลักของกรมคุณประพฤดี คือการทำงานที่แสวงหาข้อเท็จจริงของผู้กระทำผิดก่อนพิพากษา และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ปัจจุบันการทำงานเชิงรุก เน้นการป้องกันปัญหาโดยการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนทำหน้าที่ ป้องกันยับยั้งและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

➢ ดังนั้น สำนักงานคุณประพฤดีภาค 5 สำนักงานคุณประพฤดีจังหวัดลำพูนจึงร่วมกันดำเนินงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว. ด้านกฎหมาย เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนและประชาชนโดยกำหนดกรอบการทำงาน 1) เน้นความต้องการของชุมชนเป็นหลัก 2) ปัญหามาจากชุมชน 3) ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

■ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับบ้านนากลาง 3 ประเด็นที่ชาวบ้านได้เลือกไว้แล้ว คือ การศึกษา น้ำ และอาชีพ ผู้รับผิดชอบ ทนงศักดิ์ ไชมา

○ วิธีการ ให้ชาวบ้านคิดและตัดสินใจเลือกที่จะพัฒนาหมู่บ้านภายใต้กรอบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ เป็นปัญหาของชาวบ้าน ชาวบ้านทำได้เองภายใต้สภาพและความสามารถของชาวบ้าน โดยการค้าเป็นการ ดังนี้

■ สิ่งที่ต้องต่อความสำเร้ง (เงื่อนไข) การคืนข้อมูลชุมชนจะเป็นข้อมูลที่เกิดจากการสัมภาษณ์ และรวบรวมจากคนในชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมือที่ให้ชุมชนทราบข้อมูลของท้องถิ่นตัวเอง (ผู้ตัวเก่า) และเมื่อชุมชนทราบข้อมูลของตนแล้วข้อมูลจะเป็นตัวกระตุ้นความสนใจในปัญหาของชุมชนและต้องการที่จะหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

■ ข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา องค์ประกอบของผู้เข้าร่วม เช่น ถ้าคืนข้อมูลในด้านสุขภาพ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกลับคืนนี้ไม่มาร่วมประชุมจะทำให้ไม่มีการเติมเต็มข้อมูล หรือสะท้อนให้เห็นประเด็นต่างๆ อีกทั้งในการศึกษาครั้งนี้เวลาที่ปฏิบัติงานของพื้นที่กับเวลาว่างของชาวบ้านไม่ตรงกัน จึงอาจจะไม่พบชาวบ้านทุกกลุ่ม ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่ครบถ้วน นอกจากนี้ยังไม่มีการจัดกระบวนการที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมงานกับชุมชน เพราะผู้เก็บข้อมูลคือทีมงานเป็นผู้ถาม ชุมชนมีหน้าที่ตอบเพียงอย่างเดียว

■ ข้อเสนอแนะ ต้องชวนชุมชนทำกิจกรรม โดยให้ชุมชนร่วมกันเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนในเชิงลึก และควรสรุปเอกสารข้อมูลคืนให้กับชุมชน

❖ เวทีชุมชน เป้าหมายเพื่อ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ระดมความคิดเห็น ตรวจสอบข้อมูล พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและข้อตกลงร่วม โดยมีกระบวนการการวางแผน โดยบทบาทการดำเนินงานที่ผ่านมา กำหนดเป้าหมายที่ วิเคราะห์ผู้เข้าร่วม กำหนดวิธีการ/เครื่องมือ และกำหนดบทบาทที่สมควรจะดำเนินการจัดเวที ประเมินสถานการณ์ ปรับกระบวนการตามสถานการณ์

การประสานงานของทีมงาน เพื่อปรับกระบวนการทั้งระดับและสร้างบรรยากาศ
ปรับเครื่องมือให้เข้ากับการจัดการ สรุปร่วมกับชุมชน (ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่
ชาวบ้านได้รับจากการร่วมเวที) นัดหมายการทำงานครั้งต่อไป สุดท้ายเป็นการ
สรุปบทเรียน ทำ AAR (After Action Review) ร่วมกับทีมงาน

- เนื้อหา ตัวอย่าง เช่น การเตรียมการจัดทำเวทีเพื่อพัฒนาโจทย์
วิจัย เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2549 และการจัดเวทีพัฒนาโจทย์ที่บ้านนากลางเมื่อ
วันที่ 24 พฤษภาคม 2549 ดังนี้

○ การวางแผน(planning)

- ออกเดินทางเวลา 06.00 นาฬิกา นัดชาวบ้านนา
กลางที่โรงเรียนบ้านนากลาง เวลา 09.00 นาฬิกา

- เป้าหมายผู้เข้าร่วม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนา
กลาง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง

➢ กระบวนการ

- ๑. ชวนคุย แนะนำตัวเอง
- ๑. ชี้แจงประเด็นที่ชาวบ้านสนใจศึกษา
- ๑. ให้ชาวบ้านพิจารณาโจทย์วิจัยอีกครั้งหนึ่ง
- ๑. เครื่องมือ “ภาพฝัน” เพราะมีผู้อ่านและ

“การศึกษา”

เขียนหนังสือไม่ได้

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

- ผู้รับผิดชอบ
 - ๑. ชวนคุย แนะนำตัวเอง วิรัชชาติ จันทกร
 - ๑. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- (ฉบับประชุมประเพณี) อรพินทร์ สุวัฒน์ประ

- ๑. ค้นข้อมูลเพิ่มเติม ทนงศักดิ์ โйма
- ๑. เครื่องมือภาพฝัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม 1) กลุ่ม
ที่ 1 อาจารย์วิชา อโนศักดิ์ และวิทยุวิทยลักษณ์ วงศ์คม 2) กลุ่มที่ 2 ทะเนง
ศักดิ์ โйма และเกวณีน กุลฉาววงศ์ 3) กลุ่มที่ 3 หทัยทิพย์ อภิวงษ์งามและรุจิรา
กมลรัตนนา

➢ เป้าหมาย

- ๑. ตรวจสอบประเด็น จะทำอะไรต่อ ทำโดย
ใคร ทำโดยวิธีใด
- ๑. มองหาคนในพื้นที่มาร่วมเป็นทีมวิจัย(ถ้า
เป็นงานยุติธรรมชุมชนคือการมองหาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

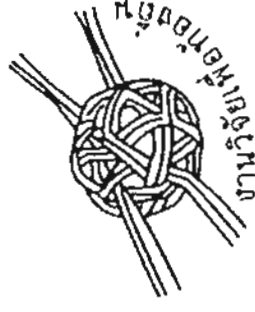
- ๑. ผู้ควบคุมการดำเนินงาน ทีมนักวิจัยที่เลือก
จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

■ การดำเนินการ (doing) การนำแผนลงสู่การปฏิบัติ เมื่อ
วันที่ 24 พฤษภาคม 2549

- ชวนคุย แนะนำตัวเอง วิรัชชาติ จันทกร ดำเนินการ
ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ

การบูรณาการงานคุ่มประเพณีกับงานชุมชน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคุ่มประเพณีจังหวัดลำพูน

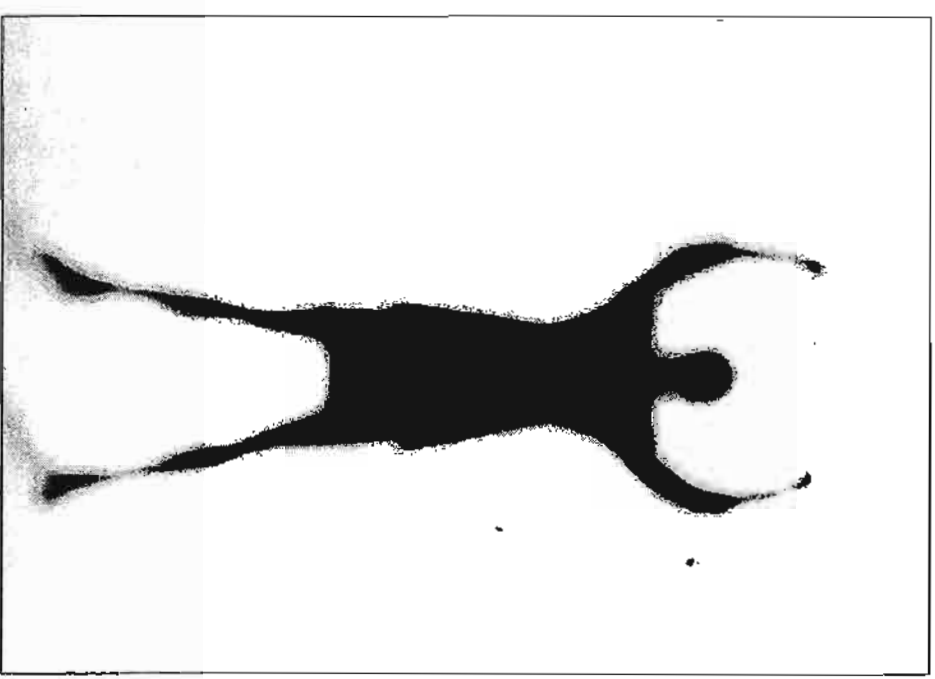
สำนักงานคุ่มประเพณีภาค 5 และ
สำนักงานคุ่มประเพณีจังหวัดลำพูน

การพัฒนารูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการทำงานของสำนักงานคุณประพฤติ

สำนักงานคุณประพฤติกาศ 5 และสำนักงานคุณประพฤติกองหวัดลำพูน ได้ศึกษาโครงการพัฒนากระบวนการยุติธรรมวิถีไทย) ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการให้เกิดกลไกกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่พัฒนามาจากรากฐานของชุมชน และมีการจัดการตนเองด้วยความยุติธรรมโดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นและอยู่ร่วมกันด้วยความสงบร่มเย็น โดยศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนั้น ในระหว่างการศึกษาเพื่อเดินทางไปสู่เป้าหมายสิ่งที่ได้ในระหว่างทาง คือ นำเครื่องมือออกจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาปรับใช้ในงานคุณประพฤติ เห็นว่าสามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งงานของสำนักงานคุณประพฤติกองหวัด และสำนักงานคุณประพฤติกาศ จึงนำมาฝากเพื่อนๆ เพื่อจะได้นำไปปรับใช้ได้ ดังนี้

สำนักงานคุณประพฤติกองหวัด

❖ การศึกษาหลักของสำนักงานคุณประพฤติกองหวัด และสำนักงานคุณประพฤติกาศ ในขั้นตอนก่อนพินิจภาษาและก่อนวินิจฉัยของคณะกรรมการ คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงทางสังคมของผู้กระทำผิด และผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งเสนอวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และผู้ติดยาเสพติดต่อศาล และคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ภายหลังพินิจภาษาและ

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคุณประพฤติกองหวัดลำพูน

จัดทำโดย..

ทีมงานโครงการพัฒนาระบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

1. อรพันธ์ สุวณิชประ สำนักรงานคุมประพตฤทกาท 5
2. วีรชาติ จันทจร สำนักรงานคุมประพตฤท จ้งหวัดลำพูน
3. บัวผาย คะยอมสักร สำนักรงานคุมประพตฤทจ้งหวัดลำพูน
4. ทนงศักดิ์ ไจมา สำนักรงานคุมประพตฤทจ้งหวัดลำพูน
5. รุจิรา กมลรัตน์ สำนักรงานคุมประพตฤทกาท 5
6. จารุวรรณ มุสธิ สำนักรงานยุดิธรรมจ้งหวัดลำพูน
7. วิชาดา อโนศักดิ์ สำนักรงานยุดิธรรมจ้งหวัดลำพูน
8. จริยาภรณ์ จันทรหัตถ์ สำนักรงานยุดิธรรมจ้งหวัดลำพูน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ภายหลังคณะกรรมการวิจัยทำหน้าที่แก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของ
ผู้กระทำผิด ผู้ติดยาเสพติดให้เป็นพื้นที่พึ่งประสงค์ของสังคม และไม่กระทำความผิด
และไม่กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

- การแสวงหาข้อเท็จจริง คือ การสืบเสาะหาข้อเท็จจริง
ทางสังคมของผู้กระทำผิด และผู้ติดยาเสพติดให้โทษแล้วนำมาวิเคราะห์
สังเคราะห์ ให้เห็นจุดอ่อนและจุดแข็งของผู้กระทำผิด ผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งปัจจัย
เสี่ยงและปัจจัยคุ้มครองของสภาพแวดล้อม(บริบท)ซึ่งประกอบด้วยครอบครัว และ
ชุมชนที่ผู้กระทำผิด และผู้ติดยาเสพติดพักอาศัยอยู่ว่าจะมีส่วนช่วยให้ผู้กระทำ
ผิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่พึ่งประสงค์ของสังคมได้หรือไม่ และควรปฏิบัติต่อ
ผู้กระทำผิดและผู้ติดยาเสพติดอย่างไร จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาสรุปเขียน
เป็นรายงานส่งต่อศาล หรือคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้
ประกอบดุลพินิจในการกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดต่อไป

- วิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงแบบเดิม ดำเนินการโดย
พนักงานคุมประพฤติสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำผิด หรือผู้ติดยาเสพติด รวมทั้ง
บุคคลในครอบครัว โดยบุคคลดังกล่าวจะมาพบพนักงานคุมประพฤติที่สำนักงานงาน
คุมประพฤติ เมื่อได้ข้อมูลจากบุคคลดังกล่าวแล้วพนักงานคุมประพฤติจะเดินทาง
ไปยังชุมชนของผู้กระทำผิดและไปสอบถามเพื่อนบ้านและผู้ปกครองเป็นรายบุคคล
ดังนั้นจึงไม่มีการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง และไม่มีการเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ยัง
ไม่ครบถ้วน

- การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด คือ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำ
ผิดและผู้ติดยาเสพติดในชุมชน ดำเนินการโดยวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของ

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

ผู้จัดทำผิด ผู้ติดตามผิด รวมทั้งปัจจัยเสี่ยงปัจจัยคุ้มครองของผู้ถูกคุ้มครอง
ประเพณีและพฤติกรรมที่ผิดว่าละเมิดส่วนช่วยทำให้ถูกคุ้มครองประเพณีและพฤติกรรม
เสพติดรับพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ของสังคม หรือมีส่วนผลักดันให้
กลับไปที่กระทำผิดแบบเดิม จากนั้นพนักงานคุมประพฤติจะนำข้อมูลมา
ประกอบกับเงื่อนไขศาลหรือคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดตามกำหนด
มาให้เป็นแผนการแก้ไขฟื้นฟูแล้วแจ้งให้ผู้ถูกคุ้มครองประพฤติและผู้ใช้บริการ
ฟื้นฟูสมรรถภาพปฏิบัติต่อไป

- วิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุ้มครองประพฤติและผู้ติดตาม
เสถียรแบบเดิมไม่ได้กำหนดแผนการแก้ไขฟื้นฟูร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชน
ชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นบางกรณี เช่น พนักงานคุมประพฤติจะมอบหมายให้
อาสาสมัครคุมประพฤติไปเยี่ยมเยียนตลอดของผู้ถูกคุ้มครองประพฤติ ผู้เข้าร่วมการ
ฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นครั้งคราวเดือนละ 1 ครั้ง และพนักงานคุมประพฤติไปเยี่ยม
เยียนสอบถามพฤติกรรมของผู้กระทำผิดและผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพนาน ๆ
ครั้งเท่านั้น

- ❖ จากการศึกษาโครงการยุติธรรมวิถีไทย ได้เห็นรูปแบบ
เวทีชุมชนที่มีการตรวจข้อมูล เติบโตข้อมูล รวมทั้งมีการสร้างข้อตกลง
ร่วมกันบนข้อมูล ข้อเท็จจริง วิธีการดังกล่าวจะทำให้เกิดปรับเปลี่ยนวิถีคิด
โครงสร้างและแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้กระทำผิด ผู้ติดตาม โดยมีคน
ในครอบครัวและชุมชนรับรู้ และช่วยเหลือปรับระดับคงดูแลให้เขาเหล่านั้นมี
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป เห็นว่าเวทีชุมชนน่าจะใช้ในงาน
คุมประพฤติทั้งการแสวงหาข้อเท็จจริง และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงได้

การบูรณาการงานคุมประพฤติกับงานชุมชน

○ ในกรอบรมผู้ประสานเครือข่ายเพิ่มหัวข้อการ
ปรับกระบวนการค้น

○ เติบโตความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานเป็น
ระยะ ๆ

■ เนื้อหา ได้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่สามารถ
ปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่เครือข่ายยุติธรรมชุมชน

■ สิ่งที่ยึด คำนึงงานมีเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะในการจัด
เวทีชุมชน และชุมชนเองก็อยากมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคriminal ใน
ชุมชน

■ ข้อจำกัดของการปฏิบัติ นโยบายไม่ชัดเจนจึงไม่ส่งผล
ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากภาระงานปกติมีมากจนไม่มีเวลา

ศึกษาทำให้เจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ อีกทั้งยังเห็นว่าเป็น
การเพิ่มภาระจากงานปกติที่ทำอยู่แล้ว

■ ข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการ
ทำงานของเครือข่ายชุมชนที่คัดเลือกจากเวที และกลุ่มที่ผ่านเวทีกลุ่มเครือข่าย

ชุมชน ในระดับนโยบายต้องเพิ่มการปรับกระบวนการพัฒนาศักยภาพ
บุคลากร

ผู้กระทําผิดในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว ทั้งถึง และเป็นธรรม

- วิธีการดำเนินงานแบบเดิม สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดได้ขอความร่วมมือจากอาสาสมัครคุมประพฤติ ผู้ปกครองชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้คัดเลือกประชาชนเข้ามาอบรมเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จากนั้นคัดเลือกสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมาอบรมเป็นผู้ประสานเครือข่าย เพื่อให้มาปฏิบัติงานในศูนย์ยุติธรรมชุมชนและทำหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรมที่มอบหมาย

- วิธีการคัดเลือกสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจากเวทีการแสวงหาข้อเท็จจริง และเวทีการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้เข้ารับสารฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่มีใจและมีแนวสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- กระบวนการ

- คัดเลือกคนมีแววจากเวทีประชุมเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่มาร่วมประชุมในเวทีแสวงหาข้อเท็จจริง หรือเวทีวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ

- จัดอบรมเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
- คัดเลือกผู้ประสานงานจากการวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของเครือข่าย

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการ ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

หาคอนนำรูปแบบเวทีชุมชนมาใช้ในการประชุมเครือข่ายชุมชนในขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงของผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- การแสวงหาข้อเท็จจริงโดยเวทีชุมชนมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

- เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านของผู้กระทําผิด และผู้ติดยาเสพติด มีการตรวจสอบ เพิ่มเติมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องและชุมชน

- เพื่อและปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการทำงานพนักงานคุมประพฤติให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง

- เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้ข้อมูล สร้างข้อตกลงร่วมในการช่วยเหลือผู้กระทําผิด ผู้ติดยาเสพติด

- เนื้อหา ที่ต้องการได้จากการประชุม คือ ประวัติภูมิหลังอย่างรอบด้านของผู้กระทําผิดและผู้ติดยาเสพติด สถานะของการกระทําผิด ปัจจุบันและปัจจัยคุ้มครองของผู้กระทําผิดและครอบครัว มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้กระทําผิด (ผู้เสียหายถ้ามี) และชุมชน แผนการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทําผิด ผู้ติดยาเสพติด

- กระบวนการทำงาน
 - สอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากผู้กระทําผิด และสอบถามความยินยอมถึงการใช่วิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยการประชุมเครือข่าย

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

○ นัดหมายผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้กระทำผิด หรือผู้ติดยาเสพติด บุคคลใกล้ชิด (บิดามารดา พี่น้องหรือคนในครอบครัว) เครือข่ายชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้อาไ้ในหมู่บ้าน

○ ขั้นตอนเวทีชุมชน

➢ สืบเสาะข้อมูลประเด็นของการประชุม โดยให้

เครื่องมือประกอบคือ ผังภาพการดำเนินงานประชุมประเพณี หรือการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545

➢ กำหนดกติกาในการประชุม

➢ ขั้นตอนการประชุม

๑) ถาถามข้อมูล ข้อเท็จจริง ทางสังคมของ

ผู้กระทำผิด ปัจจุบันเสียปัจจัยคุ้มครองของผู้กระทำผิด ผู้ติดยาเสพติด

๒) สร้างข้อตกลงร่วมและแผนการ

แก้ไขฟื้นฟูช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิด หรือผู้ติดยาเสพติด

● ผลการประชุมชุมชน ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงทางสังคม

ของผู้กระทำผิด ผู้ติดยาเสพติด ข้อตกลงร่วมระหว่างผู้กระทำผิด ผู้ติดยาเสพติด ผู้เสียหาย(ถ้ามี) และชุมชน รวมทั้งแผนการแก้ไขฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้กระทำผิด

● สิ่งที่ต้องเฝ้าระวังในการดำเนินงานกระบวนการนี้มาใช้เพราะ

ปัจจุบันทุกสำนักงานคุมประพฤติมีเครือข่ายชุมชนมาสนับสนุนการทำงานการนี้ได้

● ข้อพึงระวังในการดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงโดย

เวทีชุมชน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการ ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

■ ผู้กระทำผิด ปรับทัศนคติของผู้กระทำผิดไม่กลัววิต

คุกแต่อยากกลับบ้านและคนในชุมชนเกิดความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

■ ชุมชนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ตั้งแต่การให้ข้อมูล

เบื้องต้น และการวางแผนการแก้ไขฟื้นฟู รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

■ ได้ข้อมูลหรือรอบด้านเพิ่มขึ้นมาสามารถนำมาวิเคราะห์ได้

ถูกต้องตามข้อเท็จจริง เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาตัดสินของศาล คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม รวมทั้งสามารถนำมาวางแผนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้ารับการฟื้นฟูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

❖ สร้างเครือข่ายช่วยเหลือช่วยเหลือชุมชน กรมคุมประพฤติได้รับ

มอบหมายให้ดำเนินการโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยจัดอบรมสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน หลังจากนั้นคัดเลือกสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมาอบรมเป็นผู้ประสานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจการนการทางยุติธรรม ทั้งด้านการป้องกัน การระงับปัญหาความขัดแย้ง และอาชญากรรมด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก รวมทั้งการแก้ไขฟื้นฟู

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

- สิ่งที่ต้องให้สามารถนำกระบวนการนี้มาใช้เพราะปัจจุบันทุกสำนักงานคุ้มครองสิทธิมีเครือข่ายชุมชนมาสนับสนุนกระบวนการเวทีชุมชน และชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ
- ข้อพึงระวังควรในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยเวทีชุมชนปรับกระบวนการให้กระชับขึ้นและให้ได้ประโยชน์สูงสุด และในอนาคตควรมีการระบบการประเมินจำนวน
- ข้อจำกัด ที่ไม่อาจนำกระบวนการนี้มาใช้ได้ เช่น ปริมาณงานในความรับผิดชอบของพนักงานคุมประพฤติมีเป็นจำนวนมาก พนักงานคุมประพฤติยังไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ นอกจากนี้ ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานไม่เอื้อให้เกิดแรงจูงใจ และไม่อาจนำกระบวนการนี้มาใช้ได้ทุกคดี

ความเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังจะเกิดกับงานคุมประพฤติ

- พนักงานคุมประพฤติ ได้ปรับกระบวนการทัศนียภาพให้มีความเชื่อมั่นในศักยภาพชุมชน ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแสวงหาข้อเท็จจริง และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้ติดยาเสพติดและปรับวิธีการทำงานโดยกำหนดให้เป็นสะพานเชื่อมผู้กระทำความผิดกับชุมชน เป็นสามแปลงสารภาษากฎหมายเป็นภาษาชาวบ้าน เกิดความเชื่อมั่นตัวเองในการจัดกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึง

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

- ต้องวิเคราะห์ให้ผู้ร่วมกระบวนการอย่างรอบคอบ โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ต่อข้อมูลของคดีเป็นสำคัญ
- การรักษาความลับในที่ประชุม การคัดเลือกคดีควรเป็นคดีที่ไม่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างและไม่เป็นเรื่องที่เสื่อมเสียต่อเกียรติยศชื่อเสียงของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ความปลอดภัย การดำเนินการต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของทุกฝ่าย
- การคุมประเต็น ผู้ดำเนินการต้องมีความสามารถในการคุมประเต็นในที่ประชุมจึงต้องเป็นผู้มีประสบการณ์
- การหาข้อตกลงไม่ไปในทางเดียวกันเรื่องข้อจำกัดของบุคคล
- การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเวทีชุมชน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้
 - ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้ไม่หันวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ
 - ปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานของพนักงานคุมประพฤติเพื่อให้ไปทำหน้าที่แก้ไขฟื้นฟูและช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้เข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เข้าร่วมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

○ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรมแก้ไข
ฟื้นฟูผู้กระทำผิด ร่วมช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้กระทำผิดและผู้ใช้บริการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

● เนื้อหาของเวที ให้ชุมชนเข้าใจประสงค์และเป้าหมาย
ของงานคุณประพฤติ รวมทั้งให้ชุมชนเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมแก้ไขฟื้นฟู
ผู้กระทำผิด รวบรวมข้อมูลรอบด้านของผู้ถูกคุมความประพฤติ(กรณีไม่ผ่าน
ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริง) และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการ
แก้ไขฟื้นฟูช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติ ผู้เข้ารับการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติ เนื่องจากการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งวิธีปฏิบัติตามแผนและการรายงานผลการ
ปฏิบัติตามแผนการแก้ไขฟื้นฟูมายังสำนักงานคุมประพฤติ

● กระบวนการทำงาน

○ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากคำศาล คำสั่ง
คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และข้อมูลจากรายงานการ
สืบเสาะและพินิจ หรือรายงานการตรวจพิสูจน์ กรณีผู้ถูกคุมความประพฤติรายนั้น
ไม่ผ่านขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงให้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผู้ถูกคุมความ
ประพฤติ

○ สอบถามความยินยอมถึงการใช้วิธีการวาง
แผนการแก้ไขฟื้นฟูโดยวิธีการการประชุมเครือข่าย

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการชี้งานวิธีเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

○ นัดหมายผู้เกี่ยวข้องและผู้ถูกคุมความประพฤติ
หรือผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา บุคคลใกล้ชิด(บิดามารดา ญาติภรรยา หรือ
คนในครอบครัว) เครือข่ายชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้อำนวยการหมู่บ้าน

○ ขั้นตอนเวทีชุมชน

➢ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม โดยใช้
เครื่องมือประกอบคือ แผนภาพการดำเนินงานคุณประพฤติ หรือการดำเนินงานตาม
พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545

➢ กำหนดกติกาในการประชุม

➢ ขั้นตอนการประชุม

๑ ชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการ
แก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๒ ความสำคัญของคุณชุมชนในการแก้ไข
ฟื้นฟู ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้ใช้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด

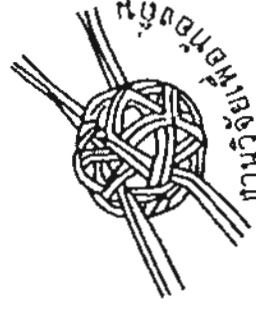
๓ ร่วมวางแผนการช่วยเหลือสงเคราะห์
ผู้กระทำผิด หรือผู้ติดยาเสพติด

๔ รายงานผลการปฏิบัติตามผลการ
แก้ไขฟื้นฟู

๕ แจ้งเหตุหากผู้ถูกคุมความประพฤติ
และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป

การพัฒนาทีมงาน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคณูประพฤติจังหวัดลำพูน

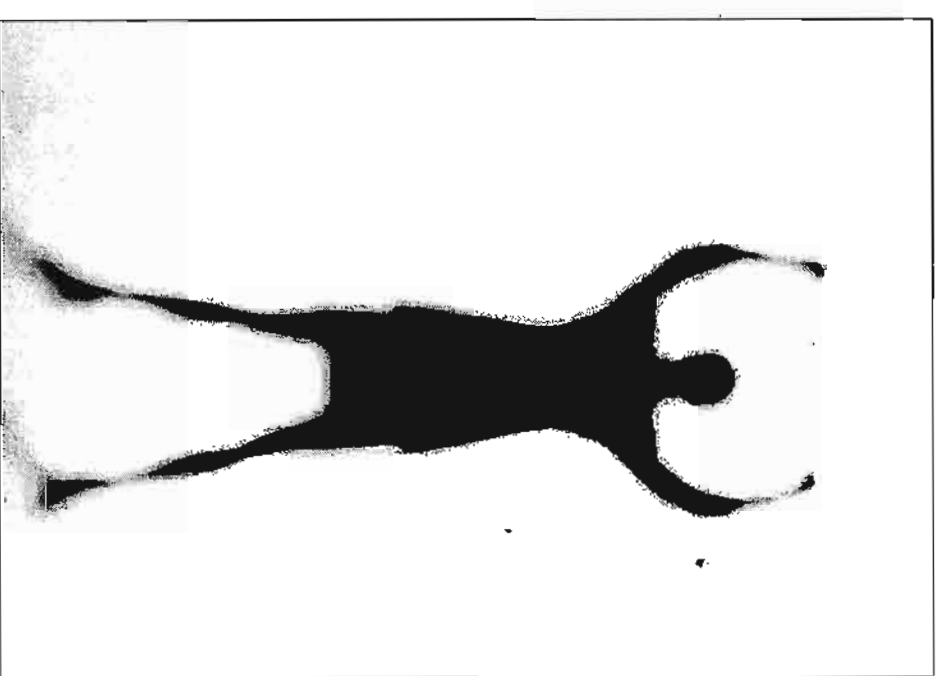

สำนักงานคณูประพฤติจังหวัด 5 และ
สำนักงานคณูประพฤติจังหวัดลำพูน

คู่มือ การพัฒนาทีมงาน

สำนักงานศูนย์ประพตติภาคร และสำนักงานศูนย์ประพตติจังหวัด
ลำพูน ได้ศึกษาโครงการพัฒนาระบบงานการยุติธรรมวิถี(๒) ร่วมกับสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค โดยศึกษาผ่านโครงการ “การพัฒนา
รูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่ของสำนักงานศูนย์
ประพตติจังหวัดลำพูน” โดยนับวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้เกิดกลไก
กระบวนการยุติธรรมชุมชนที่พัฒนามาจากการกฎหมายของชุมชนและมีการจัดการ
ตนเองด้านความยุติธรรม โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นและอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ
ร่มเย็น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาพัฒนาบุคลากรในการทำงานกับชุมชนรวมทั้ง
การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนให้มองชุมชนในมุมใหม่ว่าชุมชนมีความสามารถ
แก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง

เครื่องมือที่ทีมงานใช้ในการพัฒนาศักยภาพของทีม คือ
เครื่องมือ Plan Do Check Act และการเติมความรู้ โดยขั้นที่ 1 การทำงานต้อง
ตั้งเป้าหมายร่วม (สร้างความเข้าใจในเป้าหมาย) ขั้นที่ 2 การเติมความรู้ในเรื่องที่
สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำ ขั้นที่ 3 การชวนทำกิจกรรมต่างๆ ชวนคิด ชวนคุย
วิเคราะห์ให้ตรงประเด็น โดยดูได้จากแผนภูมิดังนี้

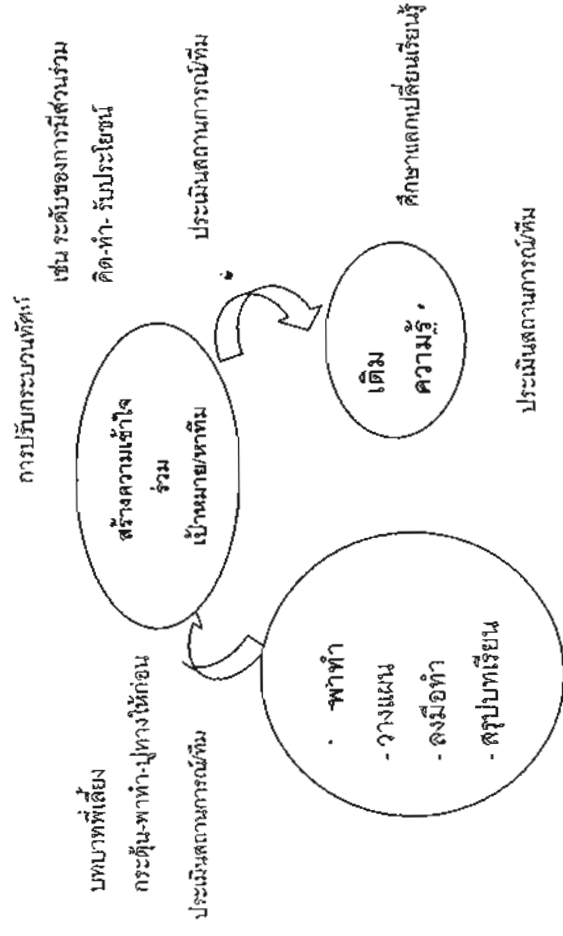

จัดทำโดย

ทีมงานโครงการพัฒนาระบบรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่
ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

要善解法要善講法要善說法要善持法要善安法要善持法

1. อรรถาธิบาย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
2. วิจัย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
3. บัญชี	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
4. ทัศนศึกษา	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
5. กีฬา	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
6. ธรรมชาติ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
7. วิชา	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
8. วิชาการ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

การพัฒนาทีมงานเป็นเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และการปรับ
กระบวนการขั้นตอนการทำงานของทีมงาน และเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนา
บุคลากรของ 2 หน่วยงาน (สำนักงานคุ้มครองพสกิภาค 5 สำนักงานคุมประพฤติ
จังหวัดลำพูน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สำนักงานภาค) ในการ
สร้างกระบวนการทำงานระดับพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย ให้คิดได้ คิดเป็น รู้เท่าทันและ
สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับกระบวนการพัฒนา
เก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง การประเมินและ การเขียน
รายงาน

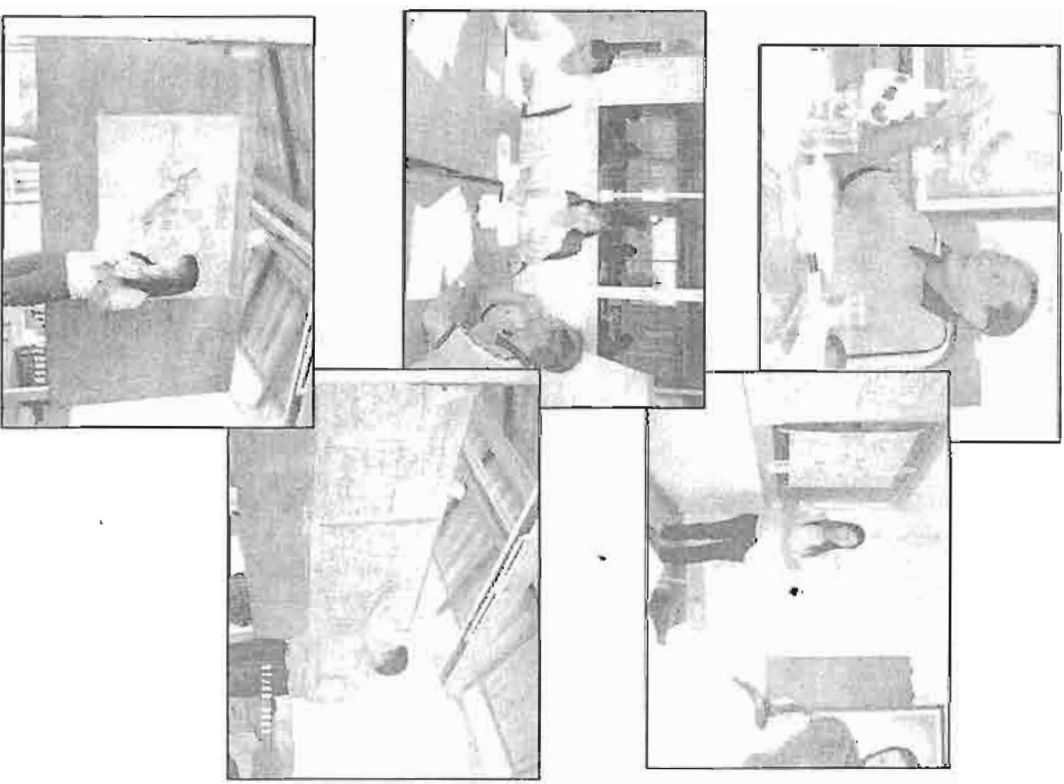
โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค

สรุป การทำกิจกรรมทั้ง 3 ขั้นตอนนี้จะสอดคล้องกับเครื่องมือ Do Check Act เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวนี้ต้องมีการวางแผนให้ครอบคลุม แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ ต้องกันนั้นปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางไว้ เมื่อปฏิบัติตามภารกิจเสร็จแล้วให้ตรวจสอบการปฏิบัติงาน (สรุปบทเรียนว่ามีข้อดี ข้อเสียตรงจุดไหน (ทำ AAR : After Action Review หลังจากปฏิบัติงานโดยระดมความเห็น) เมื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย สิ่งที่ต้องทำต่อแล้วให้ทำการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่อง หากทีมยังขาดความรู้ในเรื่องใด ถ้าเป็นไปได้ให้เติมความรู้ในสิ่งที่ทีมยังขาด (โดยหาวิทยากรหรือเอกสาร หนังสือที่สามารถหาได้)

กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา

- ❖ การวางแผน (P) เป้าหมายเพื่อให้งานมีระบบ นำไปใช้ต่อการปฏิบัติและบรรลุวัตถุประสงค์
 - เนื้อหา มีการประชุมทีม กำหนดเป้าหมายมอบหมายหน้าที่ กำหนดเครื่องมือ
 - สิ่งที่ต้องรู้ต่อความสำเร็จ (เงื่อนไข) ทุกคนมีส่วนร่วมสร้างความรับผิดชอบให้กับทีม มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- ข้อควรพิจารณา ความพร้อมของทีม ในกรณีที่มีบางคนติดภารกิจประจำในวันทำงาน อาจจะไม่สามารถมาพบปะที่ชัดเจน ควรให้ข้อมูลซึ่งกันและกัน

- ข้อเสนอแนะ สิ่งที่เราทำเพิ่มคือ การเตรียมตัวของทีม เมื่อได้รับผิดชอบหน้าที่ได้ ทีมควรทำการบ้านเตรียมตัวสำหรับวันลงพื้นที่ให้พร้อม รับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลา

❖ เกม (D) เป้าหมายเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย สนุกสนาน ทำให้เกิดความคุ้นเคยได้เร็วขึ้น เช่น เกมสวัสดีหน้าเพื่อน เกมสวัสดีเพื่อนการใช้แทนการแนะนำตัว วิธีการคือวาดหน้าคนที่เราอยากได้เมื่อวาดเสร็จส่งถึงผู้ดำเนินรายการ ผู้ดำเนินรายการจะสลับภาพและแจกคืนยังผู้เล่นเกม แล้วให้ผู้เล่นทายว่าภาพนี้คือใคร ใครทายถูกจะได้คะแนนออกมา สร้างบรรยากาศสนุกสนานเป็นอย่างมาก

- สิ่งที่เจอ การวางแผนและวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมที่ชัดเจน เราจะสามารถเลือกเกมส์ที่จะใช้ จะทำให้สถานการณ์ดีขึ้น

- ข้อจำกัด จำนวนคนที่เข้าร่วม ถ้าในสถานการณ์จริงมีชาวบ้านมาเข้าร่วมประชุมจำนวนมากกว่าที่คิดไว้ อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการหรือเปลี่ยนเกมส์

- ข้อเสนอแนะ การเลือกใช้เกมส์ต้องวิเคราะห์ผู้เข้าร่วมให้ชัดเจน และควรกำหนดถึงแผน 1 แผน 2 ถ้าไม่ไปตามที่คิดไว้

❖ การปฏิบัติงานในพื้นที่ (D) เป้าหมายเพื่อนำแผนที่ทำร่วมกันกำหนดลงสู่การปฏิบัติ

■ เนื้อหา การเก็บข้อมูลชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน

■ สิ่งที่ต้องต่อความสำนึก (เงื่อนไข) การวางแผนของทีมที่ชัดเจนและรัดกุม การปรับเปลี่ยนแผนตามสถานการณ์ การแก้ไขปัญหาคณะหน้า

■ ข้อจำกัดที่ควรพิจารณา เช่น ทีมขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนควรกระตุ้นให้ชวนคิด ชวนคุย พยายามขึ้น

■ ข้อเสนอแนะ ทีมต้องเติมเต็มความรู้ของตนเองพัฒนาทักษะ จุดเริ่มต้นคือ ต้องลงมือทำ

❖ การสรุปบทเรียนและนำไปปรับปรุงในการทำงานต่อไป (C, A) เป้าหมายเพื่อประเมินผลการทำงานและนำบทเรียนที่ได้มาปรับใช้ในงานต่อไป

■ เนื้อหา ตรวจสอบงานให้ตรงกับเป้าหมาย ทบทวนสิ่งที่ต้องปรับปรุง สิ่งที่ต้องทำเพิ่ม วางแผนการทำงานครั้งต่อไป

■ สิ่งที่ต้องต่อความสำนึก (เงื่อนไข) ทีมลงมือทำด้วยตนเอง ชิงเห็นความสำคัญของการสรุปบทเรียน (AAR : After Action Review)

■ กระบวนการ วางแผนในการดำเนินงาน ดำเนินการอบรม ประชุม ทำความเข้าใจ สรุปประเมินผลการทำงาน

■ เนื้อหา วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสำนักงาน ระดมความคิดและปัญหาอุปสรรคในการทำงานจากตัวผู้เข้ารับการพัฒนาคัดค้านา จัดการพัฒนาคัดค้านาต้องการและความจำเป็นในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการพัฒนาคัดค้านา

■ สิ่งที่ต้องให้สามารถดำเนินการระดับของผู้นำได้ ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานและผู้เข้าร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างทีมดำเนินงานและผู้เข้าร่วมกันภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง

■ ข้อจำกัด การปฏิบัติงานของทีมค่านิยมและผู้ที่เข้าร่วม รวมทั้งความเข้าใจของผู้บริหารในทุกระดับและกระบวนการหมั่นในการมองปัญหาทิศทางในการพัฒนางานและบุคลากรของหน่วยงาน

■ ข้อเสนอแนะ ภายหลังค่านิยมการต้องมีวิสัยทัศน์ผลและประเมินผลการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม คุ่มประเด็น ผู้ค่านิยมการต้องมีความสามารถในการคุมประเด็นในที่ประชุมจึงต้องเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ

- การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของสำนักงานคุมประพฤติ มีเป้าหมายเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานประจำวัน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

- กระบวนการวางแผนการทำงาน โดยการ จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายการทำงานแต่ละงานอย่างชัดเจน

- เนื้อหา วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานของสำนักงาน อย่างรอบด้านเพื่อให้ทราบจุดแข็งจุดอ่อนของแต่ละจังหวัด และนำไปออกแบบการ หนุนเสริมการทำงานของจังหวัด ออกแบบกิจกรรมกระบวนการ นำเสนอข้อมูลต่อ ผู้บริหารในภาค นำเสนอต่อผู้ตรวจราชการ นำเสนอในการนิเทศฯ ของสำนักงาน คุมประพฤติจังหวัด

- สิ่งที่เอื้อให้ดำเนินการกระบวนการนี้ได้ สำนักงานคุมประพฤติในสังกัดรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือนให้ทราบเป็น ประจำ และเมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เป็นอย่างรอบด้านและนำเสนอให้เห็นใน แผ่นเดียวทำให้เห็นภาพรวมของสำนักงาน

- ข้อจำกัด การรายงานผลิตผลตามเวลาในการ ตรวจสอบข้อมูล เครื่องคอมพิวเตอร์ติด (ไวรัส)

- ข้อเสนอแนะ ควรมีการวิเคราะห์กระบวนการ จัดระบบการวางแผนการดำเนินงานและสรุป รวมทั้งกำหนดวิธีการปรับปรุงการ ทำงานแบบมีส่วนร่วม

- การพัฒนาบุคลากร มีเป้าหมายให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตัวชี้วัดของหน่วยงาน

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

- ข้อควรพิจารณา เช่น ความพร้อมของทีมงาน (งาน ประจำ)

- ข้อเสนอแนะ ทีมงานควรวิเคราะห์งานเพื่อบริหาร จัดการงานประจำให้เป็นระบบเพื่อจะได้ทำงานนี้อย่างเต็มที่

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (รูปธรรมต่อตัวเอง/การบริหาร)

❖ มีระบบการคิดที่รอบด้านมีเหตุมีผล

- เช่น ในการทำงานแต่ละอย่างจะสามารถจัดขั้นตอน การทำงานและวิธีการได้ชัดเจน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นคำสั่งและสามารถนำ ข้อผิดพลาดจากการทำงานมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

- การเตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับปัญหา เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้อัดหน่วย เช่น การจัดประชุมเวทีชาวบ้านจะวางแผน ใหม่มากกว่า 1 แผน/การช่วยเหลือเพื่อนในการดำเนินการบนเวทีถ้าพบประเด็น ปัญหาที่ไม่คาดคิดก็ช่วยเหลือแก้ไขสถานการณ์ในเวที

❖ มีการวางแผนการทำงานมากขึ้น

เช่น เมื่อก่อนจะทำการวางแผนในการทำงาน จะการประชุมกลุ่มที่แบ่งงาน รับผิดชอบอย่างชัดเจน จะการระดมความคิดเห็นส่วนใหญ่นำที่ของแต่ละคน เกิดจากการสั่งงานแต่ในปัจจุบันมีการประชุมกลุ่มทุกครั้งก่อนทำกิจกรรม แบ่งงาน กันรับผิดชอบโดยใจอาสา และระดมความคิดเห็นในการ

ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

ทำกิจกรรมแต่ละอย่างให้เกิดแผนการทำงานอย่างชัดเจนทำให้ลดข้อผิดพลาดในการทำงานมากขึ้น

❖ มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานกับชุมชนมากขึ้น

- เช่น ปัจจุบันเชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหาโดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชน เช่น การสร้างกฎของหมู่บ้านด้วยตัวของชุมชนเอง(ปรับกระบวนการทัศน์)

○ วิธีการเข้าชุมชน มีข้อพึงระวังบุคคลที่ควรเข้าหาในขั้นตอนแรก

❖ การทำงานแบบองค์รวม

- เช่น การมองปัญหาหยาบต้น โดยการเชื่อมโยงข้อมูลเหตุปัจจัยในเรื่องนี้ และอาจนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เช่น การวิเคราะห์ผู้กระทำผิดจะนำข้อมูลสภาพแวดล้อมในชุมชนปัจจัยต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ทราบสาเหตุของการกระทำผิด เพื่อแก้ไขปัญหาได้ถูกจุดมากขึ้น

❖ นำเครื่องมือที่ได้เรียนรู้จากโครงการมาใช้ในงานประจำ

- การนำแกนหลักวิทยามาใช้ในการประชุมวิชาการในสำนักงานชุมชนประเพณีภาค 5 สามารถช่วยให้สอนคิดและเกมตัวอย่างช่วยให้วิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องผู้สังเกตและสามารถวางคนให้เหมาะสมกับงานได้
- การนำรูปแบบความรู้จากการประชุมเวทีชาวบ้านมาปรับใช้กับการประชุมเครือข่ายมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางสังคมและกำหนดแนวทางการวางแผนการแก้ไขพื้นที่ผู้กระทำผิด

โครงการพัฒนาระบบรูปแบบการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือระดับพื้นที่

❖ คิดและทำงานบนฐานข้อมูลมากขึ้น

- การทำงานใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ
- เช่น การพิจารณาติดต่อกับสำนักงานชุมชนประเพณีนำร่องโครงการทำงานบริการสังคมใช้ฐานข้อมูลผู้ถูกคุมความประพฤติที่ศาลสั่งทำงานบริการสังคมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

○ การประเมินคนในชุมชนเมื่อก่อนใช้ตำแหน่งในการคัดเลือก ต่อมามีการหาข้อมูลนำวิเคราะห์ทำให้ประเมินสถานการณ์และเพื่อนำคนมาเป็นเครือข่ายมากขึ้น

❖ การทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

- เช่น การวางแผนการประชุมเครือข่ายยุติธรรมโดยการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วม ทำให้เกิดการประสานงานในการทำงาน
- การประชุมเชิงปฏิบัติการบูรณาการในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติภาค 5 โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกชั้น ตั้งแต่การระดมปัญหา การหาวิธีการแก้ไขและการประเมินผลการแบบมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง

❖ ความเปลี่ยนแปลงในสำนักงานชุมชนประเพณีภาค 5

เป็นหน่วยงานวิชาการมีหน้าที่สนับสนุนการทำงานของสำนักงานชุมชนประเพณีในสังกัดทั้งการพัฒนาบุคลากร พัฒนาระบบการทำงาน และการสะท้อนผลการทำงานของสำนักงานชุมชนประเพณี เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

ของสำนักงานชุมชนประเพณีจังหวัดลำพูน

1. ประวัติทีมวิจัย

คุณอรพินธ์ สุวรรณประ

เกิดวันที่ : 11 มีนาคม 2498 จบการศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
สำนักงานคุมประพฤติภาค 5

มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เป็นงานที่สร้างปัญญาให้กับชุมชนมากซึ่งเป็นรากฐานของประเทศให้คิดเป็น ทำเป็น พึ่งตนเองได้ เป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน สิ่งที่ได้จากการทำงานเพื่อท้องถิ่น ในการทำงานได้พัฒนาตนเองไปด้วยทั้งด้านระบบการคิด เทคนิควิธีการทำงาน หลังทำงานเสร็จทุกครั้งจะได้เทคนิคดีขึ้น ระบบดีขึ้นและทีมงานก็ได้ความรู้มากขึ้นไปพร้อมกัน ภูมิใจมากค่ะ

คุณวีรชาติ จันทอร (ชื่อเล่น : หนุ่ม)

เกิดวันที่ : 21 เมษายน 2513 จบการศึกษา : สังคมวิทยา (ปริญญาตรี)

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ตำแหน่ง ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : การวิจัยซึ่งเกิดจากชุมชนตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตัวของชุมชนเอง ชุมชนเกิดการร่วมมือ ร่วมใจกันลงมือลงมือลงมือจนพบหนทางในการแก้ไขปัญหา ชุมชนที่แท้จริงแล้วมักถูกมองจากคนนอก (ภาครัฐ) ว่า ไม่รู้ ไม่มีปัญญา แต่หากสืบค้นหรือสัมผัสกับชุมชนแล้วจะพบว่าชาวบ้านมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่เต็มเปี่ยม แต่ถูกหลงลืมไป และส่วนใหญ่ถูกผลจากการพัฒนายุคใหม่ทำลาย ฉะนั้นการวิจัยเพื่อท้องถิ่นบางอย่างจึงเป็นการค้นหาภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ถูกซ่อนไว้ หากเราลองนึกย้อนไปจะเห็นว่า คนสมัยก่อนทำไมถึงดำเนินชีวิตอยู่ได้และอยู่ได้ดีด้วย

คุณเกวณีน ภูธนาวงศ์ (ชื่อเล่น : เก)

เกิดวันที่ : 3 ตุลาคม 2525 จบการศึกษา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 ตำแหน่ง พนักงานคุมประพฤติ
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : การวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการวิจัยรูปแบบใหม่ที่มีความแตกต่างจากงานวิจัยโดยทั่วไป การได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัย จะได้มาจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านเอง โดยที่ชาวบ้านจะเป็นผู้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ผลงานที่ได้รับก็จะตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน และชาวบ้านสามารถนำแนวทางหรือประสบการณ์ในการทำวิจัยนี้ไปใช้แก้ไขปัญหาในอนาคตได้

คุณรุจิรา กมลรัตน (ชื่อเล่น : ยัย)

เกิดวันที่ : 24 พฤษภาคม 2524 จบการศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติภาค 5 ตำแหน่ง พนักงานคุมประพฤติ
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นถ้าหากประสบความสำเร็จจะเป็นการวิจัยที่ยั่งยืนเพราะทีมวิจัยเป็นคนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ จะทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่นทรัพยากร สามัคคีในหมู่คณะ อีกทั้งยังเป็นงานที่บริบทชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ถึงแม้จะมีการวางแผนเพื่อลงพื้นที่อย่างดีแล้ว แต่ก็ยังต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ตลอดเวลา

คุณบัวผาย กะยอมศักดิ์ (ชื่อเล่น : มือกี้)

เกิดวันที่ : 24 ธันวาคม 2511 จบการศึกษา : ปริญญาตรี

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน

มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : การให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อนำมาสังเคราะห์ โดยใช้ทฤษฎีความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เพื่อให้เห็นองค์ประกอบของปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ อันจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาที่ถูกต้องต่อไป

คุณทองศักดิ์ ใจมา (ชื่อเล่น : เซ้าท์)

เกิดวันที่ : 19 กุมภาพันธ์ 2524 จบการศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประ
ศาสตร์)

ปัจจุบันทำงานที่ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : การวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงเพื่อตอบ
คำถามที่เป็นปัญหาอย่างเป็นระบบ ข้าพเจ้าคิดว่าการวิจัยเป็นพื้นฐานในการ
ตัดสินใจทำอะไรสักอย่างหนึ่งบนพื้นฐานของข้อมูลที่มี

คุณวิสุทธิรักษ์ วงศ์คน (ชื่อเล่น : โอ้เอ้)

เกิดวันที่ : 11 มีนาคม 2521 จบการศึกษา : รัฐศาสตรบัณฑิต

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เป็นสิ่งที่ทำให้เราเข้าใจสภาพ / ปรากฏการณ์
ในสังคมและเป็นเครื่องมือสร้างความรู้

คุณหทัยทิพย์ อภิวงศ์งาน (ชื่อเล่น : ติง)

เกิดวันที่ : 27 สิงหาคม จบการศึกษา : ปริญญาตรี

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : เป็นงานที่สามารถพัฒนางานอื่นๆ และบุคคล
ให้มีศักยภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างลงตัว

คุณจารุวรรณ มุลธิ (ชื่อเล่น : วรรณ)

เกิดวันที่ : 4 ตุลาคม 2526 จบการศึกษา : ศิลปศาสตรบัณฑิต

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน
มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : งานวิจัยช่วยให้เกิดการคิดเชิงระบบมากขึ้น เป็น
การพัฒนาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้

คุณวิชายา อะโนศักดิ์ (ชื่อเล่น : น้อง)

เกิดวันที่ 3 พฤศจิกายน 2526 จบการศึกษา : นิติศาสตรบัณฑิต

ปัจจุบันทำงานที่ : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดลำพูน

มุมมองต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : งานวิจัยเหมือนงานที่สืบทอดต้องทำการค้นหา
และค้นคว้าจึงจะเจอคำตอบ